

การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและ
อบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง

RESOCIALIZATION FOR FORMING THE IDENTITY OF JUVENILE OFFENDERS:A CASE
STUDY OF THE JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTER IN CENTRAL REGION

มินตรา มีมุขอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

1109320637

SWU_1Thesis_gs631130209_thesis / rev: 25112566 14:14:53 / seq: 39

gs631130209_1109320637

การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและ
อบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง

มินตรา มีมุขอ

ปฏิญานีพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

RESOCIALIZATION FOR FORMING THE IDENTITY OF JUVENILE OFFENDERS:A CASE
STUDY OF THE JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTER IN CENTRAL REGION

MINTRA MEEMUSOR

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF SCIENCE
(Applied Behavioral Science Research)
Behavioral Science Research Insitute, Srinakharinwirot University

2023

Copyright of Srinakharinwirot University

1109320637

SWU :Thesis gs631130209 thesis / recv: 25112566 14:14:53 / seq: 39

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ
เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง

ของ

มินตรา มีมุขอ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สม)

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรากร ทรัพย์วิระปกรณ์)

..... ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาสุกรณ์ จันประเสริฐ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญานี พูนพล)

ชื่อเรื่อง	การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง
ผู้วิจัย	มินตรา มีมุขอ
ปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศรา พิงพิทธิ์สภ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภาศุภร์ จันประเสริฐ

การถอดถอน "ตัวตนเดิม" เพื่อเสริมสร้าง "ตัวตนใหม่" ให้เยาวชนมีอัตลักษณ์แห่งตนเชิงบวกเป็นเป้าหมายหลักตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน 2) เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ และ 3) เพื่อค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ออกแบบด้วยทฤษฎีเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เลือกรายการผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาชีพในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำนวน 4 ราย กลุ่มที่ 2 เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำนวน 6 ราย และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้ปกครองของเยาวชน จำนวน 1 ราย กลุ่มที่ 2 เครือข่ายที่สนับสนุนกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำนวน 1 ราย ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแรกรับ มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านจิตและสังคมที่มีเกิดขึ้นในเยาวชนรายใหม่ ระยะฝึกอบรม มุ่งเน้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนฝึกอบรม โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มปัจจัยปกป้องเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนไม่กระทำความผิดซ้ำ และระยะเตรียมปล่อย มุ่งเน้นการสร้างความพร้อมให้แก่เยาวชนโดยเฉพาะทักษะทางสังคม ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ การจัดหาสถานศึกษา หรือสถานประกอบการที่รองรับเยาวชนภายหลังปล่อยตัว ประการที่สอง การให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง และการเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย อีกทั้งยังพบว่า ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย บทเรียนในอดีตที่ย้อนเตือนตนเอง และแรงผลักดันจากความสำเร็จของเพื่อน ร่วมกับปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ครอบครัวช่วยเหลือปลงใจ และเจ้าหน้าที่ไว้ใจและให้ความช่วยเหลือเป็นเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และประการสุดท้าย แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ประกอบด้วย เสริมสร้างต้นทุนชีวิตใหม่ เสริมสร้างการคิดทบทวนชีวิต และเสริมสร้างบทบาทพลังครอบครัว จากข้อค้นพบหน่วยงานสามารถนำไปกำหนดนโยบายหรือการวางกลยุทธ์สำหรับการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนที่เป็นไปตามความมุ่งหวังของสังคม ตลอดจนเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผู้ปกครองและเครือข่ายสามารถนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทในสถานควบคุมอื่นๆ ในการส่งเสริมอัตลักษณ์เชิงบวกให้กับเยาวชนที่ก้าวพลาด

คำสำคัญ : อัตลักษณ์แห่งตน, การถ่ายทอดทางสังคมใหม่, ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

Title	RESOCIALIZATION FOR FORMING THE IDENTITY OF JUVENILE OFFENDERS:A CASE STUDY OF THE JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTER IN CENTRAL REGION
Author	MINTRA MEEMUSOR
Degree	MASTER OF SCIENCE
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Narisara Peungposop
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Thasuk Junprasert

The withdrawal of pre-existent identity and the enhancement of a new identity to the positive identity of juvenile offenders and resocialization. This research had the following three aims: (1) to study the process of new social transmission in the training process to strengthen the self-identity of youth; (2) to understand the meaning and conditions for the formation of self-identity of youth in training and training centers. After a process of new social transfer; and (3) to find ways to strengthen the self-identity of youth in preparation for reintegration into society. It was designed with qualitative research using a case study design. The document study method included in-depth interviews, observations and focus groups. The content analysis selected a specific group of contributors, According to qualifications, divided into two groups: (1) the main informant group consists of Group One, with four professionals, and Group Two, consisting of six youths in training and the training center; and (2) another group of informants, consisting of Group One, the parents of the youths, with one person, and Group Two, a network that supports the operating processes of the training and training center, with one person. The results of the research found the following: (1) the process of new social transmission in training and the training center was divided into three phases: the first phase focused on solving problems in both physical dimensions. The mental and social issues that often occurred among youths. This training period focused on youth participating in activities consistent with the training plan. The goal is to increase the protective factors to strengthen the immunity of the youth, so that they do not reoffend, and preparation for release focused on preparing youth, especially social skills, such as professional knowledge and skills. The procurement of educational institutions or establishments that support youth after their release. Second, the meaning of creating a self-identity for youth in training and training centers was divided into two types: creating a new image and purposeful identity change. It was also found that the internal factors consisted of lessons from the past and motivation from the success of their friends, together with external factors including family to help strengthen the mind. The staff had trust and assistance are conditions for building the self-identity of the youth in training and training center. Lastly, the guidelines for strengthening the self-identity of youth to prepare for reintegration into society included strengthening the cost of a new life and strengthening their thinking and reflecting on life and strengthening the role of family power from the findings. The agency can use it to formulate policies or strategies to strengthen identity in line with social expectations, as well as training and training center staff. Parents and networks can apply this to suit the context in other detention centers and to promote a positive identity for youth who have made mistakes.

Keyword : Self Identity / Resocialization / Juvenile Vocational Training Center

กิตติกรรมประกาศ

ความพยายาม ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ ตลอดจนการได้รับองค์ความรู้ที่นำไปสู่พัฒนาแบบแผนความคิด พัฒนาทักษะทางวิชาการที่สามารถประยุกต์ใช้ในการเขียนผลงานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สิ่งเหล่านี้คือคุณลักษณะที่ผู้วิจัยได้รับการบ่มเพาะตลอดระยะเวลาของการศึกษาระดับมหาบัณฑิตโดยการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์จากคณาจารย์ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ส่วนหนึ่งของความสำเร็จในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดจากคำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พิงพิริศม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุาศุภร์ จันประเสริฐ ท่านทั้ง 2 เปรียบเสมือนแสงสว่างที่คอยส่องนำทางให้ผู้วิจัยก้าวผ่านอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการทำปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้ รวมถึงการเป็นอาจารย์ผู้สร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรากร ทรัพย์วิระปรกรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญานี พูนพล ที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการเป็นประธานและคณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ในสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ รหัส 63 สำหรับการให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาของการเรียนในระดับมหาบัณฑิต ผ่านคำแนะนำที่ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะปัญหาในการเรียน แต่ยังรวมไปถึงปัญหาอื่นๆ ที่คอยรับฟัง และให้กำลังใจทำให้ผู้วิจัยรู้สึกได้ถึงพลังบวกที่มีตราภาพเหล่านี้มอบให้กันเสมอมา

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวของผู้วิจัย ที่ให้การสนับสนุนในทุกประการแก่ผู้วิจัย ทุกกำลังใจ คำแนะนำที่ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้ผู้วิจัยต่อสู้อย่างไม่ย่อท้อจนผู้วิจัยได้มีวันนี้

มินตรา มีมุขอ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ	11
ส่วนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่	14
ส่วนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตน	30
ส่วนที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
ส่วนที่ 1 พื้นที่ในการวิจัย	41
ส่วนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	42
ส่วนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	44

ส่วนที่ 4 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	50
ส่วนที่ 5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล	51
ส่วนที่ 6 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	53
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	54
ส่วนที่ 2 บริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ	57
ส่วนที่ 3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนใน ศูนย์ฝึกและอบรมฯ	68
ส่วนที่ 4 การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและ อบรมฯ	112
ส่วนที่ 5 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม	119
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	127
ส่วนที่ 1 บริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ	128
ส่วนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนใน ศูนย์ฝึกและอบรมฯ	132
ส่วนที่ 3 การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและ อบรมฯ	142
ส่วนที่ 4 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม	145
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	148
บรรณานุกรม	151
ประวัติผู้เขียน	158

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 สรุปวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
ตาราง 2 ตัวอย่างแนวคำสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	47
ตาราง 3 ตัวอย่างแนวคำสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	50
ตาราง 4 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1	54
ตาราง 5 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2	55
ตาราง 6 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ	56
ตาราง 7 สรุปโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ.....	128
ตาราง 8 สรุปลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ.....	130
ตาราง 9 สรุปกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชน	133
ตาราง 10 สรุปผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ	141
ตาราง 11 สรุปการให้ความหมายและเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนฯ	143
ตาราง 12 สรุปแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนฯ เพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม.....	146

1109320637

SWU_eThesis_gs631130209_thesis / rev: 25112566 14:14:53 / seq: 39

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	40
ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์ฝึก	57
ภาพประกอบ 3 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ	68
ภาพประกอบ 4 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตน	101

1109320637

SWU_1Thesis_gs631130209_thesis / recv: 25112566 14:14:53 / seq: 39

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

“อนาคตของชาติทุกชาติย่อมขึ้นอยู่กับเด็ก เพราะเด็กก็คือผู้ใหญ่ในเวลาข้างหน้า ถ้าบุคคลได้รับการอบรมป็นนิสัยให้เป็นพลเมืองดีอยู่ในศีลธรรม เคารพต่อบทกฎหมายบ้านเมือง เสียตั้งแต่ยังเยาว์ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นพลเมืองของประเทศก็จะมีแต่คนดี และประเทศจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ก็ต้องมีพลเมืองดีกว่านี้” เนื้อความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในพิธีเปิดศาลเด็กและเยาวชนกลาง สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนคือ ทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญเป็นกำลังในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ ทิศทางแห่งการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง วัฒนธรรมและอื่นๆ หากแต่ สภาพการณ์และปัญหาของเยาวชนที่เผชิญอยู่นั้น สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมเสี่ยง อาทิ การใช้ เวลาว่างเชิงสร้างสรรค์ลดลง พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหา ยาเสพติดที่เป็นสาเหตุหลักในการก่ออาชญากรรมของเยาวชน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ, 2561) จากรายงานสถิติคดีสะสมในการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน พบว่า พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2565 เยาวชนมีอัตราการทำผิดที่ลดลง คือ 19,470 คดี 14,593 คดี และ 12,192 คดี ตามลำดับ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565b) แต่อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวไม่ได้สะท้อนถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาการก่อ อาชญากรรมของเด็กหรือเยาวชนได้อย่างยั่งยืนเนื่องมาจากเด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และปล่อยตัวเพื่อดำรงตนร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมมีสถิติในการหวนกลับมากระทำ ผิดซ้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. 2560 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นร้อยละ 22.14 23.77 และ 25.93 ตามลำดับ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2563) นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติการณ์คดีของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำมีลักษณะที่ร้ายแรงขึ้น เนื่องจากเยาวชนสามารถเรียนรู้ จุดอ่อนและจุดแข็งจากความผิดในครั้งแรก มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ซ้ำซ้อน และแยบยล มากขึ้น (ชฎาภรณ์ กำแพงแก้ว และ กัญญ์วิฐิตา ศรีภา, 2022) จากปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความ พยายามในการแก้ไข พัฒนาเยาวชนที่ประสบความสำเร็จในเชิงปริมาณ แต่ยังคงเผชิญกับ ปัญหาอุปสรรคในเชิงคุณภาพ คือ เยาวชนยังขาดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อ ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

สถานการณ์การก่ออาชญากรรมซ้ำในกลุ่มเยาวชนที่มีรูปแบบและระดับความรุนแรงของ พฤติการณ์คดี เห็นได้จากการรายงานข่าวจำนวนมาก อาทิ เยาวชนวัย 15 ปี พกอาวุธปืนใน

สถานศึกษาเพื่อก่อเหตุยิงเพื่อนร่วมชั้นจนเสียชีวิต หรือแม้แต่เหตุการณ์เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2566 ที่มีการกราดยิงในห้างสรรพสินค้าโดยเยาวชนอายุ 14 ปี เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต (Bangkok Post Public Company Limited, 2023) ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความไม่สงบเรียบร้อยอันส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าของสังคม ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของประชาชนในสังคม (วรเดช จันทรศร, 2556) จากข่าวที่นำเสนอข้างต้นไม่เพียงแต่สะท้อนถึงปัญหาอาชญากรรมในกลุ่มเยาวชนเพียงเท่านั้น แต่ความผิดพลาดจากการกระทำที่ขาดความยั้งคิดที่ต้องแลกมาด้วยการสูญเสียอิสรภาพ โอกาสในการศึกษาและหน้าที่การงาน หรือแม้แต่ภายหลังปล่อยตัวเยาวชนในกลุ่มนี้มักถูกสังคมตีตราในลักษณะของการเป็นภาวะสังคมที่นำไปสู่ ความเครียด การลดทอนคุณค่าภายในตนเอง นอกจากนี้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำมีส่วนสำคัญในการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้สูงขึ้น ทั้งต้นทุนที่เกิดขึ้นกับเหยื่อและต้นทุนจากการสูญเสียความสามารถของแรงงาน ต้นทุนในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งรัฐบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อใช้ในการควบคุม ดูแล แก้ไข พัฒนาพฤติกรรมเสีย กล่อมเกลาคิดใจ นิสัย รวมทั้งฝึกอาชีพเพื่อหวังให้ผู้ที่ถูกปลดเหล่านี้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมดั้งเดิมอย่างเป็นปกติสุขต่อไป (สถานกักกันนครปฐม, 2562)

ท่ามกลางปัญหาพฤติกรรมก่ออาชญากรรมของเยาวชนที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน มีหน่วยงาน หรือองค์กรหลายแห่งทั้งภาครัฐ และเอกชน อาทิ สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ สถานพินิจที่ทำหน้าที่ร่วมกันระหว่างภาคส่วนอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันสื่อในการขับเคลื่อนและพัฒนาเพื่อเพิ่มโอกาสให้เยาวชนในกลุ่มที่เคยกระทำผิดสามารถดำรงตนภายใต้สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อาทิ โรงเรียนฟ้าใสวิทยาที่มีกระบวนการดำเนินงานเพื่อดูแลเยาวชนที่กระทำผิด ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ การบำบัดรักษา (Caring Therapy) พัฒนาการเรียนรู้ (Learning Development) ฟื้นฟูชีวิต (Rehabilitation and Reintegration) และการติดตามหลังปล่อย (Follow-up) โดยจัดระบบการศึกษาภาคบังคับ ฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพ ควบคู่กับการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้เยาวชนที่กระทำผิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข (สายนต์ โพธิ์ทอง, 2553) ยังมีหน่วยงานในภาครัฐอย่างสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสถานที่ควบคุมดูแลเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดี ภายหลังจากเด็กหรือเยาวชนได้รับการพิจารณาว่ามีความผิด และศาลตัดสินคดีเป็นที่สิ้นสุดแล้ว จะถูกส่งตัวไปยังศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเข้ารับกระบวนการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูพฤติกรรมและจำกัดเสรีภาพแทนการลงโทษ ดังนั้นการเข้าไปอยู่ในสถานควบคุมดังกล่าวจึงมีนัยของการ

นำปัญหาออกไปจากสังคมเพื่อนำไปก่อสร้างและประกอบใหม่โดยผ่านการควบคุมพฤติกรรมและการอบรมขัดเกลานิสัยอย่างเข้มข้น (ชูเกียรติ ถนอมบุญชัย, 2552)

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีภารกิจหลักในการควบคุม ดูแล บำบัดแก้ไขฟื้นฟู การพัฒนาพฤตินิสัย ส่งเสริมการศึกษาทั้งสายสามัญและการฝึกวิชาชีพ รวมทั้งให้การสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้การฝึกและอบรม นอกจากนี้ยังมีภารกิจในการเตรียมความพร้อมสำหรับการปล่อยตัว การกำหนดแผนการติดตามผลภายหลังกลับไปอยู่กับครอบครัวหรือสังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ เปรียบเสมือนสถาบันหนึ่งทางสังคมที่ใช้กลวิธีต่างๆ อาทิ การจัดการศึกษา การบำบัด การอบรมพัฒนาทักษะชีวิต ในการถ่ายทอดทางสังคมที่นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนให้เกิดความเรียบร้อยในการอาศัยอยู่ร่วมกัน ผ่านเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ ครอบครัว ภาคีเครือข่ายและชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กหรือเยาวชน (จันทร์เพ็ญ ทศนีย์สกุลชัย, 2548) กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเยาวชน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ 1) กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในการถอดถอน “ตัวตนเดิม” ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน เช่น สถาบันครอบครัว เพื่อน สถาบันสื่อ เพื่อให้เยาวชนมีภาพลักษณ์ที่เหมือนๆ กัน เช่น การตัดผมทรงเดียวกัน สวมเครื่องแบบเหมือนกัน การพิมพ์ลายนิ้วมือ การกำหนดหมายเลขเพื่อใช้ในการระบุตัวตน 2) กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในการสร้างการยอมรับและกำหนดสร้าง “ตัวตนใหม่” ให้กับเยาวชน ขั้นที่ 2 นี้มักเกี่ยวข้องกับหลักการเสริมแรง เช่น การให้รางวัล การได้รับสิทธิในการลาเยี่ยมบ้าน ได้รับการลดวันฝึกอบรมส่งผลให้เยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อดำเนินตามเป้าหมายหรือความคาดหวังของสังคม (Ashley Crossman, 2019)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ที่ศึกษาประเด็นการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในมิติการฟื้นฟูการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนทั้งในประเทศและต่างประเทศในช่วง 5 ปี ย้อนหลัง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 องค์ความรู้ของงานวิจัยในอดีตส่วนมากให้ความสำคัญต่อการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำของเยาวชน ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่มุ่งความสำคัญไปที่ปัจจัยภายนอก อาทิ ครอบครัว ระดับการศึกษา การคบเพื่อน สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมในชุมชน การควบคุมทางสังคม สารเสพติด การใช้เวลาว่างอย่างไม่สร้างสรรค์ (ณัฐพล แก้วเกิด และคณะ, 2563) ส่วนปัจจัยภายในระดับปัจเจกบุคคล อาทิ การควบคุมตนเอง ขาดเป้าหมายในชีวิต มองโลกในแง่ร้าย และค่านิยมในการดำเนินชีวิต (พัชรินทร์

ชำศิริพงษ์, 2561) นอกจากนี้งานวิจัยของ (กรรทิมมา เชาวตะ และคณะ, 2558) ที่ระบุถึงหนึ่งในปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการปรับเปลี่ยนเจตคติและมุมมองของเยาวชนที่กระทำผิดมีต่อตนเองและช่วยสร้างตัวตนใหม่ในเชิงบวก คือ การรับรู้ถึงภาพลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นนัยสำคัญของผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งตน รวมไปถึงการศึกษาเพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ เช่น งานวิจัยของ ศิริวรรณ กมลสุขสถิต (2563) ที่เสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านอาชาญวิทยา พบว่า ควรผลักดันให้ภาคส่วนต่างๆ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล เช่น ครอบครัว ไปจนถึงระดับหน่วยงานหรือองค์กร เช่น สถานศึกษา ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล จัดกิจกรรม จัดหาเครื่องมือหรือแหล่งสนับสนุนเยาวชนในการประกอบอาชีพ การจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของเยาวชน ประเด็นที่ 2 กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในบริบทต่างประเทศ มักศึกษาในกลุ่มผู้กระทำผิดความผิดในวัยผู้ใหญ่ (Maltseva et al., 2021) และประเด็นที่ 3 การศึกษาวิจัยในอดีตส่วนมากมุ่งหาคำตอบในบริบทของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในมิติของลำดับขั้นตอนเพียงอย่างเดียว โดยมีได้ศึกษาอัตลักษณ์แห่งตนร่วมด้วย จากประเด็นการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในมิติการฟื้นฟูการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีการศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกลุ่มผู้กระทำผิด แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ในเชิงลึกต่อการสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการสร้างตัวตนใหม่ภายหลังผ่านการถ่ายทอดทางสังคมใหม่โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ก้าวพลาด ซึ่งทำให้ข้อค้นพบจากงานวิจัยในอดีตยังไม่เพียงพอสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ใหม่ที่เป็นปัจจัยเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน ทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ ออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเฉพาะกรณี (case study) ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ผู้วิจัยเลือกศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลางเป็น “สนาม” เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวมีโครงสร้างของกระบวนการดำเนินที่เหมาะสมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำผิดผ่านกิจกรรม โครงการต่างๆ บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะหรือความสามารถของเยาวชน และผ่านการประเมินคุณภาพและเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านกระบวนการดำเนินงานตามระบบสุขภาพที่เป็นมิตรที่นำมาใช้ในสถาน

ควบคุมให้กับศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทั่วประเทศ ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแลพฤติกรรมนิสัยของเยาวชนที่กระทำความผิดได้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ให้กับเยาวชนเพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมให้เยาวชนในกลุ่มนี้ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ

คำถามการวิจัย

1. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชนอย่างไร
2. เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการให้ความหมาย และเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนอย่างไร
3. แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคมทั้งในมุมมองของเยาวชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ในบริบทของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน
2. เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่
3. เพื่อค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านวิธีวิทยาการวิจัย ขอบเขตด้านพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล แต่ละส่วนมีสาระสำคัญ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ครอบคลุมทั้ง 3 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน โดยมีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ระยะฝึกอบรม และระยะเตรียมปล่อย ประเด็นที่ 2 ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจาก

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ และประเด็นที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

ขอบเขตด้านวิธีวิทยาการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวทางการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) แบบ Intrinsic Case โดยเลือกจากความน่าสนใจ ความลุ่มลึกของกรณีศึกษาเพื่อบรรยายให้เห็นรายละเอียด บริบทภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมถึงการมุ่งหาคำอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน การให้ความหมาย และเจตนาของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ ซึ่งผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจงตามขอบเขตที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและมีความสมบูรณ์ในตัวเองนำไปสู่การค้นพบข้อมูลทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับเยาวชนเพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ไปจัดทำแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

ขอบเขตด้านพื้นที่และด้านกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งหนึ่งในภาคกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็น “สนาม” สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นสถานควบคุมเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายหลากหลายรูปแบบ เช่น พ.ร.บ.ยาเสพติด ความผิดต่อทรัพย์สิน ความผิดต่อร่างกาย เป็นต้น จัดการเรียนการสอนทั้งสามัญและการฝึกฝนวิชาชีพ การบำบัดตามโปรแกรมการฝึกอบรม ตลอดจนกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อฝึกฝนระเบียบวินัย และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเพื่อใช้ในการควบคุมพฤติกรรมนิสัยของเยาวชน เหตุผลในการเลือกศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งนี้เนื่องจากมีลักษณะที่โดดเด่นในกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในบริบทพื้นที่ ซึ่งสะท้อนผ่านผลลัพธ์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งนี้มีการดำเนินงานโดยนำรูปแบบการจำแนกตามวิธีการประเมินเกณฑ์ปัจจัยเสี่ยงตามแนวทางของ FCBT (Forensic Cognitive Behavior Therapy) ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเยาวชน ผ่านการประเมินคุณภาพและเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านกระบวนการ

ดำเนินงานตามระบบสุขภาพที่เป็นมิตรที่นำมาใช้ในสถานควบคุม ได้แก่ 1) ภายในหน่วยงานมีการบริหารจัดการที่ดีสอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานของสหประชาชาติในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม 2) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของเด็กหรือเยาวชน 3) การพัฒนาคุณภาพการบริการที่ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูตามมาตรฐาน ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งเยาวชน ครอบครัว เครือข่าย และ 4) ด้านระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรสำหรับเด็กหรือเยาวชนมีการจัดสถานที่ให้บริการ ทั้งด้านลักษณะทางกายภาพที่คำนึงถึงสุขอนามัยและความปลอดภัย ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านการศึกษาทั้งสามัญและฝีมือวิชาชีพ การเป็นหน่วยงานต้นแบบในการศึกษาระบบการดำเนินงานแก่องค์กรอื่นๆ เพื่อนำไปปรับใช้กับบริบทของตนเอง รวมทั้งการมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาชีพและตรวจประเมินมาตรฐานการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ให้กับหน่วยงานอื่นๆ

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติ (Inclusion Criteria) ที่กำหนดไว้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ หรือนักวิชาชีพ ประกอบด้วย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ) ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน และการนำข้อค้นพบที่ได้ใช้เป็นกรอบเพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ได้แก่ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ และอยู่ระหว่างการเตรียมปล่อย โดยคัดเลือกมาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ และการนำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้เป็นกรอบเพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ เพื่อสนับสนุน และเสริมข้อมูลในบางแง่มุมให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ มีบทบาทของการเป็นตัวแทน ในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ (Agents) ตามแนวทางกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมดีให้กับเยาวชน ใช้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ทั้ง 2 กลุ่มเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 1 คือ ครอบครัวของเยาวชนที่ก้าวพลาดและมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมดี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 2 คือ หน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสงเคราะห์และสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะหรือความสามารถของเยาวชน

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญด้านการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการ

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตน ตลอดจนเกิดความเข้าใจในความหมาย และเงื่อนไขของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ ที่ผู้วิจัยอธิบายผ่านมุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์โดยการบูรณาการศาสตร์ทางสังคมวิทยา ร่วมกับจิตวิทยาและอาชญาวิทยา เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในรายละเอียดและบริบทได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งองค์ความรู้ที่ได้รับในการวิจัยครั้งนี้สามารถสร้างแนวทางเพื่อการวิจัยในอนาคต โดยการนำตัวแปรหรือข้อค้นพบดังกล่าวมาใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยด้วยวิธีวิทยาการวิจัยในรูปแบบอื่นๆ อาทิ งานวิจัยเชิงทดลอง งานวิจัยผลฐานวิธีเพื่อสร้างองค์ความรู้ในมุมมองที่กว้างขึ้น

ความสำคัญด้านการสร้างแนวทางเพื่อการปฏิบัติ

ข้อค้นพบที่ได้จากการจัดทำแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแลพฤติกรรมดีของเยาวชนที่กระทำ ความผิด หรือบริบทใกล้เคียงกับการศึกษาในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ อาทิ กระบวนการบำบัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตอันก่อให้เกิดอัตลักษณ์อันนำไปสู่การสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำสำหรับเยาวชนต่อไป

ความสำคัญเชิงนโยบาย

องค์ความรู้เชิงวิชาการสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนให้แก่องค์กรได้กำหนดนโยบายหรือข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่มีบทบาทในการควบคุม ดูแลพฤติกรรมสัຍของเยาวชนที่มีลักษณะหรือความต้องการเฉพาะ โดยคำนึงถึงความสำคัญของเนื้อหา (Content) กลวิธี (Tactic) และตัวแทน (Agents) ในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเน้นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วยเนื้อหา กลวิธี และตัวแทนการถ่ายทอด ซึ่งเกิดจากรู้ในภายหลังที่เยาวชนจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทหรือบริบทแวดล้อมใหม่ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยเริ่มจากการถอดถอน “อัตลักษณ์เดิม” เพื่อยอมรับและหล่อหลอมเป็น “อัตลักษณ์ใหม่” จนนำไปสู่การปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ที่ตนเองเกี่ยวข้อง

อัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน หมายถึง คุณลักษณะของเยาวชนเฉพาะที่โดดเด่น ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมขัดเกลาผ่านกลวิธีการต่างๆ ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

พฤติกรรมสัຍ หมายถึง การกระทำซ้ำๆ ต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ที่ส่งผลให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ต่อผลลัพธ์จากการกระทำที่ช่วยตอบสนอง หรือบรรลุเป้าหมายจึงเกิดแนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นอยู่เรื่อย ๆ

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 24 ปีบริบูรณ์ ที่กระทำ ความผิด โดยศาลมีคำพิพากษาให้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน หมายถึง สถานที่ในการควบคุม ดูแล แก้ไข บำบัดฟื้นฟู พัฒนาพฤติกรรมสัຍ และสงเคราะห์เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ไม่เกิน 24 ปี ซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้เข้ารับการฝึกและอบรม เพื่อให้เยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

1109320637

SWU_eThesis_gs631130209_thesis / recv: 25112566 14:14:53 / seq: 39

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในภาพกว้าง โดยนำแนวคิดทฤษฎีเหล่านี้มาเป็นเพียงแนวทางสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการใช้ประโยชน์จากแนวคิดทฤษฎีในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยหลีกเลี่ยงการนำแนวคิดทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือชี้แนะจนละเลยความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมและบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

2.1 ความหมายของการถ่ายทอดทางสังคมและการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา

ทฤษฎีปัญญาสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยา

ทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์

ทฤษฎีรูปแบบชีวิตนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์

2.2.3 แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

ทฤษฎีการเลียนแบบ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

ส่วนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตน

3.1 ความหมายของอัตลักษณ์แห่งตน

3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตน

3.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม

3.2.2 ทฤษฎีสถานะทางอัตลักษณ์แห่งตน

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตน

ส่วนที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

1109320637

SWU_eThesis_gs631130209_thesis / recv: 25112566 14:14:53 / seq: 39

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีภารกิจเกี่ยวกับการพินิจเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการคุ้มครองผู้เยาว์ในคดีครอบครัว โดยการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู การสงเคราะห์เยาวชนเพื่อให้เยาวชนสามารถกลับเข้าสู่ครอบครัว ดำเนินชีวิตโดยปกติในสังคม โดยมีวิสัยทัศน์ของการดำเนินงานที่ว่า “เป็นองค์กรมาตรฐานสากลด้านการพิทักษ์คุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม” (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2564) ซึ่งมีหน่วยงานย่อยที่ร่วมขับเคลื่อนนโยบายในการดูแลเยาวชนที่กระทำผิด 2 หน่วยงาน ประกอบด้วย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีโครงสร้างในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) ส่วนอำนวยการและการจัดการ รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับทะเบียนประวัติเยาวชน การกำกับดูแล การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหมายศาล รวมถึงการรวบรวมข้อมูลสถิติการดำเนินงานต่างๆ 2) ส่วนพัฒนาพฤตินิสัย แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 2.1) งานอภิบาลและการพินิจ รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลเด็กและเยาวชนในด้านการกินอยู่ หลับนอน สุขอนามัย การอบรมด้านศีลธรรม จริยธรรม มารยาท การควบคุมให้เยาวชนปฏิบัติตามระเบียบวินัยและป้องกันการหลบหนี 2.2) งานการศึกษาอบรมและฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ รวมทั้งการอบรมบ่มนิสัยให้เยาวชนมีศีลธรรม จริยธรรม เคารพกฎหมาย 3) ส่วนบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 3.1) งานจิตวิทยา รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจประเมินทางจิต ระดับสติปัญญา บุคลิกภาพ การให้คำปรึกษาเยาวชน รวมทั้งการจัดกิจกรรมบำบัด เช่น ศิลปะบำบัด การปรับวิธีคิดเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ 3.2) งานพยาบาล ให้การดูแล รักษาพยาบาล เบื้องต้น การป้องกันโรคติดต่อ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม การส่งต่อเยาวชนที่เจ็บป่วยไปรักษาต่อยังโรงพยาบาล 4) ส่วนป้องกัน สงเคราะห์และประสานเครือข่าย รับผิดชอบเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์หน่วยงาน การประสานงานกับชุมชนหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาเยาวชน

แนวทางการฝึกอบรมเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

แนวทางการฝึกและอบรมเยาวชนแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระยะแรกรับกระบวนการนี้กำหนดระยะเวลา 1 เดือน ภายหลังจากรับตัวเยาวชนเข้าฝึกและอบรม เป็นกระบวนการเพื่อให้เยาวชนสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทใหม่ผ่านการปฐมนิเทศจากนักวิชาชีพประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตลอดจนการจัดทำแผนการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของเยาวชน ระยะที่ 2 ระยะฝึกอบรม กระบวนการนี้กำหนดระยะเวลาตามโทษที่ศาลมี

คำพิพากษา เป็นกระบวนการเพื่อให้เยาวชนเข้ารับการบำบัด การเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญในระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิชาชีพ อาทิ ช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ คอมพิวเตอร์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมตามแผนการฝึกอบรม และระยะที่ 3 เตรียมปล่อย เป็นกระบวนการเพื่อฝึกทักษะชีวิตก่อนจะกลับเข้าสู่สังคม ดูแลปรับสภาพจิตใจ และความพร้อมของครอบครัวในการดูแลบุตรหลาน นอกจากนี้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกระบวนการควบคุมพฤติกรรมของเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระบบการเลื่อนชั้น เป็นการจัดระดับตามความประพฤติของเยาวชน หากเยาวชนปฏิบัติตามเป็นไปตามกฎระเบียบจะได้รับการพิจารณาขึ้น ในขณะที่หากมีการละเมิดเงื่อนไขซึ่งคณะกรรมการลงความเห็นว่ามีความผิดจะถูกลดชั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การประเมินผลการฝึกอบรมโดยนักวิชาชีพประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ แต่ละวิชาชีพ อาทิ ประเมินการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด/กิจกรรมทางเลือก การศึกษาทั้งสามัญและวิชาชีพ รวมทั้งความประพฤติที่เกิดขึ้นระหว่างการควบคุมตัว ทั้งนี้การแบ่งชั้นแยกเป็น 5 ระดับ ในแต่ละชั้นมีรายละเอียดดังนี้ **ชั้นที่ 1** ระดับดีมาก สำหรับเยาวชนที่มีผลการประเมินดีขึ้น และได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเป็นระดับดีมาก **ชั้นที่ 2** ระดับดี สำหรับเยาวชนที่มีผลการประเมินดีขึ้นจากชั้นที่ 3 และได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้น หรือมีผลการประเมินลดลงและได้รับการพิจารณาลดชั้นจากชั้นที่ 1 **ชั้นที่ 3** ระดับพอใช้ สำหรับเยาวชนที่มีผลการประเมินดีขึ้นจากชั้นที่ 4 และได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้น หรือมีผลการประเมินลดลงและได้รับการพิจารณาลดชั้นจากชั้นที่ 2 **ชั้นที่ 4** ระดับพัฒนา สำหรับเยาวชนที่เข้ารับการฝึกและอบรมใหม่ หรือที่มีผลการประเมินดีขึ้นและได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นจากกรณีที่เคยได้รับการพิจารณาลดชั้นไปอยู่ในชั้นที่ 5 หรือที่มีผลการประเมินลดลงและได้รับการพิจารณาลดชั้นจากชั้นที่ 3 และ **ชั้นที่ 5** ระดับต้องปรับปรุง สำหรับเยาวชนที่ประพฤติตนผิดระเบียบขั้นร้ายแรงเป็นภัยต่อเยาวชนอื่น หรือไม่สามารถพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับ และการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ.2554, 2554) ซึ่งรอบการประเมินเลื่อนชั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาฝึกอบรม เช่น ศาลมีคำพิพากษาให้เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมขั้นต่ำ 2 ปี ขั้นสูง 3 ปี โดยศูนย์ฝึกและอบรมฯ รับผิดชอบเยาวชนวันที่ 1 สิงหาคม 2564 มีวิธีการคำนวณดังนี้ เยาวชนรับใหม่จะเริ่มต้นที่ชั้น 4 เมื่อพิจารณาโทษอยู่ในเกณฑ์มากกว่า 1 ปีขึ้นไป นับจากวันที่รับตัวถัดไป 2 เดือน คือ เดือนตุลาคม เยาวชนจะได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้น 3 ถัดไปอีก 3 เดือน พิจารณาเลื่อนชั้น 2 เช่นนี้เรื่อยไป

ระบบการลาเยี่ยมบ้าน เยาวชนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับชั้นที่ 1 หรือชั้นที่ 2 โดยผ่านความเห็นของคณะกรรมการวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลุ่มงานอภิบาลและการพินิจ กลุ่มงานการศึกษาและอบรมวิชาชีพ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาลและครูที่ปรึกษาจึงจะมีสิทธิลาเยี่ยมบ้าน ซึ่งจำนวนวันลาเยี่ยมบ้านในระดับชั้นที่ 1 และระดับชั้นที่ 2 ครั้งหนึ่งไม่เกินเจ็ดวัน (ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับ และการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ. 2554, 2554)

ระบบการลดวันฝึกอบรม เยาวชนที่รับการฝึกอบรมมาแล้วไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของระยะเวลาฝึกและอบรมมีสิทธิได้รับการลดวันฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ 1) ผลการประเมินอยู่ในระดับชั้นที่ 1 ติดต่อกัน 2 ครั้ง จะได้รับการลดวันฝึกอบรมครั้งละไม่เกิน 15 วัน 2) เยาวชนได้ทำความดีความชอบเป็นพิเศษ ซึ่งคณะกรรมการวิชาชีพเสนอแนะให้ลดวันฝึกอบรม จะได้รับการลดวันฝึกอบรมครั้งละไม่เกิน 10 วัน (ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับ และการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ. 2554, 2554)

ระบบการพักการฝึกอบรม เยาวชนที่รับการฝึกอบรมมาแล้วไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของระยะเวลาฝึกอบรม มีสิทธิพักการฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์ดังนี้ 1) ผลการประเมินอยู่ในระดับชั้นที่ 1 ติดต่อกันสามครั้ง 2) คณะกรรมการวิชาชีพเสนอแนะให้พักการฝึกอบรม 3) ผู้ปกครองของเยาวชนมีแผนอันน่าเชื่อถือว่าจะไปศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพเพื่อประโยชน์ต่ออนาคตของเยาวชนซึ่งต้องมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง สามารถติดต่อได้และต้องผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนพักการฝึกอบรม โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับ และการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ. 2554, 2554)

ระบบการลงทัณฑ์ หากเยาวชนกระทำความผิดวินัยคณะกรรมการวิชาชีพพิจารณาลงโทษตามลักษณะของการกระทำความผิดโดยไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเยาวชน เช่น การกำหนดแผนฟื้นฟูพิเศษเพื่อปรับพฤติกรรม การตัดสิทธิประโยชน์และความสะดวกของเยาวชน การตัดคะแนน การลดชั้น งดการลาเยี่ยมบ้าน (กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชน พ.ศ. 2558, 2558)

กล่าวโดยสรุปคือ เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีภารกิจหลักในแต่ละวันตามตารางบ้านที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การส่งเสริมทั้งองค์ความรู้ทางวิชาการ การฝึกฝนวิชาชีพโดยการ

จัดระบบการศึกษาจากส่วนงานการศึกษา การส่งเสริมด้านพละนันทนาการด้วยการออกกำลังกาย เล่นกีฬา การบำบัดตามแผนการฝึกอบรมที่กำหนดขึ้นตามสภาพความจำเป็นของเยาวชน แต่ละราย การเรียนรู้ทักษะที่เยาวชนสนใจจากกิจกรรมชมรม นอกจากนี้เยาวชนยังได้รับการ สนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ อาทิ วันพ่อ วันแม่ วันสงกรานต์ วันต่อต้านยาเสพติด เพื่อสร้างความผ่อนคลายและลดความกดดัน ความเครียดจากการฝึกอบรม รวมไปถึงการทำ กิจกรรมในวันหยุดที่เลือกตามความสนใจ โดยภาพรวมเยาวชนจำเป็นต้องปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวัน ตามช่วงเวลาที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งสามารถยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ กรณีที่เยาวชนประพฤติตนดี เป็นที่ประจักษ์จะได้รับการเสริมแรงด้วยสิทธิประโยชน์ต่างๆ อาทิ การเลื่อนชั้น การลาเยี่ยมบ้าน การลดวันฝึกอบรม หากเยาวชนละเมิดกฎระเบียบตามจนส่งผลกระทบต่อความสามารถ ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ นำไปสู่การใช้วิธีการลงโทษตามความรุนแรงของการกระทำผิดตั้งแต่ การตักเตือน หักคะแนน การย้ายศูนย์ฝึกและอบรมฯ และการขยายการฝึกอบรมในกรณีร้ายแรง ที่สุดเพื่อใช้ในการควบคุมพฤติกรรมที่เสียหาย

นอกจากนี้กระบวนการดำเนินงานของศูนย์และอบรมฯ ทั้งด้านการบำบัด การเรียน สัมผัส การฝึกวิชาชีพ หรือแม้แต่การจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ ให้กับเยาวชนทั้งในระยะแรกรับ ตัว ระยะฝึกอบรม และระยะเตรียมปล่อยที่ถูกสอดแทรกไปด้วยเนื้อหาตามความเหมาะสมกับ ความคาดหวังในผลลัพธ์ที่ปรากฏผ่านคุณภาพของตัวชี้วัดองค์กร การประพฤติตนของเยาวชน เช่น การบำบัดตามแผนการฝึกอบรมโดยคำนึงถึงสภาพปัญหาในการกระทำผิดของเยาวชน แต่ละราย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนตระหนัก และใช้เวลาในการทบทวนเป้าหมาย แผนการ ดำเนินชีวิต รวมทั้งการทำความเข้าใจกับรูปแบบความคิดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำ ผิดกฎหมาย กิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การถือศีลอดเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และ ปฏิบัติตามหลักธรรม คำสอนของศาสนาและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หรือแม้แต่กิจกรรมที่ ส่งเสริมความสามารถ สร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงออก ตลอดจนการเกิดความสุขสาน ผ่อนคลายจากการทำกิจกรรมตามความถนัด เช่น ประกวดดนตรี วาดภาพระบายสี การทำงาน ฝีมือที่ต้องอาศัยทักษะจากการเรียนวิชาชีพตามความสนใจ

ส่วนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

2.1 ความหมายของการถ่ายทอดทางสังคมและการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

ความหมายของการถ่ายทอดทางสังคม

นักวิชาการได้ให้นิยามของการถ่ายทอดทางสังคมไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้ การ ถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ทางสังคมแก่บุคคล โดยที่แต่ละบุคคลจะได้

เรียนรู้วิถีปฏิบัติและจารีตประเพณีของสังคมซึ่งจะมีผลต่อการหล่อหลอมความเชื่อ เจตคติและบุคลิกภาพโดยรวมของบุคคลนั้นให้สอดคล้องกับลักษณะที่สังคมปรารถนาและเห็นว่ามีเหมาะสม (งามตา วนิชานนท์, 2536) ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายว่า กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม คือ กระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และรับเอาระเบียบ กฎเกณฑ์ ความประพฤติกฎและค่านิยมต่างๆ ของกลุ่มคนในสังคมมาพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะต่างๆ ตามที่สังคมยอมรับ (พระชลญาณมุนี, 2019) จึงอาจกล่าวได้ว่าการถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่นจนถึงวัยชรา เพื่อปลูกฝังระเบียบวินัย ทักษะ ความมุ่งหวัง และการสั่งสอนให้บุคคลเกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อบทบาททางสังคมเพื่ออยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในสังคม (Goodman, 1985) นอกจากนี้กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้ต่อบริบททางสังคมที่บุคคลมีความเกี่ยวข้องใน 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการปรับตัวตามบทบาทของการเป็นสมาชิกเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีทางสังคมนั้นๆ 2) ลักษณะในการพัฒนาบุคลิกภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นตัวตน (Self) และการสร้างอัตลักษณ์ของตน (Identity) ให้กับสมาชิกใหม่ในสังคมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อบ่งชี้ที่สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเฉพาะ 2 ประการ ประการแรกคือ พฤติกรรมเป็นผลมาจากการ “เรียนรู้” เท่านั้น หากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากปัจจัยอื่นๆ เช่น พัฒนาการ สิ่งนั้นไม่จัดว่าเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ประการที่สอง คือ พฤติกรรมตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งรวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ผ่านตัวกลางอย่างสื่อมวลชน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางสังคม คือ ทำให้เกิดการก่อรูป อารมณ์ และเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ (Identity) ของบุคคล ทำให้ทราบว่าตนเองในอดีตเคยเป็นใคร ปัจจุบันเป็นใคร และจะเป็นอย่างไรต่อไปอนาคต (โสววิทธิธร จันทร์แสงศรี, 2559)

จากการทบทวนความหมายของการถ่ายทอดทางสังคมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การถ่ายทอดทางสังคม คือ ขั้นตอนที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากแหล่งถ่ายทอด บุคคลเลือกที่จะยอมรับค่านิยม เจตคติ ทักษะ ความรู้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในการปรับตัวให้สอดคล้องกลมกลืนกับความคาดหวังของสังคม รวมทั้งการก่อร่างความเป็นตัวตนของบุคคล อีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจในการนำแนวคิดการถ่ายทอดทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน คือ

หนึ่งในเป้าหมายที่สำคัญของการถ่ายทอดทางสังคม คือ การก่อรูป อารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงตัวตน (Self) หรืออัตลักษณ์ (Identity) ของบุคคล

ความหมายของการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับการอบรมสั่งสอนบรรทัดฐาน ค่านิยม และแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ ที่ช่วยในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากบทบาททางสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกบทบาทหนึ่ง การถ่ายทอดทางสังคมใหม่มี 2 ลักษณะ คือ 1) การถ่ายทอดทางสังคมใหม่สมัครใจ (Voluntary Resocialization) เป็น ความสมัครใจของบุคคลในการยอมรับสถานะใหม่ด้วยความเต็มใจ เช่น ความสมัครใจในการเริ่มต้นเข้าทำงานใหม่หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน การย้ายไปยังประเทศอื่นที่บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ภาษา การแต่งกาย ในกรณีนี้ต้องปรับเปลี่ยนเจตคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่มีอยู่ของบุคคลนั้นเพื่อเรียนรู้ระบบหรือวิถีชีวิตใหม่ และ 2) การถ่ายทอดทางสังคมใหม่แบบไม่สมัครใจ (Involuntary Resocialization) มักเกิดขึ้นในบริบทที่มีการคุมขัง เช่น เรือนจำ ซึ่งเป็นสถานที่ที่บุคคลจะถูกแยกออกจากสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยอยู่ภายใต้การดูแล ควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำ ซึ่งกระบวนการเริ่มตั้งแต่การถอดถอน “ตัวตนเดิม” ของพวกเขา เรียกว่า “desocialization” จากนั้นเข้าสู่กระบวนการกำหนดสร้าง “ตัวตนใหม่” ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมนั้น โดยใช้ระบบการให้รางวัลและการลงโทษเพื่อส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐานของเรือนจำ (Ashley Crossman, 2019) ครอบคลุมยังกล่าวต่ออีกว่า การถ่ายทอดทางสังคมใหม่แตกต่างจากการถ่ายทอดทางสังคมคือ การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตโดยมีเป้าหมายเพื่อชี้แนะสำหรับการพัฒนาบุคคล ในขณะที่การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งมีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนทิศทางหรือกำหนดรูปแบบการพัฒนาของบุคคล เออร์วิง กอฟฟ์แมน (Erving Goffman, 2002) นักสังคมวิทยา ได้ให้นิยามของการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ว่าเป็นกระบวนการทางสังคมในการรื้อถอนและกำหนดสร้างบทบาทของบุคคลและสร้างการรับรู้ตนเองขึ้นมาใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการนิยามความหมายในพจนานุกรมสังคมวิทยาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้พฤติกรรมเก่าถูกแทนที่ด้วยพฤติกรรมใหม่ โดยกระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เผชิญกับบริบท วัฒนธรรมใหม่ละทิ้งหรือลืมหัตถ์อัตลักษณ์เก่าของตนเองและรับวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้บรรทัดฐาน ค่านิยม และวิถีชีวิตที่มีความเฉพาะเจาะจงและนำมาใช้กับสภาพแวดล้อมของตนเอง

การถ่ายทอดทางสังคมใหม่กับบริบทสถานควบคุม

สถานควบคุม คือสถานที่ที่ผู้ต้องขังถูกกักกันให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมทุก ส่วนของชีวิตประจำวันภายใต้อำนาจของผู้ควบคุม โดยมีเป้าหมายในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ให้กับผู้ต้องขังเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งระดับบุคคลและกลุ่มคน ประการสำคัญที่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในบริบทสถานควบคุม ประกอบด้วย 1) ผู้ควบคุมใช้กระบวนการของสถานควบคุมเพื่อถอดถอนหรือทำลายอัตลักษณ์และจำกัดอิสรภาพของผู้ต้องขังแต่ละราย โดยการกระทำให้ผู้ต้องขังทุกๆ ราย มีสถานะของการเป็นผู้ต้องขังที่เหมือนกัน เช่น การเก็บทรัพย์สินส่วนบุคคล การพิมพ์ลายนิ้วมือ การตรวจค้นร่างกาย สวมเสื้อผ้าหรือเครื่องแบบ การตัดผมทรงเดียวกันอันเป็นสัญลักษณ์ของผู้ต้องขัง และการกำหนดหมายเลขเพื่อใช้ในการระบุตัวตนแทนการเรียกชื่อ 2) กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในเรือนจำค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคมที่จำเป็นสำหรับดำเนินชีวิตในสถานควบคุม ทั้งนี้บรรทัดฐานมี 2 ลักษณะ คือ บรรทัดฐานที่สามารถยอมรับและปฏิบัติตามได้อย่างไม่มีเงื่อนไข และบรรทัดฐานที่ไม่ได้เกิดการยอมรับแต่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม เช่น การใช้ห้องน้ำในลักษณะเปิดโล่งร่วมกับบุคคลอื่นในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการสร้างบุคลิกภาพหรือตัวตนใหม่ ความสำเร็จของกระบวนการนี้จะได้มักเกี่ยวข้องกับระบบของสถานควบคุม เช่น การให้รางวัลโดยการสร้างพื้นที่หรือกิจกรรมผ่อนคลาย อาทิ การดูโทรทัศน์ หนังสือ หรือการอนุญาตใช้โทรศัพท์ในเวลาที่กำหนด รวมทั้งการลงโทษที่ส่งผลให้ผู้ต้องขังสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อดำเนินตามเป้าหมายหรือความคาดหวังของผู้ที่มีอำนาจสูงกว่าหรือกลุ่มคนหมู่มาก (Ashley Crossman, 2019)

จากการทบทวนความหมายของการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากบุคคลจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทหรือบริบทแวดล้อมใหม่ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยเริ่มจากการถอดถอน “อัตลักษณ์เดิม” อันนำไปสู่การยอมรับและหล่อหลอมเป็น “อัตลักษณ์ใหม่” เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ที่ตนเองเกี่ยวข้อง และแนวคิดการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เทียบเคียงกับบริบทสถานควบคุมที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างยิ่งว่า กระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ กิจกรรมหรือหลักสูตรในระยะใดบ้างที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการถอดถอนอัตลักษณ์เดิม และก่อร่างรูปแบบอัตลักษณ์ใหม่ที่เหมาะสมให้กับเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

2.2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา

ทฤษฎีปัญญาสังคม

อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura, 1986) เจ้าของทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Cognitive theory) ที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น แบบแผนความคิด ความเชื่อ หรือความคาดหวัง และปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ส่วนนี้มีอิทธิพลต่อบุคคลที่แตกต่างกันตามคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล นอกจากนี้แบนดูรายังเสนอว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้หลากหลาย และการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องแสดงออกเป็นการกระทำ ถึงแม้ว่าความรู้ที่บุคคลได้เรียนรู้ไปนั้นยังไม่ถูกนำมาปฏิบัติหรือกระทำ แต่สิ่งนั้นถูกจัดว่าเป็นการเรียนรู้แล้ว กล่าวคือ การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงภายใน (Acquisition) เป็นการได้มาซึ่งความรู้ หรือศักยภาพของพฤติกรรม (Potential of Behavior) (Bandura, 1963) โดยไม่ต้องแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้มองเห็น โดยกระบวนการเรียนรู้ส่วนมากเริ่มต้นจากการสังเกต (Observational Learning) ตัวแบบเพื่อเก็บจำและเลียนแบบในมิติต่างๆ เช่น การคิด การแสดงพฤติกรรม โดยบุคคลที่เป็นตัวแบบในการเรียนรู้ผ่านการสังเกตอาจเป็นบุคคลในชีวิตจริง เช่น พ่อ แม่ เพื่อน ตัวแบบจากสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือแม้แต่ตัวแบบที่อยู่ในลักษณะของสัญลักษณ์

กระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Observational Learning) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการใส่ใจ (Attention Process) เป็นกระบวนการที่บุคคลใส่ใจและสนใจต่อตัวแบบ (Modeling) ถือเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญ หากผู้เรียนไม่สนใจหรือให้ความสำคัญต่อตัวแบบ การเรียนรู้ผ่านการสังเกตจะไม่เกิดขึ้น โดยตัวแบบที่ผู้เรียนให้ความสนใจมักมีคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้สึกระทึกใจ น่าหลงใหลดึงดูด เช่น ตัวแบบที่มีความสามารถสูง มีชื่อเสียง มีลักษณะที่ไม่ซับซ้อนหรือยากต่อการเลียนแบบ รวมถึงตัวแบบอยู่ในบริบทที่ใกล้เคียงกันกับผู้เรียน คุณลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการขึ้นกระบวนการใส่ใจของผู้เรียน 2) กระบวนการจดจำ (Retention Process) เป็นขั้นตอนของการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ไว้ในระบบความจำของผู้เรียน และเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตัวแบบให้อยู่ในรูปแบบของสัญลักษณ์ การจัดระบบทางโครงสร้างเพื่อให้อาจจำได้ง่ายขึ้น โดยลักษณะการจำของผู้เรียนมักอยู่ในรูปแบบภาพภายใน (Visual Imagery) การเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) นอกจากนี้หากผู้เรียนมีโอกาสได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบซ้ำๆ ส่งผลให้เกิดการจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะของผู้เรียนจะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสังเกตในขั้นนี้ เนื่องจากแบนดูรา เสนอว่ากระบวนการสังเกตไม่ใช้การ

1109320637

SWU_eThesis_gs631130209_thesis / recv: 25112566 14:14:53 / seq: 39

เลียนแบบพฤติกรรมที่เห็นอย่างตรงไปตรงมา แต่ต้องผ่านการจัดระบบทางปัญญา (Cognitive Process) (โสวริทธิธร จันทรแสงศรี, 2559) เช่น การเลือกจำภาพรวมก่อนลงรายละเอียดย่อย ภายหลัง การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bandura เกิดขึ้นในขั้นนี้เนื่องจาก เป็นกระบวนการที่ได้มา ซึ่งความรู้หรือศักยภาพของพฤติกรรม (Potential of Behavior) 3) กระบวนการกระทำ (Production Process) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนนำข้อมูลจากการกระบวนการจดจำ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของสัญลักษณ์เพื่อแปลงเป็นการกระทำ โดยผู้เรียนจะสามารถเลียนแบบได้ใกล้เคียงกับต้นแบบมากน้อยเพียงใด เป็นผลมาจากความสามารถของกระบวนการทางปัญญา เช่น การจดจำ 4) กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ โดยการจูงใจถูกนำมาปรับใช้ในการปรับพฤติกรรม เช่น การให้แรงเสริมหรือรางวัล กล่าวคือ แรงจูงใจในการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้เรียนส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความคาดหวังในการได้รับรางวัลอันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้เรียน

การศึกษาวิจัยหัวข้อ การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ทางด้านกลวิธี ด้านเนื้อหา ด้านตัวแทนในการถ่ายทอด โดยเริ่มตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ระยะฝึกอบรม และระยะเตรียมปล่อย ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีปัญญาสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมถึงพฤติกรรมของเยาวชน พื้นฐานทางทฤษฎีเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลทั้งความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง และปัจจัยสภาพแวดล้อม เช่น เยาวชนมีเจตคติในเชิงลบต่อการใช้ความรุนแรง แต่เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่บีบคั้น และต้องเอาตัวรอดเยาวชนจึงตัดสินใจใช้ความรุนแรงเพื่อจัดการปัญหา นอกจากนี้พฤติกรรมเป็นผลมาจากการเรียนรู้ โดยหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ตามทฤษฎีของแบนดูรา การเรียนรู้ผ่านการสังเกตตัวแบบ (Model) ซึ่งมีได้กำหนดรูปแบบเฉพาะพฤติกรรมเชิงบวก แต่ยังรวมไปถึงการเลียนแบบพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น พฤติกรรมการละเมิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ พฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น ดังนั้นการนำทฤษฎีปัญญาสังคมมาอธิบายพฤติกรรมของเยาวชนในบริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะช่วยให้เข้าใจอิทธิพลของบุคคล และอธิบายเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนได้ชัดเจนขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ

สกินเนอร์ (Burrhus F. Skinner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เจ้าของทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning Theory) อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Emitted) โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องมาจากผลกรรม (Consequences) ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม ผลกรรมมี 2 ประเภท ได้แก่ 1) ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง (Reinforcer) ส่งผลต่อความถี่ของพฤติกรรมที่เพิ่มมากขึ้น และ 2) ผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ (Punisher) ส่งผลต่อการลดลงหรือการยุติพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นกระบวนการที่ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากผลกรรม โดยผลกรรมนั้นเรียกว่า ตัวเสริมแรง (Reinforcer) แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1) ตัวเสริมแรงปฐมภูมิ (Primary Reinforcer) คือ เป็นตัวเสริมแรงที่มีคุณสมบัติด้วยตัวของมันเอง เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการทางชีวภาพได้ หรือมีผลต่ออินทรีย์โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการวางเงื่อนไข และ 2) ตัวเสริมแรงทุติยภูมิ (Secondary Reinforcer) เป็นตัวเสริมแรงที่ผ่านกระบวนการพัฒนาคุณสมบัติการเป็นตัวเสริมแรง โดยการนำไปสัมพันธ์กับตัวเสริมแรงปฐมภูมิ ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาเงื่อนไขของปริมาณตัวเสริมแรงปฐมภูมิที่ผู้ควบคุมกับตัวเสริมแรงทุติยภูมิ กล่าวคือ หากปริมาณของตัวเสริมแรงปฐมภูมิมีมากจะส่งผลให้ตัวเสริมแรงทุติยภูมิมีมากเช่นกัน ในทางตรงกันข้ามหากตัวเสริมแรงปฐมภูมิมีน้อยจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของตัวเสริมแรงทุติยภูมิลดลงเช่นกัน หลักการเสริมแรงสามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เป็นกระบวนการที่ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงเพิ่มขึ้น เช่น บุคคลได้รับการชมเชย รางวัลภายหลังแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย เป็นผลให้พฤติกรรมนั้นมีความถี่เพิ่มมากขึ้น โดยตัวเสริมแรงทางบวกอาจอยู่ในรูปแบบตัวเสริมแรงประเภทสิ่งของ เช่น ของเล่น รางวัล, ตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น การชมเชย การยอมรับ, ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม เช่น ให้โอกาสทำกิจกรรมที่สนใจ, ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี่ยงอรรถกร เช่น แสตมป์ที่สามารถแลกเปลี่ยนของรางวัล รวมถึงตัวเสริมแรงภายใน เช่น ความภาคภูมิใจ และ 2) การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) เป็นกระบวนการที่ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ (Aversive Stimuli) โดยสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจเป็นตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcer) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมใหม่ 2 ลักษณะคือ พฤติกรรมหลีกเลี่ยง (Escape Behavior) เมื่ออินทรีย์เผชิญกับสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ มักแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงเพื่อถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ หากบุคคลแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยง

หนีบ่อยครั้ง สิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจจะกลายเป็นตัวเสริมแรงทางลบทันที เช่น เมื่อเยาวชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับเพื่อนซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เยาวชนรู้สึกอึดอัดใจ และไม่พึงพอใจต่อสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงจากเพื่อนคนนั้นเพื่อไปคบกับเพื่อนกลุ่มใหม่ หรือทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสบายใจและพึงพอใจต่อเยาวชน ดังนั้นพฤติกรรมแสวงหาเพื่อนกลุ่มใหม่หรือการทำกิจกรรมจึงเป็นพฤติกรรมการหลีกเลี่ยง การอยู่ในสถานการณ์ที่นำไปสู่ความขัดแย้งจึงเป็นตัวเสริมแรงทางลบ นอกจากนี้ตัวเสริมแรงทางลบยังเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมพฤติกรรมหลีกเลี่ยง (Avoidance Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลได้รับสัญญาณว่าจะเกิดสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยง เช่น เมื่อคณะกรรมการจัดทำแผนการฝึกอบรมกำหนดโปรแกรมการฝึกให้กับเยาวชนแต่ไม่ได้รับความร่วมมือในการบำบัดการทำกิจกรรมต่าง จะพบว่าสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ คือ การถูกตัดสิทธิประโยชน์ที่เยาวชนควรได้รับ เช่น การประเมินพฤติกรรม การได้รับพิจารณาขอปล่อยตัวจึงเกิดพฤติกรรมใส่ใจและให้ความร่วมมือในการบำบัดตามแผนการฝึกอบรมจนครบ เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าที่ตนเองไม่พึงพอใจ

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำของ สกินเนอร์ ยังกล่าวถึงตารางการเสริมแรง (Schedule of Reinforcement) มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเสริมแรงแบบทุกครั้ง (Continuous Reinforcement) คือ การให้การเสริมแรงทุกครั้งที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ถูกต้อง ส่งผลให้พฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นเร็วและลดลงได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน 2) การเสริมแรงแบบครั้งคราว (Intermittent Reinforcement) คือ บุคคลจะได้รับการเสริมแรงเพียงบางครั้งเมื่อแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ถูกต้อง ซึ่งแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) การเสริมแรงแบบจำนวนครั้งที่แน่นอน (Fixed Ratio Schedules) เป็นการให้แรงเสริมเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบจำนวนครั้งแน่นอนตามที่กำหนดไว้ 2.2) การเสริมแรงตามจำนวนครั้งที่ไม่แน่นอน (Variable Ratio Schedules) เป็นการเสริมแรงเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ตามจำนวนครั้งที่ไม่แน่นอน 2.3) การเสริมแรงตามช่วงเวลาแน่นอน (Fixed Interval Schedules) เป็นการเสริมแรงเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายครั้งแรกเมื่อครบเวลาที่กำหนดไว้ และ 2.4) การเสริมแรงตามช่วงเวลาไม่แน่นอน (Variable Interval Schedules) เป็นการเสริมแรงเมื่อแสดงพฤติกรรมเป้าหมายครั้งแรกเมื่อครบเวลาที่กำหนดไว้ที่ไม่แน่นอน ลักษณะนี้เป็นการเสริมแรงที่ดีที่สุดเนื่องจากบุคคลไม่สามารถรับรู้ได้ว่าตนเองจะได้รับการเสริมเมื่อใด ส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมค่อนข้างสูง มีความคงทนถาวรและความสม่ำเสมอในการแสดงพฤติกรรมเป้าหมายเมื่อเทียบเคียงกับบริบทของศูนย์ฝึกและอบรม พบว่า มีการปรับใช้ตารางการเสริมแรง (Schedule of Reinforcement) เพื่อควบคุมพฤติกรรมนิสัยของเยาวชน เช่น เมื่อคำนวณระยะเวลาในการฝึกอบรม

เขาวงกตแต่ละรายทราบเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรมเพื่อเลื่อนขั้น ซึ่งการเลื่อนขั้นมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น อาทิ สิทธิการลดวันฝึกอบรม สิทธิลาเยี่ยม โดยการประเมินพฤติกรรมในแต่ละรอบเดือนจะมีกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับการเสริมแรงตามช่วงเวลาที่เหมาะสม (Fixed Interval Schedules) กล่าวคือ เขาวงกตจะได้รับการเสริมแรงด้วยการเลื่อนขั้นและสิทธิประโยชน์อื่นๆ หากแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมจะมีความถี่เมื่อใกล้ถึงระยะเวลาในการประเมินพฤติกรรมและจะค่อยๆ ลดลงเมื่อการประเมินพฤติกรรมสิ้นสุด

การลงโทษ (Punishment) เป็นกระบวนการให้ผลกรรมภายหลังบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายซึ่งมีผลให้ความถี่ของพฤติกรรมที่ได้รับการลงโทษลดลง เป็นเพียงการระงับพฤติกรรมเพียงชั่วคราวแต่ไม่มีผลต่อการยุติพฤติกรรมในระยะยาว เช่น เมื่อเขาวงกตก่อนพฤติกรรมทะเลาะวิวาทที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษโดยการหักคะแนนพฤติกรรม และบำเพ็ญประโยชน์การลงโทษนี้สามารถระงับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของเขาวงกตได้ชั่วคราวเนื่องจากเมื่อพ้นระยะเวลาในการถูกลงโทษโดยการบำเพ็ญประโยชน์ได้เพิ่มคะแนนพฤติกรรมจากการทำความดีเป็นที่ประจักษ์ พฤติกรรมที่ถูกลงโทษอาจจะกลับคืนมา

การหยุดยั้ง (Extinction) คือ การหยุดให้แรงเสริมทางบวกกับพฤติกรรมที่เคยได้รับแรงเสริม เป็นเหตุให้พฤติกรรมค่อยๆ ลดลง ยุติหรืออาจจะไม่ลดลงก็ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ 1) ขนาดของตัวเสริมแรง 2) การยืดเวลาของการเสริมแรง และ 3) ความสม่ำเสมอของการเสริมแรง

จากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยศึกษาคือเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เขาวงกต ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในแต่ละลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ระยะการฝึกอบรม และระยะเตรียมปล่อย เนื่องจากกระบวนการในแต่ละลำดับขั้นมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม พัฒนาพฤติกรรมดีของเขาวงกตที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงกลวิธีต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในกระบวนการทั้งหลักการเสริมแรงเพื่อเพิ่มความถี่พฤติกรรมเป้าหมาย เช่น เขาวงกตมีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (Prosocial behavior) ช่วยเหลืองานเจ้าหน้าที่ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมตัวอย่างสำหรับเขาวงกตรายอื่นที่ควรส่งเสริมและคงพฤติกรรมนั้นไว้จึงใช้หลักการเสริมแรง อาทิ การเพิ่มคะแนน การให้รางวัล หรือการใช้หลักการลงโทษเพื่อให้ความถี่ของพฤติกรรมที่ได้รับการลงโทษลดลง เช่น เขาวงกตมีพฤติกรรมละเมิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงใช้หลักการลงโทษ เช่น ตัดคะแนน การบำเพ็ญ

ประโยชน์ จากสาระสำคัญของทฤษฎีนี้ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยา

ทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์

นักสังคมวิทยาในกลุ่มแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ที่เสนอแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอแนวคิดของนักปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ไว้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการศึกษาถึงการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) นักสังคมวิทยาที่สนใจศึกษาพฤติกรรมเชิงสังคมของมนุษย์ มีได้เสนอทฤษฎีบทบาท (Role Taking) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของผู้อื่นเป็นกลไกสำคัญต่อการสร้างตัวตนของบุคคล ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยมี “ภาษา” ที่มีการรับรู้ความหมายร่วมกันเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด สื่อสารระหว่างกัน อีกทั้งกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและผู้อื่นก่อให้เกิดการสร้างตัวตนอันประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ตัวตนตามความคิดของเจ้าตัว (I) เป็นส่วนที่แสดงออกอย่างอิสระ มิใช่การแสดงออกตามความคาดหวังของสังคม และ 2) ตัวตนตามความคิดของผู้อื่น (Me) เป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางสังคม บุคคลจะเลือกรับค่านิยม กฎเกณฑ์ ความเชื่อของสังคมมาไว้ในตัวของปัจเจกบุคคล โดยที่ตัวตนทั้ง 2 ส่วนมีการทำงานร่วมกัน กล่าวคือ การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคมส่งผลให้เกิดการรับรู้และซึมซับ “ภาพตนเอง” (Self-Image) ที่มาจากมุมมองของผู้อื่น เพื่อประสานระหว่างตัวตนตามความคิดของเจ้าตัว (I) และตัวตนตามความคิดของผู้อื่น (Me) เข้าด้วยกัน กระทั่งเกิดเป็นความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Conception) อีกทั้งการซึมซับตัวตนทั้ง 2 รูปแบบนี้ก่อให้เกิดตัวตนใหม่ที่มีวิวัฒนาการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสังคมมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล มีข้อเสนอว่าตัวตนในแบบ I มักเกิดก่อนตัวตนในแบบ Me เนื่องจากการตัวตนดังกล่าวใช้เวลานานในการพัฒนา เนื่องจากเด็กจะจำเป็นต้องเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมก่อน (Mead, 2013)

มีดยังเสนอว่าขั้นตอนการพัฒนาตัวตนมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการเล่น (Play stage) เป็นขั้นของการสวมบทบาทเป็นผู้อื่นส่งผลให้เด็กเกิดการรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตัวตนของตนเองกับผู้อื่น ในระยะนี้เป็นขั้นที่บุคคลยังเป็นเด็ก ซึ่งสถาบันครอบครัวจะบทบาทในการพัฒนาตัวตนของบุคคลมากที่สุด ขั้นที่ 2 ขั้นเล่นเกม (Game Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสวมบทบาทของผู้อื่นได้มากขึ้น เรียนรู้ที่จะวางตัวในสังคมและให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้น

และขั้นที่ 3 ขั้นสวมบทบาทของบุคคลทั่วไป (Generalization) เป็นขั้นที่บุคคลยึดถือค่านิยม บรรทัดฐานของสังคมในลักษณะของการปฏิบัติตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง ซึ่งการพัฒนาความเป็น ตัวตนนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่การพัฒนาที่ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอนตามช่วงวัย

ชาร์ล ฮอร์ตตัน คูลีย์ (Charles Horton Cooley) คือนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันในกลุ่ม ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism Theory) โดยคูลีย์เชื่อว่า การกำเนิด ตัวตนของปัจเจกบุคคลเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคม จึงเสนอแนวคิด “ตัวตนที่เห็นในกระจกเงา” (The Looking Glass Self) ที่อธิบายเกี่ยวกับการสร้างและอ้างตัวตน ของบุคคลเป็นผลสะท้อนจากการประเมินของผู้อื่น โดยภาพสะท้อนจาก “ผู้อื่น” เปรียบเสมือน กระจกเงาที่สะท้อนความเป็นบุคคล มีอิทธิพลต่อการรับรู้ และการกำหนดสร้างตัวตนของบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่ากระจกเงาที่แตกต่างกัน เมื่อทำหน้าที่ในการสะท้อนภาพของบุคคลย่อมส่งผลให้ เกิดการรับรู้ และสร้างตัวตนที่สอดคล้องกับภาพสะท้อนจากกระจกนั้นๆ ขณะเดียวกันบุคคลก็ สามารถเป็นกระจกเงาที่สะท้อนความเป็นตัวตนให้แก่ผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน (Cooley, 1983)

คูลีย์เสนอว่า กระบวนการเกี่ยวกับการสร้างตัวตน (Self-idea) มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจินตนาการถึงภาพลักษณ์ของตนเองที่ปรากฏต่อบุคคลอื่น (How we think our behavior appears to others?) 2) จินตนาการว่าบุคคลอื่นจะประเมิน หรือตัดสินภาพลักษณ์นั้นอย่างไร (How we think others judge our behavior?) 3) บุคคลจะเกิดความรู้สึกต่อความคิดที่ผู้อื่นตัดสิน ตนเอง เช่น มีความสุข รู้สึกผิด รู้สึกละอาย รู้สึกภูมิใจ (How we feel about their judgments?) (Cooley, 1983) นอกจากนี้บุคคลมักเลือกให้ความสนใจต่อมุมมองหรือภาพสะท้อนจากผู้อื่นที่มี อิทธิพลต่อบุคคล (Significant Others) และกลุ่มอ้างอิง (Reference Others) เช่น ผู้ปกครอง เพื่อน บุคคลที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน เมื่อเทียบกับบริบทแวดล้อม บุคคลที่เยาวชนมี ปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ เพื่อน เจ้าหน้าที่ และผู้ปกครอง การสะท้อน การประเมินจากบุคคลเหล่านี้ทำให้ เยาวชนเกิดภาพการรับรู้ต่อตนเองในรูปแบบต่างๆ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ เช่น เป็นคนเก่ง คนดี คนเลว นำไปสู่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อตนเองและรับนាំมุมมองนั้นมากำหนดสร้างตัวตน

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ ที่อธิบายถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของ บุคคลเป็นผลมาจากการที่บุคคลเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมนุษย์เราดำเนินชีวิตอยู่ ในโลกแห่งความหมาย (Meaning World) โดยมี “ภาษา” เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้าง ปฏิสัมพันธ์ต่อกันและใช้สำหรับการถ่ายทอดความหมาย ความคิด ความรู้สึกของบุคคล ดังนั้น การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจความหมายและการเรียนรู้สัญลักษณ์ร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อทำ

ความเข้าใจในบริบทของสนามการวิจัย โดยผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม กล่าวคือ เยาวชนมีลักษณะที่เป็นตัวตนเดิมของตนเองที่ไม่จำเป็นต้องกระทำตามความคาดหวังของบุคคลอื่น (I) ภายหลังจากเข้ารับการฝึกอบรมภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่กระทำเพื่อให้เกิดการยอมรับจากบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ เยาวชน ครอบครัวของเยาวชน ตัวแทนจากภาคีเครือข่ายที่สนับสนุนกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งตัวตนในแบบ Me เป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางสังคม และเกิดการซึมซับ “ภาพตนเอง” ที่มาจากมุมมองของผู้อื่น จากสาระสำคัญของทฤษฎีนี้ส่งผลให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่สร้างเสริมอัตลักษณ์ให้กับเยาวชน เช่น การสะท้อนตนเองจากมุมมองของบุคคลอื่นที่เปรียบเทียบกับภาพการมองตนเองของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นอย่างไรบ้าง สอดคล้องกันหรือไม่ อีกทั้งภาพของตนเองจากการสะท้อนผ่านมุมมองของบุคคลอื่น ส่งผลให้บุคคลเกิดการรับรู้ว่าคุณค่าอื่นมีความคิดเห็นต่อตัวเราเช่นไร ดังนั้นบทบาทของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่สะท้อนกลับไปยังเยาวชนทำให้พวกเขาเหล่านั้นเกิดการรับรู้ถึงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของพฤติกรรมเสี่ยงโดยเฉพาะความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ

ทฤษฎีรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์

ทฤษฎีรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Developmental theory) ของยูรี บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) เป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลและบริบทแวดล้อมรอบตัวบุคคล ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจ ค้นหาอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ โดยแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ Process Person Context Time Model (PPCT Model) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการ (Process) คือ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นศูนย์กลางของระบบกับบริบทแวดล้อม และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของบุคคลมากที่สุด เรียกว่า กระบวนการใกล้ชิด (Proximal Processes) เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเยาวชน จัดว่าเป็นกระบวนการใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของเยาวชน

บุคคล (Person) เป็นศูนย์กลางของทุกระบบ โดยพิจารณาตามคุณลักษณะ 4 ด้าน

- 1) ด้านความต้องการ คือ การที่บุคคลสะท้อนออกถึงความต้องการหรือไม่ต้องการที่จะปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม เช่น การแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความต้องการในการมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมเพื่อให้เยาวชนเรียนรู้และสามารถปรับตัวร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้
- 2) ทรัพยากรภายใน คือ ปัจจัยหรือเงื่อนไขส่วนบุคคลที่แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม เช่น ทักษะหรือความสามารถในการตัดสินใจของเยาวชนที่ช่วยให้เยาวชนสามารถปฏิเสธหรือมีทางเลือกที่ดีกว่าในการไม่กระทำความผิด
- 3) ด้านการแสดงออก คือ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม เช่น พฤติกรรมของการมีจิตสาธารณะ ช่วยเหลืองานส่วนร่วมสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนและเจ้าหน้าที่ได้
- 4) ด้านประชากร คือ ลักษณะทางประชากรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา เช่น ความต่างในด้านศาสนาที่ส่งผลให้เยาวชนมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้วิถีปฏิบัติระหว่างกัน

บริบทแวดล้อม (Context) คือ บริบทแวดล้อมรอบตัวบุคคลที่ส่งผลต่อการพัฒนาของบุคคล แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่

- 1) ระดับจุลระบบ (Microsystem) คือ ระดับที่เล็กที่สุด เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดและส่งผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลมากที่สุด (Indirect Interaction) โครงสร้างของระบบนี้ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โรงเรียน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระบบนี้มีลักษณะที่เป็นผลกระทบในสองทิศทาง (Bi-Directional Influences) เช่น พฤติกรรมของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นผลมาจากอิทธิพลของการอบรม ดูแลของเจ้าหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันเยาวชนก็มีผลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่เช่นกัน
- 2) ระดับมัธยระบบ (Mesosystem) เป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งแวดล้อมในระดับจุลระบบ (Microsystem) กับระดับมัธยระบบ (Mesosystem) ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ เจตคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมฯ
- 3) ระดับท้องถิ่นหรือระดับชุมชน (Exosystem) คือ สิ่งแวดล้อมภายนอกที่ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อเยาวชน แต่มักจะมีปฏิสัมพันธ์กับบางโครงสร้างในจุลระบบของบุคคล (Berk. 2000) เช่น การสนับสนุนจากชุมชน ภาคีเครือข่ายของศูนย์ฝึกและอบรมฯ
- 4) ระดับมหาระบบหรือระดับนโยบาย (Macrosystem) ระดับที่ใหญ่ที่สุด และมีปฏิสัมพันธ์กับทุกๆ ระดับที่กล่าวมา เน้นถึงบริบทแวดล้อมที่บุคคลอยู่ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี และกฎหมาย

เวลา (Time) ถูกใช้ในการอธิบายสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการลักษณะของบุคคล บริบทแวดล้อม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคล เช่น การเรียน การทำงาน การแต่งงาน

จากการศึกษาทฤษฎีรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ (Bioecological Model of Human Developmental theory) ผู้วิจัยพบว่า ทฤษฎีมีความสอดคล้องกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งทำความเข้าใจอย่างเป็นองค์รวม มุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่มีความเป็นพลวัต เน้นความสำคัญต่อบริบทที่ศึกษา (ชาย โพธิ์สิตา, 2548) อีกทั้งในแต่ละระบบของสิ่งแวดล้อมที่บรอนเฟรนเบรนเนอร์พยายามอธิบายมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดสร้างพฤติกรรมของบุคคล โดยปกติแล้วสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันย่อมหล่อหลอมให้บุคคลมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันบุคคลที่อยู่ในระบบก็มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลได้เช่นกัน ดังนั้นปัจจัยที่อยู่รอบตัวเยาวชนส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน โดยการศึกษาในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แต่ละคนมีบริบทประวัติดั้งเดิมที่แตกต่างกัน เช่น ในระดับจุลระบบ (Microsystem) ได้แก่ เยาวชนได้รับการถ่ายทอดทางสังคมจากครอบครัว สถาบันการศึกษาในเรื่องการมีจิตใจเมตตา ช่วยเหลือบุคคลอื่น ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเป็นวัยรุ่น เมื่อเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สิ่งที่ได้รับการหล่อหลอมจนเป็นความคิด ความเชื่อ และตัวตนของเยาวชนในการช่วยเหลือเพื่อนที่ได้รับความเดือดร้อน อันเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับ ระดับมัธยระบบ (Mesosystem) นอกจากนี้หนึ่งในตัวแทนที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดทางสังคมใหม่อย่างเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้ศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพในสังคมร่วมกับบุคคลทั่วไป เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยสร้างทางเลือกเพื่ออนาคตที่ดีให้กับเยาวชน ลักษณะดังกล่าวจัดอยู่ในระดับท้องถิ่นหรือระดับชุมชน (Exosystem) ซึ่งการใช้ทฤษฎีรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องเป็นตัวกำหนดสร้างอัตลักษณ์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้อย่างครอบคลุมและเป็นองค์รวม

2.2.3 แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

ทฤษฎีการเลียนแบบ

กาเบรียล ทาร์ด (Jean Gabriel Tarde. 1843-1904) เจ้าของทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) กล่าวว่า บุคคลสามารถเรียนรู้จากบุคคลอื่นผ่านกระบวนการเลียนแบบ ขณะเดียวกันยังสามารถถ่ายทอดแบบแผนความคิด เจตคติ และพฤติกรรมไปยังบุคคลอื่นได้เช่นกัน กระบวนการดังกล่าวเรียกว่า การเลียนแบบและการแนะนำ (Imitation and Suggestion) (Perron, 2017) ทาร์ด เสนอว่ากฎของการเลียนแบบมี 3 ประการ ได้แก่ 1) กฎของความใกล้ชิด (The Law of Imitation of Close contact) บุคคลมีแนวโน้มที่เลียนแบบลักษณะหรือพฤติกรรมทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมของบุคคลใกล้ชิด เช่น เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สังเกต

พฤติกรรมของครูที่ปรึกษา โดยครูมีลักษณะของการรับฟัง พร้อมทั้งจะให้โอกาสเมื่อกระทำผิด เยาวชนจึงเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวของครูที่ปรึกษาและนำไปใช้สถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งกับเพื่อน 2) กฎการเลียนแบบผู้ที่เหนือกว่าโดยผู้ที่ด้อยกว่า (The Law of Imitation of Superior by Inferior) เป็นการเลียนแบบบุคคลที่มีประสบการณ์หรือสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า เช่น เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมานานกว่า ทำผลงานสร้างชื่อเสียงให้กับศูนย์ฝึกและอบรมฯ จนเป็นที่ยอมรับ ชื่นชมของทั้งเจ้าหน้าที่และเยาวชนด้วยกัน จึงเกิดการเรียนรู้ที่จะเลียนแบบพฤติกรรมเพื่อให้ได้รับการยอมรับ และมีลักษณะที่เท่าเทียมกับเพื่อน และ 3) กฎของการแทรก (The Law of Imitation of Insertion) การแสดงพฤติกรรมใหม่อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมในอดีต นอกจากนี้การเลียนแบบที่เกิดขึ้นมิได้จำกัดเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่เยาวชนสามารถเลียนแบบพฤติกรรม ลักษณะผ่านตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่อื่นๆ เช่น สื่อออนไลน์ โทรทัศน์ (วิวรรณ แซ่เจี๋ย, 2561)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ของผู้ต้องขังที่พันโทษ (Romashov & Bryleva, 2019) พบว่า อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่พันโทษเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมที่ไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังที่พันโทษ คือ สูญเสียการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หางานทำได้ยาก ผู้วิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขที่กฎหมายและการบริหารงานด้านการกำหนดกรอบของการถ่ายทอดทางสังคมใหม่และการคุมประพฤติของผู้ต้องขังที่พันโทษ ซึ่งกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organization) หรือศูนย์ส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (the Center for the Promotion of Criminal Justice Reform) ในประเทศเวียดนามนำกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่สำหรับการป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำ และพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การเสพสารเสพติด การดื่มสุรา เรื้อรัง โดยการนำกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมมาใช้ในบริบทเรือนจำ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา สามารถอ่านเขียนได้ และการฝึกฝนทักษะอาชีพขณะฝึกอบรม ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังต่างชาติเรียนรู้ภาษาเวียดนาม การสนับสนุนให้สังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ภายหลังพันโทษ รวมถึงการนำรูปแบบการให้คำปรึกษา การแนะแนวอาชีพ การหางาน ให้การสงเคราะห์ด้านการเงินที่มาจากกองทุนที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล และการบริจาค (Romanovskaya et al., 2021) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวตนของ

ผู้ต้องขังและพื้นที่ของการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ภายหลังการพ้นโทษ (Enrique García Jiménez, 2014) พบว่า กระบวนการของเรือนจำจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมอย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มต้นจากการถอดถอนตัวตน การถูกกลืนตรวนสิทธิซึ่งผู้ต้องขังจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่ และเกิดการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของผู้ต้องขัง ในงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของพื้นที่ในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ระหว่างเรือนจำกับสังคมภายนอก เมื่อผู้ต้องขังเหล่านี้พ้นโทษจำเป็นต้องมีการจัดหาเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลนั้น ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม

ในขณะที่ประเทศไทยมีกระบวนการที่เรียกว่าการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหญิงนอกเรือนจำโดยมีผู้หญิงเป็นศูนย์กลาง การผลักดันเรื่องมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้ต้องขังหญิง กระบวนการยุติธรรมจึงมีกลไกในการรับฟังข้อมูล ภูมิหลัง ปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำความผิดของผู้หญิง เพื่อให้เกิดการลงโทษทางอาญาที่เป็นธรรม นำกระบวนการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหญิงนอกเรือนจำที่ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกหลายมิติ เช่น ส่งเสริมการศึกษา การฝึกฝนทักษะอาชีพที่มีตรงกับความต้องการของบุคคล การจัดหาที่อยู่อาศัย การอำนวยความสะดวกด้านพื้นที่ในการเลี้ยงบุตร การสนับสนุนด้านการเงิน และการประสานงานร่วมกับชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ งานวิจัยที่ทำการศึกษาคัดเกล้าทางสังคมของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ผลจากการวิจัยพบว่า สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถีมีการอบรมแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการถ่ายทอดทั้งทางตรง และทางอ้อมผ่านตัวแทน คือ บุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งผลจากการคัดเกล้าด้านจิตใจส่งเสริมให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ อารมณ์ดีขึ้น ในขณะที่ผลจากการคัดเกล้าด้านสติปัญญาช่วยให้วัยรุ่นมีความสามารถและนำความรู้ ทักษะวิชาชีพไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อ และผลจากการคัดเกล้าด้านพฤติกรรมสะท้อนผ่านความสามารถในการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ (นันทวรรณ รัตติวิธน์, 2011) นอกจากนี้ข้อมูลจากเว็บไซต์ THAIPUBLICA เผยว่า ภารกิจของเรือนจำที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกจากเรือนจำ สามารถกลับคืนสู่สังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า learn-unlearn-relearn ซึ่ง learn คือ ผู้ต้องขังเกิดการเรียนรู้สาเหตุปัจจัยเหนี่ยวนำที่ส่งผลต่อการกระทำผิดไม่ว่าจะเป็นปัจจัยแวดล้อม ครอบครัว การศึกษา ความสัมพันธ์กับสังคม ต่อมา unlearn คือ ผู้ต้องขังก็ต้องเรียนรู้และตั้งใจว่าจะไม่ทำเช่นนั้น ขณะที่เรือนจำและสังคมจะต้องเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเหตุให้บุคคลกลายเป็นผู้ต้องขัง มองผู้ต้องขังว่าเขาคือคนพลั้งพลาดที่ควรได้รับโอกาสในการกลับตัว และ relearn คือ การเข้าสู่

กระบวนการเรียนรู้ใหม่ ที่ผู้ต้องขัง สังคม และเรือนจำ จะได้เรียนรู้ร่วมกันว่า คนที่ทำผิดไม่จำเป็นจะต้องกลายเป็นผู้ต้องขังตลอดไป มองศักยภาพและสนับสนุนส่งเสริมพวกเขาอย่างถูกต้อง (ณัฐเมธี สัยเวช, 2553)

สรุปโดยภาพรวมจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน ในบริบทของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ณ ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้านี้ยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยในรูปแบบนี้ จึงเป็นความสนใจของผู้วิจัยในการศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยกำหนดวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรูปแบบในการวิจัย และศึกษาแบบเฉพาะกรณีเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน และทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ ข้อค้นพบที่ได้รับนำไปสู่การค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน เพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

ส่วนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตน

3.1 ความหมายของอัตลักษณ์แห่งตน

อัตลักษณ์แห่งตน หรือ Self-Identity เป็นแนวคิดทางจิตวิทยาที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง โดยมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ โดยนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศนิยามคำว่า อัตลักษณ์ ไว้ในมุมมองที่หลากหลาย เช่น สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2550) อธิบายคำว่า อัตลักษณ์ เป็นการประกอบคำระหว่าง อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายความว่า ตน หรือตัวเอง กับคำว่า ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว เมื่อนำมารวมกันคำว่า อัตลักษณ์ จึงมีความหมายว่า ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ ซึ่งสอดคล้องกับการให้นิยามของ แมคคอลล (McCall, 2003) เป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือชนชาติใดชนชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่า เขาเป็นบุคคล เป็นตัวเขาเองที่แตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าเป็นใคร ดังนั้นอัตลักษณ์จึงมีความสำคัญในการรักษาบุคคลให้มีความเป็นตัวตนของตนเองโดยแท้จริง รวมทั้งอิริคสัน (Erikson, 1968) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์แห่งตน หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวที่เกิดจากการผสมระหว่างลักษณะภายในเฉพาะของบุคคล และ

ลักษณะภายนอกที่ได้รับจากประสบการณ์สังคม เป็นความสามารถในการเข้าใจและกำหนดชีวิตตามความสามารถและความเชื่อ ทั้งนี้การก่อรูปของอัตลักษณ์เป็นกระบวนการที่เกิดตลอดทั้งชีวิต (A Life-Long Process) สามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะสำคัญของตนเองได้อยู่เสมอ (Erikson, 1968) สอดคล้องกับอภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546) ที่อธิบาย อัตลักษณ์สามารถแปรเปลี่ยนตามบริบทของวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงออกได้หลายมิติทั้งในระดับจุลภาคที่พบการเปลี่ยนแปลงแบบแผนชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล ในระดับมหภาคที่พบการเคลื่อนไหวทางศาสนา ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมใหม่ๆ อีกทั้งยังมีกระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์จากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน นอกจากนี้อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในระยะเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (social construct) (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2550) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง มีรูปแบบที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (circuit of culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านระบบของการสร้างภาพตัวตนที่นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์

กระบวนการเกิดอัตลักษณ์แห่งตน (Self-Identity) เป็นผลมาจาก 6 ขั้นตอน (Bailey, 2003) ขั้นที่ 1 คือ การรวบรวมระหว่างธรรมชาติที่อยู่รอบตัวของบุคคลและธรรมชาติที่บุคคลได้รับในช่วงเวลานั้น ขั้นที่ 2 คือการคัดเลือกธรรมชาติของบุคคลนั้นออก เกิดการแปลความต่อประสบการณ์ ความรู้สึกของบุคคลนั้นที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อหล่อหลอมระบบค่านิยม ซึ่งจะมีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจในการเลือกความเป็นตัวตน ขั้นที่ 3 คือการนำข้อมูลจากขั้นที่ 2 มาจัดลำดับความสำคัญ โดยเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อเชื่อมโยงเข้ากับปรัชญาชีวิตของบุคคลนั้น ขั้นที่ 4 คือการก่อรูปลักษณะสำคัญออกจากปรัชญาชีวิตของบุคคลนั้น ขั้นที่ 5 คือการนำข้อมูลป้อนกลับที่ได้จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถแยกบุคลิกภาพออกจากลักษณะอื่นๆ ของบุคคลนั้น และส่วนสุดท้ายคือการผลิตอัตลักษณ์ที่แท้จริงออกจากบุคลิกภาพและลักษณะของบุคคลในขั้นที่ 6 จะทำให้บุคคลทราบและเข้าใจว่าอัตลักษณ์ที่แท้จริงคืออะไร และได้มาจากแห่งใด (โสวริทธิธร จันทรแสงศรี, 2559)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์แห่งตน (Self-Identity) ตามแนวคิดของเพรสคอตท์ (Prescott, 1957, อ้างถึงใน ปรีชา ธรรมมา, 2548) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น ข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ความบกพร่อง ความพิการ 2) องค์ประกอบด้านความรัก ความอบอุ่นภายในครอบครัว เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว แนวทางการแก้ปัญหา

ภายในครอบครัว 3) องค์ประกอบด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมย่อยในศูนย์ฝึกและอบรมฯ บทบาททางสังคม 4) องค์ประกอบเกี่ยวกับเพื่อนวัยเดียวกัน เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน ข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับเพื่อนในศูนย์ฝึกและอบรม 5) องค์ประกอบด้านพัฒนาการแห่งตน เช่น ความรู้สึกต่อตนเองซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบทั้ง 4 ข้อ มโนทัศน์แห่งตนต่อการรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ 6) องค์ประกอบด้านการปรับตัว เช่น รูปแบบของการปรับตัว ปัญหาของการปรับตัวที่มีต่ออัตมโนทัศน์แห่งตน

จากการศึกษาความหมายของอัตลักษณ์แห่งตน (Self-Identity) สรุปได้ว่า อัตลักษณ์แห่งตน หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถรับรู้ เข้าใจ และยอมรับในลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของตนเอง นอกจากนี้กระบวนการเกิดของอัตลักษณ์แห่งตน (Self-Identity) ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่สามารถเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่เป็นกระบวนการที่บุคคลเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างต่างๆ ที่อยู่ในระบบนั้น อาทิ วัฒนธรรม ค่านิยมที่บุคคลมีการคัดเลือกและรับเข้ามาจนก่อร่างเป็นอัตลักษณ์แห่งตน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์แห่งตน เช่น ความสัมพันธ์และข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับเพื่อนคนอื่นๆ วัฒนธรรม ความเชื่อของบริบทในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งกระบวนการเกิดอัตลักษณ์เป็นขั้นตอนที่มีความเป็นพลวัต และถูกจำกัดภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ ดังเช่นงานวิจัยที่ศึกษาวิจัยหัวข้อ ชีวิตและอัตลักษณ์ของพยาบาลในห้องผ่าตัด (ลินดา งามซิม, 2558) พบว่า อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นมีการปรับเปลี่ยนเลือนไหลอยู่ตลอดเวลา ไม่คงรูปเพียงแบบใดแบบหนึ่งแต่เป็นการแสดงออกเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับในการดำรงอยู่ร่วมกันในพื้นที่ห้องผ่าตัด ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าหากเยาวชนมีอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงความเป็นตัวตนอยู่ก่อนแล้ว จนกระทั่งเข้ารับการศึกษาอบรมตัวตนเดิมเปลี่ยนแปลงและถูกแทนที่กับโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อหรือวัฒนธรรมที่ฝังลึกในบริบทของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผ่านการถ่ายทอดทางสังคมจากบุคคลอื่นส่งผลให้เยาวชนยอมรับสิ่งเหล่านั้นจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ ณ ช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งอาจเป็นทั้งอัตลักษณ์ทางสังคม หรืออัตลักษณ์แห่งตนตามปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดอัตลักษณ์แห่งตนเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยหัวข้อ การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน: กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาความเป็นตัวตนของเยาวชนที่ผ่านกระบวนการฝึกและอบรมว่าพวกเขามีความเข้าใจ มองเห็นตนเองเป็นอย่างไรและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ พบว่า อัตลักษณ์ถูกแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล (Individual Identity) คือ การมองตนเองในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งในสังคม ซึ่งบุคคลสามารถมองตนเองได้ในหลายๆ แง่มุม เช่น การมองตนเองว่าเป็นเด็กไม่เอาไหน เกเร 2) อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) คือ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยระบบความคิด วัฒนธรรมของกลุ่มและมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม เช่น เยาวชนเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เรียนเก่งส่งผลให้เกิดการก่อร่างอัตลักษณ์ร่วมด้วยการตั้งใจเรียนเพื่อให้มีผลการเรียนที่ดี 3) อัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity) คือ อัตลักษณ์เฉพาะตัวขององค์กรที่แสดงผ่านสัญลักษณ์หรือการสื่อสารขององค์กร 4) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) และ 5) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ถูกนิยามควบคู่กันไปในลักษณะว่า อัตลักษณ์ทางสังคมคือผลผลิตที่สังสมมาจากการใช้วาทกรรมอันเป็นชุดความคิดที่มีลักษณะที่เป็นระบบและสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง เช่น เยาวชนรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของความเป็นชาย จากวาทกรรมที่ว่า เกิดเป็นลูกผู้ชายต้องเข้มแข็ง ห้ามอ่อนแอ (พรชนก พงศ์ทองเมือง, 2555)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตนส่วนมากแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ลักษณะ ดังที่ปีเตอร์ เบอร์กอร์ และโทมัส ลัคแมน (Berger & Luckmann, 1967) กล่าวว่า กระบวนการทางสังคมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบหรืออาจมีความคงที่ของอัตลักษณ์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทและความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลมีต่อตนเองหรือกลุ่ม ดังนั้นแล้วอัตลักษณ์จึงมีทั้งระดับปัจเจกบุคคล (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) อัตลักษณ์ทั้ง 2 รูปแบบนี้มีความเชื่อมโยงกันขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่เป็นผู้กำหนดบทบาท ซึ่งอัตลักษณ์ปัจเจกบุคคลอาจเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบในคนๆ เดียวกัน และจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลเกิดการตระหนักรู้ ยอมรับบางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเขาเอง และแสดงตัวตนให้บุคคลอื่นเห็นว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ดังนั้นการเลือกเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งเพื่อแสดงตัวตนภายใต้เงื่อนไขของบริบทที่เกิดขึ้นอาจถูกกำหนดได้ทั้งจากตนเองและบุคคลอื่นในสังคม เช่น เยาวชนมีอัตลักษณ์แห่งตนของการเป็นผู้ตามมักปฏิบัติตามคำเรียกร้องของบุคคลอื่น แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เห็นว่าเพื่อนส่วนมากมีลักษณะของความกล้าแสดงออก เป็นผู้นำด้วยเงื่อนไขของบริบททางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดให้เยาวชนสร้างอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับเพื่อนที่เยาวชนคบ อัตลักษณ์ใหม่ของการเป็นผู้นำจึงเกิดขึ้นในตัวเยาวชนรายนี้ อาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์กับสังคมไม่สามารถแยกออกจาก

กันได้ มีการเลื่อนไหลและปรับเปลี่ยนได้ตามบริบททางสังคม (ชวิตรา ตันติมาลา, 2560) โดยงานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาทั้งอัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล (Individual Identity) ที่เยาวชนมีความคิดความรู้สึกต่อตนเอง ควบคู่ไปกับอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ภายใต้บริบทของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเสริมสร้าง “อัตลักษณ์ใหม่” ที่สอดคล้องต่อความคาดหวังของสังคมต่อไป

3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตน

3.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม

อีริกสัน (Erikson, 1968) ผู้คิดค้นทฤษฎีพัฒนาการทางด้านจิตสังคม (Psychosocial Development) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของมนุษย์โดยแบ่งออกเป็น 8 ขั้น เริ่มจากช่วงชีวิตในวัยแรกเกิดจนกระทั่งวัยสูงอายุ โดยมีลักษณะที่เป็นคู่ขัดแย้งเชิงพัฒนาการ (Development Conflict) มีรายละเอียดในแต่ละขั้น ดังนี้

จากการทบทวนทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development) ของอีริกสัน พบว่าในแต่ละขั้นของพัฒนาการทางจิตสังคมจะมีช่วงวิกฤติในแต่ละด้านที่แตกต่างกันออกไป โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาคือกลุ่มเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการในขั้นที่ 5 การพบอัตลักษณ์แห่งตนกับการไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs. Identity Diffusion) ประเด็นสำคัญสำหรับช่วงวัยนี้คือการค้นหาอัตลักษณ์แห่งตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง รับรู้ว่าตนเองมีความชอบ ความสามารถ ตลอดจนค่านิยม เจตคติเยาวชนในกลุ่มนี้จะสามารถแสดงบทบาทของตนเองได้เหมาะสมตามช่วงวัย เช่น รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถด้านใดจึงเลือกเรียนและใช้เวลาไปกับการพัฒนาความสามารถในด้านนั้นๆ อย่างตั้งใจเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมายที่กำหนด แต่ในทางตรงกันข้ามหากเยาวชนไม่ได้รับการผลักดันหรือส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในอัตลักษณ์แห่งตนอย่างเหมาะสมย่อมเกิดความรู้สึกสับสนขาดความมั่นใจ รวมทั้งขาดทักษะที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ ยิ่งเพิ่มโอกาสในการกระทำผิดให้กับเยาวชนในกลุ่มนี้ ยิ่งไปกว่านั้นพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสันเป็นลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกับขั้นถัดไป กล่าวคือ หากเยาวชนในกลุ่มนี้ยังไม่สามารถแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตนได้จะส่งผลต่อการพัฒนาไปสู่การสร้างความผูกพันกับบุคคลอื่นตามขั้นที่ 6 ความผูกพันกับการแยกตัว (Intimacy and Solidarity vs. Isolation) ได้

3.2.2 ทฤษฎีสถานะทางอัตลักษณ์แห่งตน

มาร์เซีย (Marcia J.E, 1993) ได้จำแนกสถานะของอัตลักษณ์แห่งตน (Identity Status Theory) เป็น 4 ระดับ ได้แก่ สถานะระดับ 1 การสับสนในอัตลักษณ์ (Identity Diffusion) คือ

บุคคลอาจมีหรือไม่มีประสบการณ์ในการรับมือต่อภาวะวิกฤต และไม่มี การตัดสินใจในด้านอุดมคติ บุคคลในสถานะระดับ 1 มักมีลักษณะรักสนุก หลีกเลียงหรือหลบหนีในการเผชิญต่อสถานการณ์ที่ทำทนาย และมีปัญหาทางจิต สถานะระดับ 2 การหาอัตลักษณ์ของตนเองไม่สำเร็จและยังต้องอาศัยแนวคิดจากผู้อื่น (Identity Foreclosure) คือ บุคคลที่ไม่มีประสบการณ์ในการรับมือต่อภาวะวิกฤต แต่ตัดสินใจเลือกแนวทางซึ่งได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครอง เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด บุคคลในสถานะระดับ 2 มักมีลักษณะไม่ยืดหยุ่นในการตัดสินใจ ไม่รับค่านิยมหรือเป้าหมายอื่นใดนอกเหนือจากเป้าหมายที่ได้รับคำสั่ง หลีกเลียงสถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งมักทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจสูงกว่าตนเอง ชอบลอกเลียนแบบกลุ่มเพื่อนและผู้นิยมยกย่องมากเกินไป สถานะระดับ 3 การหาอัตลักษณ์ที่ไม่แน่นอน (Identity Moratorium) คือ หากบุคคลตกอยู่ภาวะวิกฤตที่ทำให้ต้องตัดสินใจ บุคคลจะมีความคลุมเครือในการตัดสินใจนั้น โดยมีลักษณะแตกต่างจากวัยรุ่นที่สับสนในการค้นหาอัตลักษณ์ตรงที่วัยรุ่นในกลุ่มนี้มองเห็นความสำคัญของในความคิดเห็นของผู้ปกครอง คำนึงถึงความต้องการของสังคม มักคิดทบทวนว่าเหมาะสมกับความสามารถของเขาหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามวัยรุ่นในสถานะระดับนี้พร้อมที่จะละทิ้งเมื่อมีโอกาสที่ดีกว่าเสมอ มักมีลักษณะของการชอบทดลอง เปลี่ยนแปลงเรื่องค่านิยมอยู่เสมอ มีความคิดที่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้นไม่ต้องการถูกควบคุม สถานะระดับ 4 การค้นหาอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ (Identity Achievement) คือ บุคคลที่มีประสบการณ์ในการรับมือต่อภาวะวิกฤต สามารถตัดสินใจในการยึดถืออุดมการณ์ได้ด้วยตนเอง มีอิสระในการแสดงออกมากขึ้น มักมีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ นับถือและรู้จักตนเองตนเอง ทำงานได้ดีแม้อยู่ในภาวะที่กดดัน ตั้งเป้าหมายที่ตนเองสามารถปฏิบัติได้จริง และเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเองแม้คนอื่นจะคิดอย่างไรก็ตาม (ปรีชา ธรรมา, 2548)

จากการทบทวนทฤษฎีสถานะทางอัตลักษณ์แห่งตน (Identity Status Theory) ของ มาร์เซีย (Marcia J.E, 1993) พบว่าพัฒนาการทางด้านอัตลักษณ์จะเกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นจาก สถานะระดับ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ ซึ่งสถานะระดับ 3 มีความสำคัญมากที่สุดตามทัศนะของ มาเซียร์ นอกจากนี้สถานการณ์วิกฤตจะมีผลต่อการค้นหาอัตลักษณ์ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุคคล กล่าวคือ เมื่อเยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต โดยรับรู้ต่อสถานการณ์ว่าวิกฤตส่งผลให้เยาวชนเกิดความว้าวุ่นและหาทางแก้ไขสถานการณ์นั้น หากหาทางแก้ไขปัญหานั้นได้จะนำไปสู่ การค้นพบความชัดเจนในอัตลักษณ์แห่งตน ซึ่งบุคคลที่ค้นหาอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ (Identity Achievement) มักมองเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) รับความคิดเห็นของผู้อื่น

และมีความมั่นใจในตนเอง แต่หากไม่สามารถแก้ปัญหาได้จะนำไปสู่ความสับสนในอัตลักษณ์ของตนเอง

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตน

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตนของกลุ่มที่มีความต้องการช่วยเหลือเฉพาะ โดยเริ่มต้นจากกลุ่มเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังเช่นงานวิจัยของ (กรรทิตมา เชาวตะ และคณะ, 2558) ที่มุ่งศึกษาการตระหนักรู้ต่อการปรับเปลี่ยนตัวตน การเปิดเผยกระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างตัวตนใหม่ของเยาวชนที่กระทำความผิด โดยใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่าของชีวิต (Narrative Approach) ผลการวิจัยพบว่า การปรับเปลี่ยนตัวตนของเยาวชนเกิดขึ้นจากการได้เรียนรู้โลก เรียนรู้สังคม เรียนรู้ตนเอง และเรียนรู้ผู้อื่น การรับรู้ตัวตนทำให้เยาวชนตระหนักรู้ถึงภาพลักษณ์และการนิยามของสังคมว่าเป็น “ผู้กระทำความผิด” ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความรู้ของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนตัวตนใหม่ในเชิงบวก และการสร้างอัตลักษณ์ที่ทำให้บุคคลอื่นยอมรับ นอกจากนี้ได้รับความรัก ความไว้วางใจจากครอบครัวและเจ้าหน้าที่ การให้กำลังใจตนเอง การทำงานจิตอาสา การให้คำแนะนำเชิงบวกกับเพื่อน การปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเองจะช่วยสร้างตัวตนใหม่ให้กับกลุ่มเยาวชนที่ก้าวพลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่า เยาวชนที่อยู่ในระยะเตรียมพร้อมมีความรู้สึกต่อตนเองในทางบวกหรือมีอัตมโนทัศน์ที่สูงกว่าเยาวชนที่อยู่ระหว่างการสอบสวนพิจารณาคดี โดยความรู้สึกดังกล่าวเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมที่มีเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การให้ความรู้ทั้งสามัญและวิชาชีพ การจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต รวมเรียกว่า กระบวนการอบรมกล่อมเกล่าจิตใจให้เยาวชนประพฤติตนเป็นคนดี (วรารุช หิรัญยศิริ, 2555) อีกทั้งงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ ทัศนียสกุลชัย (2548) ที่ทำการศึกษาและพัฒนาอัตลักษณ์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กหรือเยาวชนหญิงบ้านปรานี พบว่า อัตลักษณ์ของเยาวชนหญิงบ้านปรานีรายด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ความไว้วางใจในตนเองและผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดริเริ่ม ความขยันหมั่นเพียร และจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของอัตลักษณ์เพิ่มขึ้น ขณะที่การศึกษางานวิจัยในกลุ่มเยาวชนจากบริบทสถานสงเคราะห์ของ ไสววรรณ คงสวัสดิ์ (2545) ที่ศึกษาการสื่อสารกับการสร้างอัตลักษณ์ของเยาวชนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ผลจากการวิจัยพบว่า บริบทสังคมของสถานสงเคราะห์มีส่วนหล่อ

หลอมให้เยาวชนมีค่านิยมของการเป็นฝ่ายรับจากสังคมภายนอกส่งผลต่อการสร้างความเป็นตัวตน 3 ลักษณะ คือ เป็นคนต้องการความรักความอบอุ่น เป็นคนช่างขอ และเป็นคน 2 บุคลิกภาพที่ภายนอกดูเข้มแข็งแต่ภายในเปราะบาง ปัจจัยทางด้านการสื่อสารกับบุคคลอื่น เช่น ครูแม่บ้านมีบทบาทต่อการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของเยาวชน ส่วนปัจจัยด้านการเปิดรับสื่อมีส่วนส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เช่น การเลียนแบบร่างกาย นอกจากนี้เยาวชนในสถานสงเคราะห์ที่มีการรับรู้ตัวตนว่าเป็นชนชั้นที่ด้อยกว่าบุคคลอื่นในสังคมอันเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบตัวตนกับบุคคลรอบตัวและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ในสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของผู้พิการที่ทำงานในองค์กร ซึ่งเป็นงานวิจัยของ จิตติวัฒน์ ทองแก้ว (2559) พบว่า พื้นที่ทางสังคมที่ถูกกล่าวถึงในงานวิจัยนี้คือพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ ตัวตนและความสามารถในการทำงานของผู้พิการ ซึ่งกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ของของผู้พิการประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ 1) การยอมรับตนเอง 2) การเรียนรู้ พัฒนา และฟื้นฟูศักยภาพ 3) การสร้างวิธีการทำงานต่อเพื่อนร่วมงาน และ 4) การถ่ายทอดอัตลักษณ์ในการทำงาน กระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้พิการสามารถแสดงอัตลักษณ์ที่ได้แย้งการตีตราของสังคมที่มีต่อผู้พิการได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา เจือไทย (2551) ที่มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเผยให้เห็นกระบวนการสร้างตัวตนของผู้พิการ โดยสังคมต้องคำนึงถึงความหลากหลายในตัวตนของบุคคล ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ลดการตัดสินตีตราผู้พิการในเชิงลบ

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของกลุ่มที่มีความต้องการช่วยเหลือเฉพาะ พบว่าปัญหาการวิจัยส่วนใหญ่เป็นการทำความเข้าใจเงื่อนไขภายใน อาทิ การยอมรับในตนเอง ความเชื่อในตนเอง และเงื่อนไขภายนอก เช่น การตีตราทางสังคม (Social Stigma) ที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่ที่ส่งเสริม และการขัดขวางกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจในขอบเขตของการศึกษา อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการใช้เป็นแนวทางเพื่อขยายขอบเขตปัญหาการวิจัยและเป็นแนวทางในการออกแบบหัวข้อการวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง

ส่วนที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อ

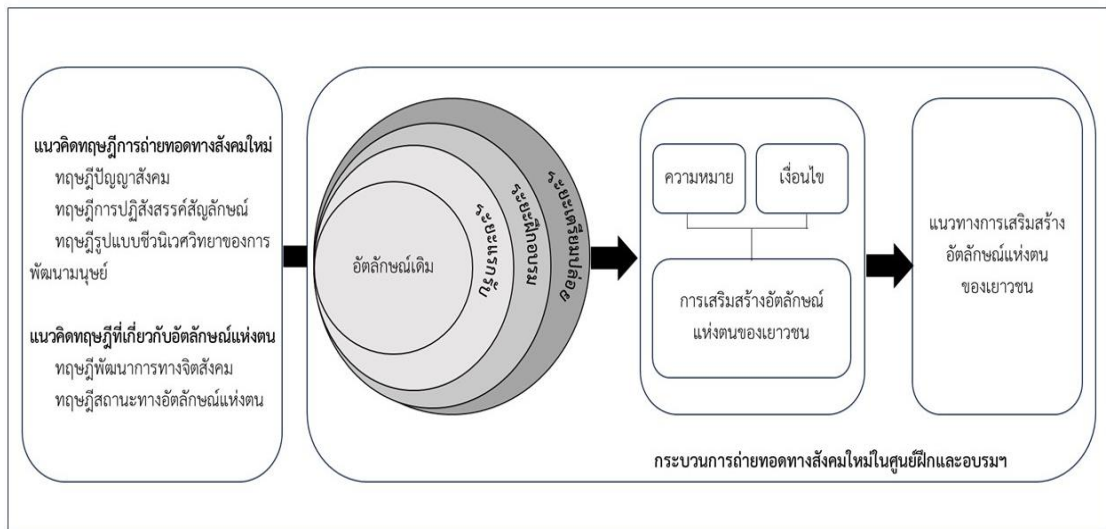

เสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน และเพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของ การสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอด ทางสังคมใหม่ และนำไปสู่การค้นหาแนวทางในการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อ เตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ซึ่งเลือกกรณีศึกษาแบบ Intrinsic Case เนื่องจาก ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษามีความน่าสนใจ ความลุ่มลึก และน่าเรียนรู้ถึงกระบวนการ ดำเนินงานของศูนย์ฝึกเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนว่าดำเนินอย่างไร ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีทั้งทางสังคมวิทยาร่วมกับจิตวิทยาและอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ และแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตนที่ได้พบทวนมาเป็น แนวทางในการสร้างกรอบการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดทาง สังคมใหม่ เริ่มต้นจากทฤษฎีปัญญาสังคมมีสาระสำคัญว่า พฤติกรรมของบุคคลมิเพียงแต่ เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง หรือปัจจัยสภาพแวดล้อม เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา กล่าวคือ พฤติกรรมมีส่วนที่ถูกกำหนดโดย กระบวนการทางปัญญา ซึ่งหนึ่งในวิธีการของกระบวนการทางปัญญาตามทัศนะของแบบนดูว์รา คือ การเรียนรู้ผ่านการสังเกตตัวแบบ (Model) ก่อนการตัดสินใจยอมรับในอัตลักษณ์หรือตัวตนที่ จะเกิดขึ้นใหม่ของเยาวชน พวกเขาจะเริ่มต้นจากการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตจากตัวแบบ โดยเฉพาะตัวแบบที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อเยาวชน เริ่มต้นจากความสนใจในบางสิ่งบางอย่างจาก ต้นแบบ การจดจำเพื่อบันทึกสิ่งนั้นในระบบความจำ และนำข้อมูลนั้นมาแปลงเป็นการกระทำ ทำที่ดีที่สุดเพื่อให้เยาวชนสามารถแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบจะใช้กระบวนการจูงใจด้วยการ เสริมแรงและให้รางวัล ซึ่งหลักการเสริมแรงที่กล่าวถึงนี้ถูกอธิบายในทฤษฎีการเรียนรู้แบบวาง เงื่อนไขการกระทำ กล่าวคือ ในกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีความเกี่ยวข้องกับ กลวิธี (tactic) ต่างๆ ที่ตัวแทน (Agent) เช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อน ผู้ปกครอง และตัวแทนเครือข่ายใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของเยาวชนเพื่อเพิ่มความถี่หรือคงพฤติกรรมที่ เหมาะสมไว้ และลดความถี่หรือยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ส่วนแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ที่ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเพื่อใช้ในการอธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย คือ ทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ ซึ่งมีสาระสำคัญว่า การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม เพื่อแสดงบทบาทระหว่างตนเอง บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคล โดยมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้

สำหรับการใช้สำหรับการถ่ายทอดความหมาย ความคิด ความรู้สึก และการสร้างปฏิสัมพันธ์ คือ “ภาษา” ดังนั้นเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ เป็นการปะทะสังสรรค์กันทางสังคมและสภาพแวดล้อม ส่งผลให้เยาวชนรับรู้ในบทบาทหรือตัวตนจากมุมมองของบุคคลอื่น เพื่อปรับให้เหมาะสมกับการรับรู้ตัวตนของตนเองและเกิดเป็นพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ อีกทั้งผู้วิจัยยังนำเสนออีกหนึ่งทฤษฎีที่นิยมใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล คือ ทฤษฎีรูปแบบชีวนิเวศวิทยาของการพัฒนามนุษย์ ของบรอนเฟรนเบรนเนอร์ ที่อธิบายถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นตัวบุคคล และระบบ เช่น ชุมชน ครอบครัว ศาสนา การศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ และสังคมของเยาวชนโดยเกี่ยวข้องตลอดชีวิต ระบบที่บรอนเฟรนเบรนเนอร์กล่าวถึงแบ่งออกเป็น 4 ระบบ ได้แก่ ระดับจุลระบบ (Microsystem) ระดับมัธยระบบ (Mesosystem) ระดับท้องถิ่นหรือระดับชุมชน (Exosystem) และระดับมหาระบบหรือระดับนโยบาย (Macrosystem) นอกจากนี้แนวคิดที่สำคัญในการศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม ประเด็นสำคัญสำหรับช่วงวัยรุ่น คือ เป็นช่วงวัยแห่งการค้นหาอัตลักษณ์ เข้าใจและยอมรับในตัวตน หากกระบวนการของบริบททางสังคมที่เยาวชนอยู่มิได้ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในอัตลักษณ์แห่งตนอย่างเหมาะสม ย่อมทำให้พวกเขาเหล่านั้นเกิดความสับสนในบทบาท ขาดทักษะที่เหมาะสมในการตัดสินใจนับเป็นปัจจัยที่เพิ่มโอกาสในการกระทำผิดให้กับเยาวชนในกลุ่มนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังนำเสนอทฤษฎีสถานะทางอัตลักษณ์แห่งตนของมาร์เซีย (Marcia J.E, 1993) ที่มีสาระสำคัญว่า บริบทแวดล้อมหรือสถานการณ์วิกฤติที่เยาวชนต้องเผชิญ รวมถึงกระบวนการรับรู้ต่อภาวะวิกฤติในสถานการณ์นั้นส่งผลต่อการค้นหาอัตลักษณ์แห่งตน จากที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจต่อทำความเข้าใจการให้ความหมายและเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ อย่างไรก็ตามกรอบแนวคิดการวิจัยนี้เป็นกรอบการศึกษาชั่วคราวเป็นแนวคิดกว้างๆ เท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยมองเห็นกรอบการศึกษานี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาและไม่ละเลยข้อมูลจริงที่จะเกิดขึ้นในสนามการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1109320637

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูล พื้นที่ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 พื้นที่ในการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของเยาวชน ผู้วิจัยเลือกเลือกศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งหนึ่งในภาคกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานทำหน้าที่ในการบำบัด แก้ไข พื้นฟูเยาวชนที่ก้าวพลาด มีกระบวนการทำงานร่วมกับเครือข่ายตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับชาติในการขับเคลื่อนกระบวนการระหว่างหน่วยงาน ครอบคลุม เครือข่ายทั้งรัฐและเอกชนที่สนับสนุนเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ สำหรับเหตุผลในการเลือกศึกษาที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งนี้ เพราะมีลักษณะที่โดดเด่นในกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในบริบทพื้นที่ ซึ่งสะท้อนผ่านผลลัพธ์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อาทิ ผ่านการประเมินคุณภาพและเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านกระบวนการดำเนินงานตามระบบสุขภาพที่เป็นมิตรที่นำมาใช้ในสถานควบคุม คือ 1) ภายในหน่วยงานมีการบริหารจัดการที่ดีสอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานของสหประชาชาติในการคุ้มครองเยาวชนที่ก้าวพลาด 2) เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของเยาวชน 3) พัฒนาคุณภาพการบริการ พร้อมทั้งส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูตามมาตรฐาน กับทุกกลุ่มเป้าหมาย 4) ระบบบริการ ด้านสถานที่ให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพที่คำนึงถึงสุขอนามัย และความปลอดภัย ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านการศึกษาทั้งสามัญและฝึกวิชาชีพ การดำเนินงานโดยนำรูปแบบการจำแนกตามวิธีการประเมินเกณฑ์ปัจจัยเสี่ยงแบบ FCBT (Forensic Cognitive Behavior Therapy) มาจัดกลุ่มเยาวชนตามสภาพปัญหา การเป็นหน่วยงานต้นแบบในการศึกษากระบวนการดำเนินงานแก่องค์กรอื่นๆ เพื่อนำไปปรับใช้กับบริบทของตนเอง รวมทั้งการมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญที่ทำ

หน้าที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาชีพและตรวจประเมินมาตรฐานการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ให้กับหน่วยงานอื่นๆ โดยประเด็นที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่อย่างไรเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการให้ความหมายและเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่อย่างไร เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้นี้ในการจัดทำแนวทางทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ซึ่งต้องตีความจากนัยแอบแฝงที่ซ่อนอยู่ การศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต้นแบบเพียงแห่งเดียวอย่างลึกซึ้งซึ่งจะทำให้ได้รับได้รายละเอียดที่ครอบคลุมและตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

ส่วนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สำหรับการศึกษานี้ โดยเลือกกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติ (Inclusion Criteria) ที่กำหนดไว้โดยเลือกจากบุคคลที่เป็น Information Rich Case มีความรู้ลึกซึ้งทางข้อมูลเพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่ถ่ายทอดกระบวนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชนรวมทั้งเข้าใจในการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม การที่ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม นอกจากใช้ในการตอบความมุ่งหมายของการวิจัยทั้งหมดอย่างครบถ้วน ยังใช้ประโยชน์จากกลุ่มข้อมูลที่หลากหลายเพื่อการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ของการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ หรือนักวิชาชีพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบด้วย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ จำนวน 4 คน ทำงานในระยะเวลาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่สามารถอธิบายและให้ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ได้แก่ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในระยะเตรียมปล่อย จำนวน 6 คน สามารถให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกรรให้ ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ และการค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ เพื่อสนับสนุน และเสริมข้อมูลในบางแง่มุมให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชนโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ที่มีบทบาทของการเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ (Agents) ตามแนวทางกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้น เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเสียให้กับเยาวชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัวของเยาวชนที่ก้าวพลาดและมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้นในการพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชนโดยมีส่วนร่วมของครอบครัว เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกจากครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 จำนวน 1 คน ซึ่งจะให้ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ในการมีส่วนร่วมต่อกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 2 คือ ตัวแทนจากหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะ ความสามารถของเยาวชน จำนวน 1 คน ซึ่งจะให้ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ในการมีส่วนร่วม การสนับสนุนและผลักดันให้เยาวชนได้ร่วมกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน

วิธีการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล

1) ทำหนังสือรับรองอย่างเป็นทางการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อขออนุญาตใช้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งหนึ่งในภาคกลางเป็นพื้นที่เก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2) ประสานงาน และส่งหนังสือเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดต่างๆ ของการวิจัยไปยังสถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

3) ภายหลังจากได้รับอนุมัติให้ดำเนินการเก็บข้อมูลของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผู้วิจัยติดต่อกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 นักวิชาชีพประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลุ่มให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ปกครองของเยาวชน และภาคีเครือข่าย โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายโดยตรง เพื่อให้

ข้อมูล ชี้แจงรายละเอียดในการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลทราบในเบื้องต้น พร้อมทั้งยืนยันความสมัครใจในการให้ข้อมูล เพื่อทำการนัดหมายวัน และเวลาที่สะดวกต่อการให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้พื้นที่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นสถานควบคุมที่เข้มงวดด้านความปลอดภัยเพื่อรักษาความมั่นคง ป้องกันการหลบหนีหรือการกระทำที่ขัดต่อระเบียบของสถานควบคุม ดังนั้นผู้วิจัยจึงประสานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สำหรับการคัดเลือกเยาวชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มที่ 2 ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเลือก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาเบื้องต้น และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการเก็บข้อมูล

ส่วนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณสมบัติของเครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด ดังนั้นนักวิจัยต้องปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตรงหน้าเป็นหลักการของวิธีนั้นๆ ไม่เสียไป จึงอาจกล่าวได้ว่าเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้วิจัยซึ่งต้องมีประสบการณ์และความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ชาย โพรธิสิตา, 2548) โดยผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือวิจัยที่สรุปได้ดังตาราง 1 ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 1 สรุปวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ			
		ศึกษาจากเอกสาร	สัมภาษณ์เชิงลึก	สังเกต	สนทนากลุ่ม
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	✓	✓		
	กลุ่มที่ 1		Online		
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก		✓	✓	
	กลุ่มที่ 2		Onsite		
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ		✓		
	กลุ่มที่ 1		Online		
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ	กลุ่มที่ 1		✓		
	กลุ่มที่ 2		Online		

ตาราง 1 สรุปวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ			
		ศึกษา จากเอกสาร	สัมภาษณ์ เชิงลึก	สังเกต	สนทนากลุ่ม
วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก		✓	✓	
	กลุ่มที่ 2		Onsite		
วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก		✓		
	กลุ่มที่ 1		Online		
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก			✓	✓
	กลุ่มที่ 2				Onsite

3.1 การศึกษาจากเอกสาร

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร กรอบแนวทางการดำเนินงานและข้อมูลต่างๆ ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น คู่มือการบำบัด การจัดกิจกรรม หลักสูตรการเรียนการสอนอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อทำความเข้าใจบริบท หรือกระบวนการดำเนินงานที่อาจปรากฏหรือไม่ปรากฏจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลจากเอกสารที่ได้ไปบันทึกและประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

การศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) เป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล โดยนำแนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตนมาใช้จัดทำร่างแนวคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามในการวิจัย จำนวน 4 ฉบับ แบ่งตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างแนวคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ได้อย่างอิสระ และมีความยืดหยุ่นตามบริบทที่เกิดขึ้นขณะเก็บข้อมูล จากนั้นจึงนำแนวคำถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และด้านกระบวนการยุติธรรมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูสำหรับเยาวชน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมเพื่อปรับปรุงข้อคำถามให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชนในสถานพินิจฯ จำนวน 3 ราย ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในลำดับต่อไป

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน การทำความเข้าใจต่อการให้ความหมายและเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ คำถามในการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสแก่ผู้ให้ข้อมูลในการเล่าประสบการณ์ได้อย่างเปิดกว้างและยืดหยุ่น ทั้งนี้พื้นที่สำหรับการวิจัยเป็นสถานควบคุมที่ค่อนข้างเข้มงวดด้านความมั่นคง ปลอดภัยเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือการกระทำที่ขัดต่อระเบียบของสถานควบคุม ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในการคัดเลือกเยาวชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มที่ 2 ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเลือก (Inclusion Criteria) เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลวิจัยเบื้องต้น และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ยังสนามวิจัยด้วยตนเอง ใช้ห้องทำงานนักจิตวิทยาเป็นสถานที่ในสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีความเป็นส่วนตัวปราศจากการถูกรบกวนที่อาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลขาดสมาธิ ดำเนินการเก็บข้อมูลคนละ 1 ครั้ง ในแต่ละครั้งใช้ระยะเวลา 60-90 นาที ในส่วนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 นักวิชาชีพประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมทั้งกลุ่มให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ปกครองของเยาวชน และภาคีเครือข่าย ใช้การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ในรูปแบบการสัมภาษณ์แบบออนไลน์ (Online) ผ่านโปรแกรม Meet ซึ่งใช้สำหรับการจัดระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) ที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย แต่อาจมีข้อจำกัดในเรื่องการสังเกตสีหน้า ท่าทางที่เกิดขึ้นสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สะดวกเปิดกล้องระหว่างการสัมภาษณ์ ในทุกครั้งก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมีการขออนุญาตบันทึกข้อมูลลงในสมุดร่วมกับการบันทึกเสียง (Record) ด้วยคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) ร่วมด้วยเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยมีตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังตาราง 2

ตาราง 2 ตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

วัตถุประสงค์ การวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ตัวอย่างแนวคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง	แนวคิดและทฤษฎี
วัตถุประสงค์ การวิจัย ข้อที่ 1	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักกลุ่มที่ 1	1) ให้ท่านเล่าเกี่ยวกับภารกิจขององค์กร รวมทั้งโครงสร้างของบุคลากร 2) หน้าที่ของท่านเกี่ยวข้องกับภารกิจส่งเสริมและ พัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างไร 3) เป้าหมายในการฝึกอบรมเยาวชนคืออะไร 4) ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการฝึกอบรมเยาวชนทั้ง 3 ระยะเวลาอย่างไร	แนวคิดทฤษฎีการ ถ่ายทอดทางสังคมใหม่ 1) ทฤษฎีปัญญาสังคม 2) ทฤษฎีการ ปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ 3) ทฤษฎีรูปแบบ ชีวนิเวศวิทยาของการ พัฒนามนุษย์
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักกลุ่มที่ 2	2) ขอให้ช่วยเล่าถึงลักษณะกิจกรรมของศูนย์ ฝึกและอบรมฯ ที่น้องเข้าร่วม ตั้งแต่ในระยะแรกกับ ระยะฝึกอบรม และระยะ เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย 3) กิจกรรมที่เล่ามานั้นมีเป้าหมายเพื่ออะไร 4) อยากให้น้องเล่าว่าก่อน-หลังที่น้องจะเข้าร่วม กิจกรรมน้องเป็นอย่างไร	
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล อื่นๆ กลุ่มที่ 1	1) เท่าที่ท่านทราบ ศูนย์ฝึกฯ ดูแลหรือฝึกอบรม บุตรหลานของท่านอย่างไร 2) ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรระหว่างที่อยู่ ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อย่างไร 3) ท่านคิดว่า อะไรที่ทำให้บุตรของท่าน เปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น	
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล อื่นๆ กลุ่มที่ 2	1) สิ่งที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วม ในการทำงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ คืออะไร 2) ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการของศูนย์ฝึกและ อบรมฯ อย่างไร 3) ท่านคิดว่า อะไรทำให้เยาวชนเปลี่ยนแปลง เช่นนั้น	

ตาราง 2 ตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (ต่อ)

วัตถุประสงค์ การวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ตัวอย่างแนวคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง	แนวคิดและทฤษฎี
วัตถุประสงค์ การวิจัย ข้อที่ 2	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักกลุ่มที่ 2	1) การเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีความสำคัญกับตัวน้องอย่างไร 2) นอกเหนือจากกิจกรรมที่กล่าวถึง มีสิ่งใดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง 3) สิ่งทีกล่าวมาเกี่ยวข้องอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง 4) การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงมีความสำคัญกับตัวน้องอย่างไร	แนวคิดทฤษฎี อัตลักษณ์แห่งตน 1) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม 2) ทฤษฎีสถานะทางอัตลักษณ์แห่งตน

การสังเกต

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตเป็นวิธีการเสริมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม อีกทั้งยังใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย ทั้งนี้ผู้วิจัยมีบทบาทในการสังเกต (Observation) โดยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสนามการวิจัย เช่น สังเกตเยาวชนขณะทำกิจกรรมนันทนาการ ออกกำลังกาย และเล่นกีฬา การทำงานของเยาวชนที่มีบทบาทช่วยงานโรงครัว รวมทั้งสังเกตการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น พ่อบ้านดูแลด้านการเยี่ยมออนไลน์

การสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยกำหนดแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จนนำไปสู่การค้นหาค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ในขั้นตอนของการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเริ่มจากการประสานเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้มีการแจ้งรายละเอียดขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มที่ 2 เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำนวน 6 ราย ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลาและสถานที่

สำหรับการเก็บข้อมูล ในขั้นนำการสนทนากลุ่มใช้ระยะเวลาประมาณ 10-15 นาที ผู้วิจัยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสนทนากลุ่ม รวมไปถึงการใช้คำถามเกริ่นนำเพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย เช่น ให้เยาวชนแนะนำตัวเพื่อนที่นั่งข้ามสลับกันไปมาเพื่อละลายพฤติกรรมในเริ่มต้น หรือคำถามว่า น้อง ๆ ให้คะแนนความพร้อมที่จะออกไปใช้ชีวิตภายนอก จากระดับ 1 คือพร้อมน้อยที่สุด ไปจนกระทั่งระดับ 10 คือ พร้อมมากที่สุด ขั้นสนทนากลุ่มใช้ระยะเวลาประมาณ 50-60 นาที ภายหลังจากสมาชิกในการสนทนากลุ่มเริ่มมีความคุ้นเคยกัน จึงเริ่มคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่จัดเตรียมไว้ เช่น ให้น้อง ๆ ช่วยกันคิดว่าจะมีวิธีการอย่างไรในการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง โดยผู้วิจัยทำการบันทึกประเด็นตามมติร่วมกันของกลุ่มสนทนาลงบนกระดานเพื่อขยายความสำคัญของประเด็นที่กำลังแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และขึ้นปิดการสนทนากลุ่มใช้ระยะเวลาประมาณ 10-15 นาที เพื่อสรุปประเด็นทั้งหมดของการสนทนากลุ่ม ระหว่างทำการสนทนากลุ่มผู้วิจัยขออนุญาตจดบันทึกลงในสมุดพร้อมบันทึกเสียง (Record) ด้วยคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ภายหลังจากผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มที่ 2 เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีเพียงพอต่อการตอบจุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ผู้วิจัยจึงพิจารณาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) พร้อมทั้งปรับแนวคำถามให้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแนวคำสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 นักวิชาชีพประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังตาราง 3

ตาราง 3 ตัวอย่างแนวคำสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

วัตถุประสงค์ การวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ตัวอย่างแนวคำถาม แบบกึ่งมีโครงสร้าง	แนวคิดและทฤษฎี
วัตถุประสงค์ การวิจัย ข้อที่ 3	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักกลุ่มที่ 1	1) การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเองทำได้ อย่างไรบ้าง 2) หากต้องการเปลี่ยนแปลงตนเอง เราควรเริ่มจากขั้นตอนใดบ้าง อย่างไร	นำข้อค้นพบจาก วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มาใช้เป็นแนวทาง ในการสร้างแนว คำถามสำหรับการ สัมภาษณ์เชิงลึก
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักกลุ่มที่ 2	1) ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนในอดีตย้อนเตือนให้ เด็กและเยาวชนเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย ท่านคิดอย่างไร และจะมีแนวทางหรือขั้นตอนอะไร ที่จะให้เกิดการทบทวนชีวิต 2) จะมีแนวทางอย่างไรที่จะช่วยเสริมสร้าง ภาพลักษณ์ใหม่ให้กับเด็กและเยาวชน 3) ผลการวิจัยพบว่า แรงสนับสนุนจากครอบครัว และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงตัวตน อย่างมีเป้าหมายและการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของ เยาวชน จึงขอความคิดเห็นจากท่านว่า ครอบครัว และเจ้าหน้าที่ต้องทำอะไรบ้างจึงจะเป็นการ สนับสนุนการเสริมสร้างอัตลักษณ์ให้แก่เยาวชน เตรียมพร้อมกลับสู่สังคม	

ส่วนที่ 4 การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพิจารณาถึงประเด็นที่ขาดตกบกพร่องซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกรได้รับข้อมูลที่ไม่สามารถตอบคำถามในการวิจัยได้อย่างชัดเจน ดังนั้นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง (ชาย โภธิสิตา, 2548) ในการจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) การถอดคำให้สัมภาษณ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยต้องจัดระเบียบของข้อมูลที่ได้รับจากการณ์สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งถูกบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียงและ

การจดบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรให้อยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการถอดคำให้สัมภาษณ์ การสำรวจและจัดระเบียบหลังจากได้รับข้อมูล โดยใช้แนวทางในการสำรวจจากความครบถ้วนทุกประเด็น ข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยหรือไม่ แบ่งประเด็นสำคัญอะไรได้บ้าง จากนั้นพิมพ์และ บันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์ โดยผู้วิจัยอ่านทบทวนข้อมูลที่จัดพิมพ์อย่างละเอียด เพื่อพิจารณา ข้อผิดพลาดของข้อมูล ซึ่งการจัดระเบียบข้อมูลเป็นวิธีการที่ทำไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล

2) การให้รหัสข้อมูล (Coding) หลังจากการทวนข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล โดยการคัดเลือกข้อความที่มีความหมายเข้ากับประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์เพื่อกำหนดรหัสทันทีที่ พบข้อความที่มีความหมายที่สามารถตอบประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งกำหนดใช้รหัสเดียวกัน สำหรับข้อความที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน และต้องไม่มีการกำหนดรหัสล่วงหน้าเนื่องจาก เป็นการจำกัดข้อมูลที่อาจค้นพบใหม่

3) การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงของ ผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) เป็นการค้นหาข้อสรุปต่อข้อค้นพบที่ เป็นประเด็นสำคัญและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือข้อค้นพบใหม่ๆ ให้มองเห็นภาพของ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนที่ชัดเจนขึ้น เข้าใจ การให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางการเสริมสร้าง อัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง แม่นยำด้านเนื้อหาการตีความ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ส่วนที่ 5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในรูปแบบการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ ตรวจสอบข้อมูลจากต่างช่วงเวลา ต่างสถานที่ และต่างบุคคล เพื่อดูว่าการเก็บ ข้อมูลด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ (ชาย โภธิสิตา, 2548) โดยมี รายละเอียดดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยผู้วิจัยทำการ ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์ ฝึกและอบรมฯ ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ปกครองหรือคนในครอบครัวของเยาวชนที่ก้าวพลาด และกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 2 คือ ตัวแทนจากหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อยืนยันความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูล

2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี (Methodological Triangulation) โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม เช่น ในจุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล ร่วมกับการสังเกตเป็นวิธีการเสริมในการรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม หรือความสอดคล้องกันของข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน

3) ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล (Members Check) ในระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสะท้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งเพื่อสร้างโอกาสแก่ผู้ให้ข้อมูลได้ทบทวนความถูกต้องของเนื้อความที่ให้หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูลและส่งข้อมูลให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม ได้ทำการตรวจสอบก่อนแปลผลและกำหนดรหัส

ส่วนที่ 6 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G-168/2565 เมื่อเดือนพฤษภาคม 2565 รวมทั้งได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณางานวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เมื่อเดือนกันยายน 2565 โดยคำนึงถึงความสำคัญในการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลทุกราย ดังนั้นผู้วิจัยต้องสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยจากผู้ให้ข้อมูล ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ การชี้แจงวัตถุประสงค์กระบวนการศึกษาวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลรับทราบ ไม่ละเลยต่อความสำคัญในกระบวนการสร้างสัมพันธภาพ การขออนุญาตบันทึกบทสนทนาขณะสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล ในการนำเสนอข้อมูลที่ละเว้นการระบุถึงตัวตนโดยใช้เป็นนามสมมติแทน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการเลือกตอบหรือไม่ตอบข้อมูลตามความประสงค์ และการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติมหากเกิดความไม่เข้าใจ ผู้วิจัยเน้นการรักษาความลับของข้อมูลโดยการบันทึกหรือเก็บข้อมูลไว้ในสถานที่ปลอดภัยและผลการวิจัยจะถูกนำเสนอเพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) การนำเสนอผลการวิเคราะห์จึงเป็นการทำความเข้าใจ และแสดงรายละเอียดที่ถูกศึกษาผ่านมุมมองของคนใน (Emic view) ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาครั้งนี้เป็นการเลือกศึกษาในรูปแบบ Intrinsic Case โดยเลือกจากความน่าสนใจ ความลุ่มลึกของกรณีศึกษาเพื่อบรรยายให้เห็นรายละเอียดของบริบทภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมถึงการมุ่งหาคำอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผ่านเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 บริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ

2.1 โครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

2.2 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

3.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

3.1.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

3.1.2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิต

เปลี่ยน

3.1.3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบน

เส้นทางชีวิตใหม่

3.2 ผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 4 การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

4.1 การให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

4.2 เงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 5 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม แต่ละส่วนมีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นการบรรยายลักษณะทางชีวสังคมของผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ หรือทีมนักวิชาชีพศูนย์ฝึกและอบรมฯ (ปรากฏดังตาราง 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ได้แก่ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ (ปรากฏดังตาราง 5) ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ (ปรากฏดังตาราง 6) กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ปกครองหรือคนในครอบครัวของเยาวชนที่ก้าวพลาด และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 2 คือ ตัวแทนจากหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสงเคราะห์และสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะหรือความสามารถของเยาวชน มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1

ลำดับ	ชื่อสมมติ	เพศ	อายุ (ปี)	ระดับ การศึกษา	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ ทำงาน
1	เจ้าหน้าที่ คนที่ 1	ชาย	51	ปริญญาตรี	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ	21 ปี
2	เจ้าหน้าที่ คนที่ 2	หญิง	34	ปริญญาโท	นักสังคมสงเคราะห์	6 ปี
3	เจ้าหน้าที่ คนที่ 3	หญิง	49	ปริญญาเอก	นักจิตวิทยาคลินิก	26 ปี
4	เจ้าหน้าที่ คนที่ 4	หญิง	30	ปริญญาตรี	นักสังคมสงเคราะห์	5 ปี

ตาราง 5 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2

ลำดับ	ชื่อ สมมติ	เพศ	อายุ (ปี)	คดี	เงื่อนไข/ คำสั่งศาล	ระยะเวลา ฝึกอบรม	ระยะเวลา ที่ถูกควบคุม	บทบาท
1	เยาวชน คนที่ 1	ชาย	19	พ.ร.บ. ยาเสพติด	ฝึกอบรม ไม่ครบชั้นสูง ให้ส่งเรือนจำ ค่าปรับ 3 เดือน	ชั้นต่ำ 4 ปี ชั้นสูง 6 ปี	1 ปี 3 เดือน	หัวหน้าหอ
2	เยาวชน คนที่ 2	ชาย	20	ความผิด ต่อชีวิต	ค่าปรับ 1 วัน	ชั้นต่ำ 2 ปี ชั้นสูง 3 ปี	1 ปี 2 เดือน	-
3	เยาวชน คนที่ 3	ชาย	20	พ.ร.บ. ยาเสพติด	ศึกษาต่อ ภาคบังคับ ฝึกวิชาชีพ บำบัดยาเสพติด	1 ปี	9 เดือน	-
3	เยาวชน คนที่ 3	ชาย	20	พ.ร.บ. ยาเสพติด	ศึกษาต่อ ภาคบังคับ ฝึกวิชาชีพ บำบัดยาเสพติด	1 ปี	9 เดือน	-
4	เยาวชน คนที่ 4	ชาย	21	อาจารย์	ศึกษาต่อ ภาคบังคับ ฝึก 4 วิชาชีพ อบรมคุณธรรม	ไม่เกิน 3 ปี	11 เดือน	ช่วยงาน โรงครัว
5	เยาวชน คนที่ 5	ชาย	21	ความผิด ต่อชีวิต	ฝึกวิชาชีพ 2 หลักสูตร	1 ปี	11 เดือน	ช่วยงาน โรงครัว
6	เยาวชน คนที่ 6	ชาย	21	ความผิด ต่อชีวิต พยายาม ลหุโทษ	หากอายุครบ 24 ปี ก่อนครบ กำหนดชั้นต่ำ ให้ส่งตัวไป เรือนจำ	ชั้นต่ำ 9 เดือน ชั้นสูง 1 ปี 6 เดือน	9 เดือน	-

ตาราง 6 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ

ลำดับ	ชื่อสมมติ	เพศ	อายุ (ปี)	ความเกี่ยวข้องกับ แก่เยาวชน	อาชีพ	การมีส่วนร่วมกับ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ
1	ผู้ปกครอง คนที่ 1	หญิง	52	มารดา	แม่บ้าน	เยี่ยมออนไลน์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง การประชุมพิเศษออนไลน์
2	เครือข่าย คนที่ 1	หญิง	50	ไม่เกี่ยวข้อง	ที่ปรึกษา องค์กรอิสระ วิทยากร	การจัดกิจกรรม/โครงการ การสนับสนุนด้าน งบประมาณ/อุปกรณ์

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ มีทั้งหมด 4 ท่าน เป็นเพศชาย 1 ท่าน อีก 3 ท่านเป็นเพศหญิง มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ไปจนกระทั่งปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกินกว่า 20 ปี จำนวน 2 ราย และไม่เกิน 10 ปีอีก 2 ราย ทั้งจากความรู้ และประสบการณ์ในการทำงานทางวิชาชีพในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 สามารถให้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชนได้เป็นอย่างดี

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีจำนวน 6 คน เป็นเพศชายทั้ง 6 คน มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 1 คน และอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน ซึ่งเยาวชนในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 มีฐานความผิดในคดีความผิดต่อชีวิต จำนวน 3 ราย คดียาเสพติดจำนวน 2 ราย และคดีทางเพศ จำนวน 1 ราย นอกเหนือจากความรับผิดชอบทั่วไปที่เยาวชนทุกคนได้รับ ยังมีบทบาทเพิ่มเติม ได้แก่ หัวหน้าหอนอน จำนวน 1 คน และบทบาทในการช่วยงานโรงครัว อีก 2 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ เป็นข้อมูลที่ใช้ในการสนับสนุน และเสริมข้อมูลในบางแง่มุมให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ปกครอง

หรือคนในครอบครัวของเยาวชนที่ก้าวพลาดและมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้น ซึ่งเป็นมารดาของเยาวชน มีอายุ 52 ปี ไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นแม่บ้าน และมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้วยการเยี่ยมออนไลน์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง การประชุมเทคออนไลน์ และผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสงเคราะห์และสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะหรือความสามารถของเยาวชน เป็นเพศหญิง อายุ 50 ปี ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นที่ปรึกษาองค์กรอิสระ และวิทยากร และมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้วยการจัดกิจกรรม/โครงการสนับสนุนด้านเงินทุนหรืออุปกรณ์สำหรับจัดโครงการต่างๆ

ส่วนที่ 2 บริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ

2.1 โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือสถาบันทางสังคม ที่มีเจ้าหน้าที่เป็นตัวแทน (Agents) ในการถ่ายทอดเนื้อหา ความรู้ ประสบการณ์ไปยังเยาวชน ตลอดจนการได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย และผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอโครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์ฯ ดังแผนภาพประกอบที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่จากหลายสาขาวิชาชีพที่มีส่วนช่วยในการขัดเกลาเยาวชนที่เคยก้าวพลาดเพื่อพัฒนาตัวตนในทางที่เหมาะสมและไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในบริบทของสนามวิจัยในครั้งนี้อย่างยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์ฝึก

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีโครงสร้างการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนอำนวยการ และการจัดการ ส่วนพัฒนาพฤตินิสัย ส่วนบำบัด แก้ไข พื้นฟู และส่วนป้องกัน สงเคราะห์และประสานเครือข่าย ในแต่ละส่วนมีพันธกิจและมีเจ้าหน้าที่ประจำส่วน ดังนี้

2.1.1 ส่วนอำนวยการและการจัดการ

งานบริหารต่อบทบาทที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน

กระบวนการแรกภายหลังที่เยาวชนได้รับคำพิพากษาจากศาลเยาวชนและครอบครัว คือการถูกนำส่งมายังศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อให้งานทะเบียนทำหน้าที่ในตรวจสอบหนังสือแจ้งจับกุม ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น แบบพิมพ์ลายนิ้วมือ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน แบบรายงานต่างๆ จากชั้นสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อยืนยันตัวตน รวมทั้งการถ่ายภาพเพื่อทำทะเบียนประจำตัวเยาวชน จากนั้นจะมีการประสานพ่อบ้านเพื่อรับตัวเยาวชนต่อไป นอกจากนี้บทบาทสำคัญของฝ่ายทะเบียนในการทำเอกสารแจ้งนักวิชาชีพในการรับตัวเยาวชนเพื่อดำเนินการในส่วนอื่นต่อไป ทั้งนี้หน้าที่ของแต่ละฝ่ายค่อนข้างมีความชัดเจนในกระบวนการ และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่างเป็นลำดับขั้น ดังนั้นหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเว้นหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า ก็จะมีผลกระทบต่อฝ่ายอื่นๆ เช่น เมื่องานทะเบียนรับตัวเยาวชนจำเป็นต้องแจ้งประสานไปยังพ่อบ้านเพื่อให้มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย และที่พักให้กับเยาวชนต่อไป ส่วนภารกิจอื่นๆ ของที่เกี่ยวข้องงานทะเบียนกับการดูแลเยาวชนตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม อาทิ การติดต่อประสานกับศาลเยาวชนและครอบครัวเมื่อศาลพิจารณาประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก การรวบรวมข้อมูล เอกสารประจำตัวเด็กและส่งให้นักวิชาชีพพิจารณา

2.1.2 ส่วนพัฒนาพฤตินิสัย

ก) ฝ่ายอภิบาลและการพินิจ

พ่อบ้านกับบทบาทดูแลด้านการกิน อยู่ หลับนอน

ภายหลังได้รับการประสานจากงานทะเบียน นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (พ่อบ้าน) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า พ่อบ้าน/แม่บ้าน เริ่มต้นบทบาทโดยการรับตัวเยาวชน ตรวจสอบเอกสาร จัดทำข้อมูลการรับตัว ตรวจสอบของมีค่าและจัดทำบัญชีรับฝาก - คืนทรัพย์สินภายหลังปล่อยตัว การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการอยู่ในศูนย์ฝึก การจัดเตรียมของใช้ส่วนบุคคล เช่น แปรงสีฟัน ผ้าขนหนู เสื้อผ้า ซึ่งเสื้อผ้าเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงระยะเวลาของการฝึกอบรม คือ เยาวชนสวมเสื้อสีส้ม หมายถึง ระยะเวลาปรับตัว (1 เดือน นับจากวันปรับตัว) เสื้อสีน้ำเงิน หมายถึง ระยะเวลาฝึกอบรม และเสื้อสีเหลือง หมายถึง ระยะเวลาเตรียมปล่อย (3-6 เดือน ก่อนปล่อยตัว) ตลอดจนการจัดหอนอนตามความเหมาะสม ส่วนภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเยาวชนตลอด

ระยะเวลาการฝึกอบรม คือ ทุกกระบวนการเกี่ยวข้องกับการกิน อยู่หลับนอน เช่น ตรวจสอบหอนอน ดูแลอำนวยความสะดวกในการรับประทานอาหาร ดูแลและตรวจสอบเรื่องการเย็บม ซึ่งการอภิบาลเยาวชนไม่เพียงแต่เป็นการดูแล ตรวจสอบความเรียบร้อยในกิจวัตรประจำวันของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม และการส่งเสริมระเบียบวินัย การให้คำแนะนำ ให้การปรึกษาอีกด้วย ดังเช่นเยาวชนรายหนึ่งเล่าว่า

“งานพ่อบ้าน งานอภิบาลก็ต้องมีแนวทางที่วางไว้ เช่น เด็กจะต้องเข้าฝึกระเบียบวินัยเพื่อการอยู่ร่วมกันทั้งบนหอนอน ช่างล่าง รวมถึงการประเมินพฤติกรรมที่มีแนวทางการประเมินเพื่อดูว่าเด็กมีปัญหาอย่างไร” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“พ่อบ้านดูแลเรื่องของการกินอยู่หลับนอนของเด็ก ดูแลความเป็นอยู่ของเด็กให้ได้มาตรฐาน สุขอนามัย ให้เด็กรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ ดูแลเรื่องเสื้อผ้า ที่นอน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“ฝึกระเบียบแถว วิ่งเข้าแถวแล้วก็ฝึกตามที่พ่อบ้านสั่งครับ เหมือนฝึกทหารอะครับ ลูกนั่งหันขวาหันซ้าย” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

พนักงานพินิจกับบทบาทควบคุมความมั่นคงปลอดภัย

ภารกิจหลักของพนักงานพินิจ คือ การควบคุม ดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดการหลบหนี การก่อจลาจล ซึ่งการควบคุมดูแลเยาวชนมิได้เกิดเฉพาะในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงภารกิจนอกศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้วย เช่น การควบคุมเยาวชนออกไปร่วมกิจกรรมภายนอก ไปโรงพยาบาล ไปศาลตามคำสั่ง นอกจากนี้การสังเกตบริบทของสถานควบคุมจากการลงพื้นที่สนามวิจัย พบว่า พื้นที่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ค่อนข้างกว้างก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการหลบหนีได้โดยง่าย จึงใช้วิธีการควบคุมโดยสร้างป้อมตามแนวรั้วทั้งหมด 6 จุด ที่ทำให้สามารถมองเห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งผู้วิจัยจะได้ยินเสียงการทวนสัญญาณวิทยุสื่อสารเพื่อรายงานเหตุการณ์เป็นระยะ เนื่องจากเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งของต้องห้ามนำเข้าไปในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แม้ว่าภารกิจของพนักงานพินิจอาจจะดูเหมือนเกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟู เยาวชนค่อนข้างน้อย แต่ข้อมูลจากสังเกตในสนามวิจัย พบว่า ในช่วงเวลาพักผ่อนมีเยาวชนกลุ่มหนึ่งนั่งพูดคุย ปรึกษากับพนักงาน

พินิจตรงบริเวณทางเดิน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในช่วงโหมงของการพูดคุยดังกล่าว เยาวชนสามารถเรียนรู้ถึงเจตคติ ความคิด หรือประสบการณ์จากพนักงานพินิจ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“การดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัย ป้องกันการก่อเหตุจลาจล หรือควบคุมเด็กออกไปทำกิจกรรมภายนอกระหว่างฝึกอบรม พนักงานพินิจดูแลในส่วนนี้” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“พนักงานพินิจดูแลความปลอดภ้ยในช่วงที่อยู่ภายในศูนย์ฝึก ไม่ให้มีการหลบหนี ทะเลาะวิวาท” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

ข) ฝ่ายการศึกษาและฝึกอาชีพ

นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพกับบาทด้านการสอน

ภายหลังที่เยาวชนได้รับการจำแนกเพื่อจัดการศึกษาทั้งสายสามัญและวิชาชีพ โดยมีนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ หรือที่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เรียกว่า “ครู” เป็นผู้ขับเคลื่อนในกระบวนการเรียน การสอน ตั้งแต่การวางแผนการศึกษา การประเมินและสรุปผล การศึกษาแก่เยาวชน นอกจากนี้ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพยังมีบทบาทในการเป็นครูที่ปรึกษาที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) ในการให้คำแนะนำ ตักเตือน ให้กำลังใจ การกำกับติดตามให้เยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนการฝึกอบรมฯ หรือเงื่อนไขของศาลเพื่อได้รับการปล่อยตัวตามระยะเวลาที่เหมาะสม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“ด้านการศึกษาก็ให้เด็กได้เรียนตามการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เรียนในส่วนของวิชาชีพตามความถนัด หรือเด็กสนใจเพื่อให้เด็กได้ออกไปและมีงานรองรับหรือมีวิชาชีพต่อ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“ทุกเช้าพอเคารพธงชาติเสร็จก็มาเข้าชั่วโมงครูที่ปรึกษา พอวันจันทร์ วันอังคารก็เรียนวิชาชีพดนตรี พอวันหยุดถึงวันศุกร์ก็มาเรียนกับครูที่สอนสามัญชั้นม.ต้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

2.1.3 ส่วนบำบัด แก้ไข พื้นฟู

ก) นักจิตวิทยากับบทบาทการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน

บทบาทของนักจิตวิทยาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในภาพรวม คือ การตรวจทางจิตวิทยาคลินิก โดยการทำแบบประเมิน แบบทดสอบ การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาแรงจูงใจหรือปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้เยาวชนกระทำความผิดซ้ำ เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ความจำเป็นที่เยาวชนควรได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามสภาพปัญหา ซึ่งบทบาทของนักจิตวิทยาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีความแตกต่างจากนักจิตวิทยาในโรงพยาบาลทั้งในบริบท กระบวนการดำเนินงาน รวมถึงเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่บ้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ปฏิบัติงานในตำแหน่งดังกล่าว จึงมีความเข้าใจในกระบวนการและขอเสนอให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในบริบทของศูนย์ฝึกตั้งแต่วางสัปดาห์ที่ 3-4 หลังจากปรับตัว นักจิตวิทยามีบทบาทในการเป็นครูที่ปรึกษาอบรมในช่วงเช้า ประมาณ 30 นาที ร่วมกับการศึกษาจากเอกสารคู่มือการบำบัดของนักจิตวิทยากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาหรือมิตีเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ อาทิ รูปแบบความคิดแบบผู้กระทำผิด (Criminal Thinking) แนวโน้มรูปแบบพฤติกรรมต่อต้านสังคม โดยการจัดรูปแบบในการบำบัดที่มีความยืดหยุ่น ปรับตามความเหมาะสมของเยาวชน มีการใช้สื่อจากภาพยนตร์ วิดีทัศน์ เกมการแข่งขัน และสอดแทรกเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความสนใจ นำเรียนรู้ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“เมื่อไหร่ที่ครบ 14 วันแล้ว ครูที่ปรึกษาจะเปลี่ยนเป็นของนักจิตวิทยาในการดูแล ให้คำปรึกษาเด็กเหมือนกัน แล้วก็แจ้งในเรื่องความเป็นอยู่ข้างในนี้ เพื่อให้เด็กเริ่มปรับตัว” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“FCBT ให้อีกิจกรรมวาดบันไดแล้วให้บรรยายความฝันของตัวเอง เราจะไปให้ถึงยังไง แล้วเรามีอุปสรรคยังไง มันก็ทำให้ผมคิดได้ว่าเป้าหมายคือทางที่อยากไป แต่เรามีอุปสรรคแบบว่าเพื่อนชวนไปนี่นะ เพื่อนชวนทำผิดนะ มันก็ทำให้เราได้ไปเกม เราต้องคิดแล้วว่าทำยังไงดีวะ ให้เราได้กลับบ้านเร็วๆ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

ข) พยาบาลกับบทบาทการดูแลสุขภาพ

บทบาทหน้าที่ของพยาบาลในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อาจมีรูปแบบที่ใกล้เคียงกับพยาบาลในบริบทอื่น ๆ นั่นคือ ให้การพยาบาล ดูแลสุขภาพ สุขภาพ การประสานส่งต่อให้เยาวชนเข้ารับการรักษาตามความเหมาะสม จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของพยาบาล

พบว่า การปฏิบัติงานของพยาบาลในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นการส่งเสริมทางสาธารณสุขทั้งในรูปแบบเชิงรุกเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย อาทิ จัดโครงการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การให้ความรู้เรื่องเพศในวันเอดส์โลก หรือแม้แต่มาตรการเชิงรับในกรณีที่มีเด็กเจ็บป่วยที่อาจเป็นโรคเรื้อรัง ต้องดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยการส่งพบแพทย์เพื่อเข้ารับการตรวจวินิจฉัย การรักษา ตลอดจนการกำกับดูแลในเรื่องการรับประทานยาตามกำหนด นอกเหนือจากนี้การพยาบาลมิใช่เพียงการดูแลทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการดูแลทางด้านสภาพจิตใจที่อาจคล้ายกับหน้าที่ของส่วนงานอื่นๆ เช่น การให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ หรืออบรมสั่งสอนทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“อย่างกรณีเด็กเจ็บป่วยเราก็จะมีทีมงานพยาบาลดูแลต่อเนื่อง ส่งเด็กรักษาตามอาการ ยกตัวอย่างเช่น เราดูแลในส่วนของทันตกรรม เด็กเราก็จะส่งเด็กเข้ารับการรักษา หรือภาวะเจ็บป่วยที่เกิดจากภายนอกทางเราก็ให้การพยาบาลต่อเนื่อง ย้ายสิทธิของเด็กเพื่อรับการรักษา” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“พยาบาลเรื่องความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย ไม่สบายก็รักษาเบื้องต้น แต่ถ้าเจ็บป่วยรุนแรงประสานไปรักษาที่โรงพยาบาลภายนอก” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

2.1.4 ส่วนป้องกัน สงเคราะห์ และประสานเครือข่าย

นักวิชาชีพในส่วนงานนี้ คือ นักสังคมสงเคราะห์ ภารกิจโดยภาพรวมคือการประเมินสภาวะทางสังคม การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ให้ความสงเคราะห์ ช่วยเหลือตามสิทธิและความเหมาะสม อาทิ เยาวชนไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนซึ่งมีความจำเป็นต่อการสมัครเรียน การประกอบอาชีพ หรือการยื่นเอกสารทางราชการ นักสังคมสงเคราะห์จะประสานไปยังหน่วยงานภายนอกเพื่อดำเนินเรื่องให้เยาวชนเข้าทำบัตรประจำตัวประชาชน รวมไปถึงการวางแผนในระยะยาวเพื่อเตรียมปล่อย การประเมินความจำเป็นที่เยาวชนควรได้รับเพื่อเป็นปัจจัยปกป้องให้เยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ อาทิ การประสานเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ หรือทักษะทางอาชีพต่างๆ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ในระยะเวลาเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะแบ่งเป็นช่วง ช่วง 3 เดือน ช่วง 6 เดือน ก็จะมีนักสังคมสงเคราะห์ที่จัดกิจกรรมตามแผนหรือแนวทางเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เช่น กิจกรรมฝึกอาชีพโดยนำเครือข่ายเข้ามาจัดอาชีพ แนะนำให้ความรู้เพื่อให้เด็กมีความพร้อมก่อนที่จะปล่อยตัว” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“หากเด็กยังไม่มีบัตรประชาชนเราก็ดำเนินการทำเรื่องขอบัตรประชาชนให้เด็ก หรือเด็กมีสภาพครอบครัวมีปัญหา สวัสดิการที่เขาควรได้รับ อย่างเช่น ครอบครัวของเด็กยากจน เข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ เราก็จะเป็นคนแนะนำช่องทางให้ หรือไม่ก็คือหลังปล่อยตัวเด็ก ต้องสถานประกอบการ หรือทุนจากสถานประกอบการสำหรับการทำงาน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

2.1.5 บทบาทร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับศูนย์ฝึก

กระบวนการดำเนินงานระหว่างศูนย์ฝึกอบรมให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จึงมีการผลักดันให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มบทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู และสร้างพลังใจด้วยการให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการให้โอกาสสำหรับเยาวชนที่ทำผิดพลาด กิจกรรมที่มีการเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ ปฐมนิเทศ เยาวชนและผู้ปกครอง ปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมค่ายครอบครัว หรือในกรณีที่เยาวชนมีการละเมิดกฎของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำเป็นต้องรายงานให้ผู้ปกครองทราบทั้งพฤติกรรมและแนวทางดูแลเพื่อปรับพฤติกรรม นอกจากนี้ในกระบวนการญาติเยี่ยมทั้งในรูปแบบออนไลน์ และการเยี่ยมใกล้ชิดที่เปิดโอกาสให้ทั้งผู้ปกครอง เยาวชนได้พูดคุยติดต่อกัน ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีที่ช่วยเสริมสร้างให้มีความกำลังใจในการฝึกอบรม และลดความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวังของเยาวชน ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เด็กปรับตัวใหม่อะไรอย่างนี้ ผู้ปกครองก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบแผนการฝึกอบรมแล้วก็ทราบวิธีการในการดูแลเด็กในระหว่างที่อยู่ในกระบวนการฝึกอบรมแล้วก็ในระหว่างที่เด็กทำผิดกฎระเบียบแบบนี้ เราก็แบบคาดหวังว่าผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในเรื่องของแบบเข้ามาดูแลพฤติกรรมแล้วก็ช่วยกัน ให้กำลังใจเด็กในระหว่างที่บำบัด รวมถึงผู้ปกครองก็ต้องแบบมีส่วนร่วมในการให้แรงเสริมเด็กไปในทางที่เหมาะสม” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“แม่เขาจะคอยบอกให้อดทนรอนะ อยู่ไปก่อนนะ ไม่ต้องคิดอะไรมาก ออดทน ตั้งใจทำความดี อยู่ให้คนรักคนเอ็นดู เอน้ำเย็นเข้าลูบไว้อย่าใจร้อน มันทำให้ผมจะคอยนึกถึงคนรอที่ คนที่บ้าน ครอบครัวพ่อแม่ก็เป็นกำลังใจให้อยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“พอเวลาแม่คุยกับลูก แม่จะสอนลูกว่าให้ทำความดีเข้าไว้ ลูกได้หลบบ้านเร็ว ถ้าลูกทำดี อยู่แล้วก็ให้ลูกทำดีขึ้นไปเรื่อยๆ เขาจะได้เห็นคุณค่าของลูก ลูกจะได้กลับมาหาแม่เร็วๆ แม่ก็จะให้กำลังใจเสมอว่าลูกแม่ต้องสู้ ลูกแม่ต้องทำได้ค่ะ” (สัมภาษณ์ ผู้ปกครองคนที่ 1)

2.1.6 บทบาทร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายกับศูนย์ฝึก

การทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชนกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีหลากหลายรูปแบบ อาทิ เครือข่ายทางด้านการศึกษา ที่ให้โอกาสเยาวชนเข้ารับการศึกษาในระบบตามความถนัด ความสนใจ เครือข่ายทางด้านการประกอบอาชีพในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเยาวชนทั้งในระหว่างฝึกอบรม และภายหลังปล่อยตัว ซึ่งเครือข่ายอาจมีการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ การเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหน่วยงาน ทั้งนี้ในรูปแบบกิจกรรมมีทั้งส่วนที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประสานเพื่อขอความร่วมมือจากเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเครือข่ายอาจเล็งเห็นว่ากิจกรรมหรือการสนับสนุนใดๆ ก็ตาม ที่มุ่งพัฒนาและเป็นผลดีต่อเยาวชน ก็จะมีการเสนอแผนการดำเนินกิจกรรมมายังศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อมีส่วนร่วมในประเด็นนั้นๆ หรือแม้แต่เครือข่ายที่ทำหน้าที่ติดตามภายหลังเยาวชนปล่อยตัวกลับสู่สังคม ซึ่งการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาคีเครือข่ายกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะยิ่งช่วยเสริมให้กระบวนการนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“พี่ก็เอาประสบการณ์ของพี่ในการพัฒนาองค์กร พัฒนาบุคคลกร พัฒนา Soft Skill เข้ามาในเรื่องของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สร้างกลยุทธ์ที่จะชักชวนคนเข้ามาทำงานร่วมกัน พอได้ทำมาสักพักก็นมองเห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเด็กมี Self-esteem เพิ่มขึ้น คนที่มาให้เขาก็รู้สึกภาคภูมิใจ เขาก็อยากจะมาสนับสนุนต่อ” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

“พี่เชิญวิทยากรที่มีฐานะครอบครัวบางครั้งเท่าๆ กับเด็กหรือต่ำกว่าเด็กเพื่อ Inspire เขาว่าชีวิตมันมีความเป็นไปได้ถ้าเราตั้งใจ อย่างเช่น ดอกเตอร์ก้องชยะหรือว่า ดร. กุลชาติ เมื่อปีที่ผ่านมาก็จะเป็นเรื่อง เคแมน คือเด็กที่ถูกจับมาก่อน วิธีคิดเขายังไง เขาเปลี่ยนแปลงตนเองยังไง ให้เป็นวิทยากรมาแล้วสู้กันฟัง” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

“การติดตามหลังปล่อยอีก 1 ปี เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือเด็ก โดยอาจจะมีการตั้งเครือข่ายเข้ามาเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กด้วย ช่วยในเรื่องของการทำงานการเรียน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

2.2 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอบริบทและสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่มีทั้งพื้นที่ในการทำกิจกรรมประจำวัน และพื้นที่สำหรับการประกอบกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นสถานที่ปิด การเข้าไปของบุคคลภายนอกหน่วยงานเพื่อไปจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ ก่อน จึงค่อนข้างเข้มงวดในเรื่องการตรวจสอบบุคคลเข้าออกสถานควบคุม เมื่อเดินไปถึงประตูทางเข้าจำเป็นต้องตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามระเบียบ และเก็บอุปกรณ์ดังกล่าวในตู้ล็อกเกอร์เพื่อรับการตรวจค้นสิ่งของต้องห้ามจากพนักงานพินิจ ในจุดที่เรียกสั้นๆ และเข้าใจตรงกันว่า จุด 08 ทางเข้ามีประตูรั้วเหล็กแน่นหนา 2 ชั้น และล้อมรอบด้วยรั้วปูนมีลวดหนามหรือทึบเพลิงตั้งด้านบน ความสูงประมาณ 2 เมตร วิจัยขอแนะนำเสนอในบริบทภายในของศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมประจำวัน พื้นที่ทำกิจกรรมด้านการศึกษา ด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ดังนี้

2.2.1 พื้นที่ทำกิจกรรมประจำวัน

พื้นที่ทำกิจกรรมประจำวันเริ่มจากตำแหน่งที่ 1 คือ หอนอนที่ประกอบไปด้วยอาคารปูน 3 ตึก สูง 2 ชั้น รวมทั้งหมด 6 หอนอน ที่มีทางเดินเชื่อมถึงกันในลักษณะอาคารรูปตัวยู (U) หอนอนปิดด้วยความมั่นคง แข็งแรง มีลูกกรงเหล็กซี่ที่แสงและลมสามารถผ่านได้ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ถังน้ำดื่ม โทรทัศน์ บริเวณห้องสุขาที่มีการก่อกองปูนสูงประมาณ 1 เมตร เพื่อปกปิดแต่ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ก็ยังสามารถตรวจสอบความปลอดภัยของเยาวชนได้ โดยเยาวชนในแต่ละหอนอนถูกจำแนกตามระยะเวลาและระดับการใช้ความรุนแรง กล่าวคือ หอนอนหนึ่งใช้สำหรับการกักตัวในช่วงมาตรการแพร่ระบาดของโควิด (covid-19) ในส่วนหอนอนอื่นๆ จำแนกเยาวชนที่มีความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรงระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ตามลำดับ ดังเช่นให้ข้อมูลว่า

“หอนอนมี 6 หอ มีตั้งแต่หอกักตัวแยกโรคตามมาตรการโควิดของกรม หอนอนเด็กแรกรับ หอนอนหลังจากที่จำแนกจากนักวิชาชีพแล้วเพื่อความสะดวกในการควบคุม” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“เรื่องหอนอนตอนที่เรายู่นี่ เขาแยกเพื่อให้เราเข้ากับเพื่อนได้เพราะว่าแต่ละหอนมันก็ไม่เหมือนกัน แล้วก็จำแนกไปดูว่าเราจะต้องใช้ชีวิตอยู่ในกลุ่มไหน กินนอนอยู่ในหอไหน เพื่อที่จะดูแลเราต่อไปในระยะยาว” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

ตำแหน่งที่ 2 คือ โรงครัวและโรงเลี้ยง เป็นลักษณะเปิดโล่ง มีสิ่งอำนวยความสะดวก คือ อ่างล้างมือ ตู้กดน้ำ พื้นที่ล้างทำความสะอาด และลานตากอุปกรณ์ประกอบอาหาร ภาชนะ มีโต๊ะและเก้าอี้เป็นแถวยาวสำหรับนั่งรับประทานอาหาร ส่วนตำแหน่งที่ 3 ห้องซักรีดและเก็บอุปกรณ์ เครื่องแต่งกายสำหรับเยาวชน จะเป็นห้องปิด โดยพอบ้านมอบหมายให้เยาวชนมาช่วยในการทำความสะอาดชุดเครื่องนอน

2.2.2 พื้นที่สำหรับการประกอบกิจกรรม

ก) พื้นที่ด้านการศึกษา

พื้นที่ด้านการศึกษาแบ่งเป็นสามัญและวิชาชีพ ส่วนที่ติดกับตำแหน่งที่ 5 คือ หน่วยงานสามัญ โดยทางเข้ามีประตูรั้วเหล็ก 2 ชั้น ล็อกกุญแจ เยาวชนไม่สามารถเข้า-ออกหากไม่ได้รับอนุญาต ส่วนด้านในประกอบด้วยห้องเรียนจำนวน 4 ห้อง ห้องแรกติดประตูเข้า-ออก คือ ห้องพักครู ซึ่งเป็นพื้นที่เก็บเอกสารและนั่งทำงานของนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (ด้านการศึกษา) และอีก 3 ห้อง มีลักษณะภายในห้องเรียนคล้ายกับในสถานศึกษาทั่วไป ด้านหน้าห้องเป็นกระดาน มีโต๊ะและเก้าอี้ของเยาวชนตามจำนวน อีก 1 ห้องเป็นหน่วยเรียนคอมพิวเตอร์ ประกอบไปด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ จอทีวีขนาดใหญ่ที่สามารถเชื่อมต่อและแสดงผลขณะมีการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก สามารถเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตได้แต่มีการตรวจสอบโดยผู้คุมสอน ถัดมาในส่วนของอาคารที่ติดบ่อปลาเป็นหน่วยเรียนวิชาชีพที่มีรั้วรอบขอบชิดของแต่ละหน่วย ระหว่างทางเดินถูกปิดกั้นด้วยลวดตาข่าย หน่วยเรียนวิชาชีพ อาทิ หน่วยตัดผม หน่วยงานเชื่อม อากาศโลหะ หน่วยพละ หน่วยไฟฟ้า หน่วยช่างยนต์ ซึ่งแต่ละหน่วยจะมีวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อมสำหรับการเรียนทั้งทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เช่น หน่วยพละที่มีโรงยิม และภายในโรงยิมประกอบด้วยสนามแบดมินตัน เครื่องออกกำลังกาย ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

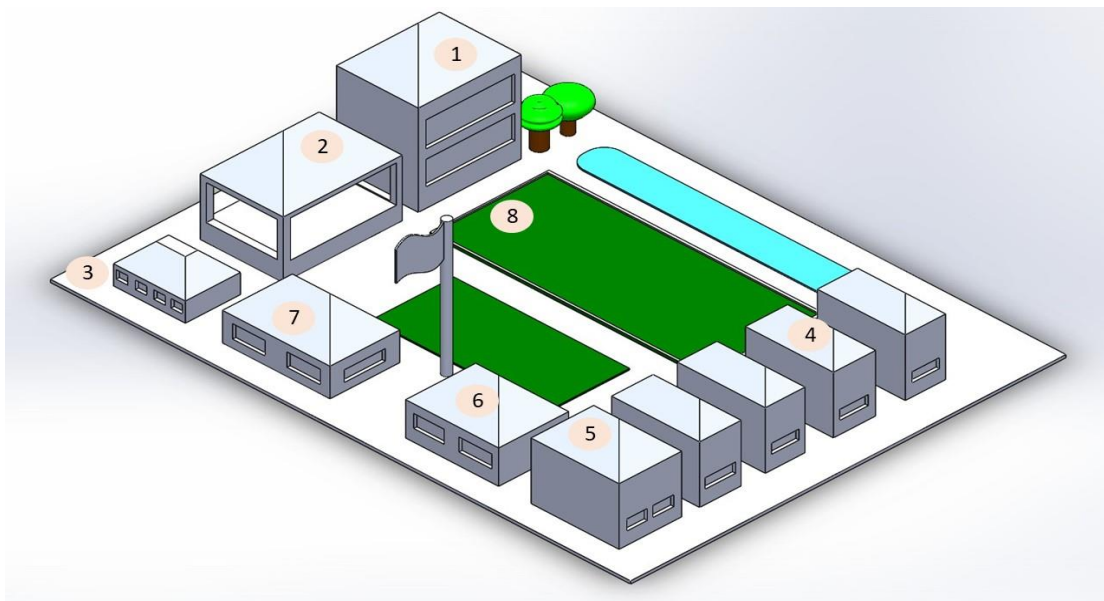
“ทางงานพลศึกษาร่วมกับงานพยาบาลต้องทำงานร่วมกัน ดูแล ควบคุมให้เด็กได้ออกกำลัง หรือแม้แต่การดูแลเรื่องรูปลักษณ์ มียิมให้ มียกเวท” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“มีอีกส่วนหนึ่งเด็กจะชอบเล่นเวทเพื่อให้ตัวเองมีร่างกายที่ฟิตแอนด์เฟิร์ม มีกั๊กมีกล้ามเนื้ออะไรอย่างนี้ อันนี้ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งที่แบบเด็กได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านร่างกาย แล้วถ้าเกิดว่าใครอยากมีร่างกายที่สมบูรณ์มากกว่านั้น มันก็จะมีสถานที่ มีอุปกรณ์แล้วก็มีคำแนะนำจากครู” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

ข) พื้นที่ด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และทำกิจกรรมอื่นๆ

โซนบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ประกอบด้วยตำแหน่งที่ 5 6 และ 7 เริ่มจากตำแหน่งที่ 5 เป็นชมรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น To Be Number One ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายในห้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องปรับอากาศ ซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะแก่การทำกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากปราศจากสิ่งรบกวน ภายในห้องยังมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการผ่อนคลาย อาทิ บอร์ดเกม ภูมิปัญญา หนังสือ ให้ได้เลือกทำตามความสนใจ ในส่วนตำแหน่งที่ 6 จะแบ่ง 4 ส่วน คือ 1) ห้องสมุดที่มีหนังสือจำนวนมากให้เยาวชนได้เข้ามานั่งอ่านหรือทำกิจกรรม โดยมีระยะเวลาในการเปิด-ปิด การยืม-คืนหนังสือที่ชัดเจน 2) ห้องพยาบาล ภายในห้องประกอบไปด้วยห้องทำหัตถการ จุดซักประวัติ จ่ายยา ห้องนอนพักเพื่อดูอาการ 3) ห้องนักจิตวิทยา และ 4) ห้องนักสังคมสงเคราะห์ ตำแหน่งที่ 7 คือห้องประชุม เป็นโถงโล่งขนาดใหญ่ มีเวที ซึ่งบรรจุกคนได้ประมาณ 100 คน ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น สวดมนต์ ประกวดร้องเพลง งานวันสำคัญหรืองานพิธีต่างๆ นอกจากนี้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ยังมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมกลางแจ้งเพื่อให้เยาวชนทุกคนสามารถพักผ่อนหย่อนใจ ทำกิจกรรมคลายเครียด อาทิ พื้นที่ในตำแหน่ง 8 คือ สนามฟุตบอล สนามฟุตบอลและสนามเปตอง ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ผลการวิจัยในส่วนนี้เป็นการตอบความมุ่งหมายของงานวิจัยข้อที่ 1 คือ การทำความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ โดยบรรยายครอบคลุมทั้งองค์ประกอบด้านกิจกรรม ด้านบุคคล กลยุทธ์ในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ตลอดจนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่เยาวชนภายหลังจากกระบวนการนั้น ซึ่งแบ่ง 3 ระยะ ได้แก่ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน และกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ เป็นคำเรียกที่ใช้แทนกระบวนการฝึกอบรมในระยะแรกเริ่ม ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่เยาวชนได้รับคำพิพากษาจากศาลเยาวชนและครอบครัวประจำจังหวัด มีระยะเวลา 1 เดือน ก่อนเข้าสู่ระยะฝึกอบรมต่อไป ในช่วงเวลาดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ชีวิตในสถานควบคุมของเยาวชน ที่จำเป็นต้องเรียนรู้ปรับตัวให้สอดคล้องต่อบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกระบวนการงานที่

สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ต้องดูแลเยาวชนในระยะนี้อย่างเป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยเสนอรายละเอียดของกระบวนการงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ 2) บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ และ 3) กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ดังนี้

3.1.1 กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

องค์ประกอบด้านกิจกรรม ประกอบด้วยหัวข้อการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย กิจกรรมปฐมนิเทศ โปรแกรมพื้นฐานบำบัด 16 คาบ และกิจกรรมแรกรับ (จิตอาสาทำนุบำรุงศูนย์ฝึกฯ) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย

การจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมนับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับเยาวชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟูตลอดระยะเวลาของการฝึกอบรม ซึ่งข้อมูลของเยาวชนจำเป็นต่อการนำมาวิเคราะห์ หรือจำแนกให้สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการกระทำผิด รวมทั้งให้การสงเคราะห์ตามความจำเป็น โดยชุดข้อมูลดังกล่าวนำมาจากการประเมิน การสัมภาษณ์ และการทดสอบจากนักวิชาชีพที่มีกลวิธีหรือความเป็นมาตรฐานทางวิชาชีพที่แตกต่างกัน อาทิ นักจิตวิทยาประเมินปัญหาด้านสุขภาพจิต ระดับความสามารถทางเชาวน์ปัญญา มิตិความเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ พยาบาลที่ให้การประเมินสภาวะสุขภาพ และการประเมินปัญหาการใช้ยาเสพติด เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องต่อรูปแบบการเรียนรู้ การแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูของเยาวชนเฉพาะราย โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ อาทิ นักวิชาชีพได้รับข้อมูลว่าเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ความรุนแรงเพื่อจัดการต่อความขัดแย้ง ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะหุนหันพลันแล่น (Impulsive) ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ตามความเหมาะสม ดังนั้นความจำเป็นที่เยาวชนจะได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในเรื่องการจัดการต่อความโกรธ (Anger Management) ข้อมูลในส่วนนี้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อลักษณะจำเพาะในกระบวนการจัดทำแผนการฝึกอบรม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“กระบวนการของนักวิชาชีพก็จะประเมิน สัมภาษณ์เด็กในด้านต่างๆ และนำมาพูดคุยกัน เพื่อจำแนกเด็กว่า เด็กสมควรได้รับการบำบัดด้านไหน ได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านไหน ได้รับการเรียนในระดับใด วิชาชีพใดจึงจะเหมาะสมกับเขาตลอดระยะเวลาฝึกอบรม” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“เราก็จะดูว่าเด็กคนไหน มีความเสี่ยงเรื่องอะไร แล้วเราก็พยายามหาโปรแกรมที่ลดความเสี่ยงนั้นๆ หมายถึงความเสี่ยงเรื่องที่ได้คิดซ้ำ อะไรอย่างนี้ สมมติเราเชื่อว่าเด็กที่จะมีความเสี่ยง เรื่องแบบมีความยากลำบากในการจัดการความโกรธอย่างนี้ เราก็จัดโปรแกรมให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ตัวเอง” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

2) กิจกรรมปฐมนิเทศ

กิจกรรมปฐมนิเทศ เป็นการชี้แจงข้อมูลแก่เยาวชนรับตัวใหม่ ผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจเงื่อนไข กฎเกณฑ์หรือวิธีการปฏิบัติตัวในการอยู่ร่วมกับเพื่อนเยาวชนอื่นในสถานควบคุม เช่น สิทธิประโยชน์ในการเยี่ยม ระบบการเพิ่มลดคะแนนตามความประพฤติ ระบบการเลื่อนชั้น ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา การดูแลด้วยครูที่ปรึกษา การจำแนกและแจ้งผลการจัดทำแผนฝึกอบรม การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเยาวชน เป็นต้น สำคัญไปกว่านั้นกิจกรรมปฐมนิเทศเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านจิตใจแก่เยาวชนและครอบครัวต่อกระบวนการดูแลของศูนย์ฝึก จะเห็นได้ว่าในกิจกรรมปฐมนิเทศเป็นกระบวนการที่ผลักดันผู้ปกครองให้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเพิ่มบทบาทในหน้าที่ในการดูแล การรักษาสิทธิประโยชน์ตามความเหมาะสมของบุตรหลาน

3) โปรแกรมพื้นฐาน บำบัด 16 คาบ

โปรแกรมพื้นฐานบำบัด 16 คาบ ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรแรกๆ ที่เยาวชนจะได้รับ เป็นลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มประมาณ 8-10 คน เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้เกิดการเรียนรู้ และปรับตัวต่อบริบทใหม่ๆ โดยแบ่งจำนวนการทำกิจกรรมทั้งหมด 16 ครั้ง ตามชื่อโปรแกรม อาทิ 1) การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายระเบียบ ข้อตกลงของกิจกรรม การสำรวจความคาดหวังของเยาวชน การเสริมสร้างพลังใจ 2) การลดความวิตกกังวลและความเครียด ที่ฝึกทักษะในการจัดการต่อความเครียดด้วยเทคนิคต่าง 3) การสร้างเจตคติทางบวกต่อครอบครัว เพื่อให้เข้าใจในบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 4) การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมบนพื้นฐานและหลักความเชื่อที่เหมาะสม 5) การสร้างความภาคภูมิใจ เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อศักยภาพกายตนเอง 6) การทำงานเป็นทีม เพื่อฝึกฝนทักษะในการทำงานหรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การยอมรับในความแตกต่างทั้งวิถีชีวิต ความคิด 7) ความรับผิดชอบ 8) การสร้างเป้าหมายในชีวิต เพื่อวางแผนในการปฏิบัติตนที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และ 9) การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะมีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา สาระผ่านสื่อวีดิทัศน์ให้เยาวชนรับชม การเขียน-ตอบเพื่อตก

ผลึกความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการนำเกมเข้ามาใช้ในกิจกรรมเพื่อสร้างความสนุกสนาน กระตุ้นให้เกิดความสนใจ ผ่านนักวิชาชีพ ได้แก่ นักจิตวิทยา พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์และ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“ถ้ากิจกรรมในแผนฝึกอบรม เด็กจะต้องได้รับการบำบัดพื้นฐาน 16 คาบ เป็นกิจกรรมที่เขาจะต้องเรียนรู้ตัวเอง เรียนรู้การปรับตัว การจัดการต่ออารมณ์เชิงลบ พวกรอคอยความเครียด ความกังวลของตัวเอง ถ้าอยู่ในนี้ต้องทำอะไร” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“ในตัวกิจกรรม 16 คาบ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นกิจกรรมที่ช่วยในปรับตัว ทั้งแบบปรับตัวให้เข้ากับศูนย์ฝึกและปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนๆ ใหม่ด้วยกัน อะไรอย่างเงี้ย ซึ่งกิจกรรมพวกนี้ก็จะทำให้เขาได้ค่อยๆ เรียนรู้ในการใช้ชีวิตในช่วงแรก” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

4) กิจกรรมแรกรับ (จิตอาสาทำนุบำรุงศูนย์ฝึกและอบรมฯ)

กิจกรรมแรกรับ (จิตอาสาทำนุบำรุงศูนย์ฝึกและอบรมฯ) เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Prosocial) โดยการพัฒนาทัศนียภาพศูนย์ฝึก อาทิ กวาดขยะ ตัดหญ้า ทำความสะอาดทางเดินรอบศูนย์ฝึก ตลอดจนการช่วยงานเจ้าหน้าที่ตามความเหมาะสม ซึ่งควบคุมและประเมินผลในการปฏิบัติกิจกรรม โดยพนักงานพินิจซึ่งเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ดังกล่าว กิจกรรมแรกรับฯ จะเริ่มต้นในช่วงเช้า ตั้งแต่การเข้าแถวเพื่อรายงานตัว การอบรมและให้ข้อเสนอแนะจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา จากนั้นผู้รับผิดชอบทำการแบ่งงานตามความเหมาะสม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“ผมก็ต้องทำความสะอาดพวกทางเดิน ตัดหญ้า กวาดหญ้ารอบศูนย์อยู่ 1 เดือน ทุกคนแรกรับถ้าลงมาต้องคนละ 1 เดือน” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“ก็จะมึงงานโยธาที่ต้องทำ คือดูแลความสะอาดของศูนย์ฝึกครับ กวาดถนน เก็บใบไม้ ตัดหญ้าที่ผมต้องทำอยู่เดือนนึงครับ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

ช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ตลอดระยะเวลา 1 เดือน ประกอบไปด้วยกิจกรรมที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาเยาวชน ประกอบด้วย การจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรม เฉพาะราย กิจกรรมปฐมนิเทศ โปรแกรมพื้นฐาน บำบัด 16 คาบ และกิจกรรมแรกรับ (จิตอาสา

ทำนุบำรุงศูนย์ฝึกฯ) อีกทั้งกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นยังมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์และอื่นๆ ที่มักเกิดขึ้นในเยาวชนรายใหม่ที่เข้ารับการฝึกอบรม เช่น ปัญหาในการแยกจากครอบครัว คนรัก ความรู้สึกโดดเดี่ยว อึดอัด ขาดอิสรภาพ รวมถึงการปรับตัวบนภูมิหลังบนระเบียบแบบแผน วัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้นเป้าหมายหลักของกิจกรรมที่จัดขึ้นในขณะนี้คือ เป็นการลดความเป็นตัวตนบางอย่างที่ไม่สอดคล้องต่อบริบทเพื่อให้เยาวชนสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกันได้ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เป้าหมายเพื่ออยากจะรู้ปัญหาที่แท้จริงของเขา ว่ามันมีอะไรบ้าง ที่เราต้องเข้าไปช่วยเหลือ เข้าไปคอย Support เขา น่าจะเป็นช่วงที่เขาจะต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนๆ ซึ่งเขาก็ต้องเรียนรู้หลายอย่างว่าแบบแต่ละคนมันเพื่อนแต่ละคนเป็นยังไง การเข้าหาแต่ละคนยังไง แล้วก็กฎวัฒนธรรมข้างในเป็นยังไง เขาควรจะใช้ชีวิตอย่างไรถึงจะปรับตัวได้” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“มันเป็นการละลายพฤติกรรมมากกว่าแบบว่าเห็นธาตุแท้ของเพื่อน เป็นการปรับตัวในทำนองว่าเรารู้จักเขาที่เป็นเพื่อนใหม่ เพื่อนใหม่ก็รู้จักตัวตนเรามากขึ้น เหมือนมันก็ช่วยเหลือให้เราว่าเราอยากจะทำเพื่อนคนไหนต่อ พอมาเข้ากลุ่มจะรู้ว่าเพื่อนคนนี้ใจดี นิสัยคล้ายเรา ไว้ใจได้แบบนี้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

3.1.2 บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

สำหรับองค์ประกอบด้านบุคคล มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการในช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ได้แก่ นักวิชาชีพ เยาวชน ผู้ปกครอง และเครือข่าย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) นักวิชาชีพ

นักวิชาชีพคือบุคลากรของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้แก่ นักจิตวิทยา พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (การศึกษา) และนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (พอบ้าน) ในการทำงานร่วมกันเพื่อดูแลเยาวชนในช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ตั้งแต่การนำข้อมูลของเยาวชนมาร่วมพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำแผนฝึกอบรมให้สอดคล้องต่อสภาพปัญหาของเยาวชน การดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟู การจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนในระยะแรกสามารถปรับตัวต่อบริบทในสถานควบคุม และนำไปสู่ความพร้อมที่จะเข้ารับการฝึกอบรมในระยะถัดไป ซึ่งอาจกล่าวได้ในการดูแลเยาวชนในสถานควบคุมไม่สามารถขับเคลื่อนได้เพียงวิชาชีพใด

วิชาชีพหนึ่ง หากแต่เป็นความร่วมมือจากนักวิชาชีพโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเยาวชนเป็นหลัก ดังเช่น เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลว่า

“กระบวนการของนักวิชาชีพก็จะประเมิน สัมภาษณ์เด็กในด้านต่างๆ ของแต่ละนัก และนำมาพูดคุยกันเพื่อจำแนกว่าเด็กสมควรได้รับการบำบัดด้านไหน ได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านไหน ได้รับการเรียนในระดับใด วิชาชีพใด” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“ในส่วนแรกครับ จะทำหน้าที่ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ในส่วนของแนวทางที่เราจะนำมาจัดทำแผนฝึกอบรมให้กับเด็กหรือเยาวชน ส่วนในขณะแรกครับก็จะมีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเพื่อให้เด็กได้มีการฝึกในส่วนของการอยู่ร่วมกันบ้าง ฝึกด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น ช่วยงานพัฒนา จิตอาสาที่ต้องเสร็จสิ้น” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

2) เยาวชน

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ส่งผลให้เยาวชนต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทแวดล้อม ความหลากหลายของบุคคล วัฒนธรรม และความคิด ความเชื่อต่างๆ รวมทั้งการจัดการต่อความรู้สึกของการแยกจากสังคมภายนอกที่อาจส่งผลต่อความรู้สึกวิตกกังวล ความเครียด ความกดดัน เพื่อนคือปัจจัยภายนอกที่มีส่วนผลักดันให้เยาวชนการเรียนรู้ร่วมกันสามารถปรับตัวผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตลอดจนเพื่อนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มาก่อน มักมีบทบาทของการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำโดยใช้ประสบการณ์เดิมของตนเอง ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ช่วงแรกครับ พอได้เข้ามาทุกอย่างมันเริ่มต้นใหม่หมด แต่โชคดีที่มีเพื่อนคอยช่วย คอยบอกว่าต้องทำตัวยังไง พาไปรู้จักไปแนะนำตัวกับคนอื่น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“เป็นช่วงที่เราเคืองมากๆ ไม่มีคนรู้จัก ไม่รู้ต้องทำตัวยังไง กลัวทำอะไรที่เข้าตาแล้วมีเรื่องกับคนอื่น แต่พอทำกลุ่มก็เริ่มรู้จักเพื่อนมากขึ้น มันช่วยผมตั้งแต่ตอนอยู่ในกลุ่ม พอมีเรื่องเครียดจากข้างนอกมาก็ระบายให้มันฟัง มันก็ช่วยปลดปล่อย” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

3) ผู้ปกครอง

บทบาทสำคัญของผู้ปกครองที่เกิดขึ้นในช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่มีส่วนช่วยในการผลักดันให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากภายนอกศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น เรื่องภายในครอบครัว ข่าวสาร บ้านเมืองต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่อยู่ในช่วงนี้ต้องมีการปรับตัวต่อสิ่งใหม่ ทั้ง สถานการณ์ บุคคล และบริบทแวดล้อม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความเครียด วิตกกังวล ซึ่งผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัวจะเป็นแหล่งสนับสนุนที่ทำให้เยาวชนในกลุ่มนี้ก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคในการปรับตัวสำหรับช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“เราสามารถที่จะติดต่อญาติได้ ซึ่งการที่เราติดต่อญาติได้มันก็ช่วย support สภาพจิตใจ ทำให้เราลดความกังวล” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“อย่างกรณีแบบเด็ก เด็กรับตัวใหม่อะไรอย่างนี้ ผู้ปกครองก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบแผนการฝึกอบรม แล้วก็ทราบวิธีการที่ศูนย์ฝึกดูแลเด็ก นอกจากจะสร้างการรับรู้ให้กับครอบครัวแล้ว เรายังได้ข้อมูลที่เป็นต่อการดูแลเด็กมาใช้ในการวางแผนร่วมกัน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

4) เครือข่าย

การดำเนินงานในช่วงเปิดประตูสู่แรกรับ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการสนับสนุน การให้ความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน นับตั้งแต่กระบวนการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย อย่างกรณีที่พบว่าเยาวชนมีความเสี่ยงหรือจำเป็นที่ต้องได้รับการสงเคราะห์ แต่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ อาจมีข้อจำกัดทางด้านความเชี่ยวชาญ และความชำนาญเฉพาะทาง หรือทรัพยากรต่างๆ เช่น ครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่ทางภาครัฐให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้ขาดความพร้อมในการดูแลเยาวชน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและคำนึงผลประโยชน์ของเยาวชนเป็นหลักองค์ประกอบสำคัญคือการผลักดันให้เยาวชนได้รับการสงเคราะห์ตามสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือความเหมาะสม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“หากเด็กมีสภาพครอบครัวมีปัญหา สวัสดิการที่เขาควรได้รับ อย่างเช่น ครอบครัวของเด็กยากจนเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ เราก็จะเป็นคนแนะนำช่องทางให้ บางครั้งจะเป็นคนประสานเครือข่ายให้ในการช่วยเหลือเขา” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“กรณีที่ครอบครัวจำเป็นต้องดูแลเด็กที่ต้องดูแลพิเศษ อย่างเช่น เด็กจิตเวชที่จำเป็นจะต้องทานยาต่อเนื่องอะไรอย่างนี้ อันนั้นก็จะมีกรณีเครือข่ายแล้วก็เชิญคนที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุม” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

เห็นได้ว่าองค์ประกอบด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการในช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่เป็นบทบาทร่วมกันของทุกภาคส่วนโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดอันเกิดเยาวชนเป็นหลัก ตั้งแต่ระดับบุคคล ได้แก่ เยาวชน ผู้ปกครอง ที่ยินยอมและสร้างความพร้อมในการปรับเปลี่ยนตนเอง ไปจนถึงระดับองค์กร ได้แก่ นักวิชาชีพ และเครือข่าย ที่เป็นแหล่งสนับสนุนให้การสงเคราะห์ ช่วยเหลือตามความเหมาะสมเพื่อให้เยาวชนในระยะนี้สามารถปรับตัว พร้อมเปิดรับโอกาสในการพัฒนา

3.1.3 กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่นั้น ผู้วิจัยพบว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกลยุทธ์ที่ช่วยให้การดำเนินงานในระยะดังกล่าวบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สร้างความคุ้นเคยกับบ้านหลังใหม่ด้วยการปรับอารมณ์

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือสถาบันทางสังคมหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการอบรม สั่งสอนเพื่อขัดเกลาให้เยาวชนในกลุ่มนี้เปลี่ยนแปลงตนเองและพร้อมกลับคืนสังคม ภายใต้การอยู่ร่วมกันในสถานควบคุมที่ต้องเผชิญกับความแตกต่างกับโลกภายนอกอย่างสิ้นเชิง ซึ่งอาจส่งผลต่อการปรับตัว ภาวะอารมณ์ในเชิงลบทั้งความเครียด ความวิตกกังวล หรือความกดดันที่ต้องพบในกลุ่มเยาวชนรับตัวใหม่ ทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้เยาวชนสามารถปรับตัวต่อบริบทดังกล่าว ปรับสภาวะอารมณ์เพื่อสร้างความพร้อมในการทำหน้าที่ฝึกอบรมของตนเอง ผ่านรูปแบบการทำกิจกรรม อาทิ การทำกิจกรรมแรกรับ (จิตอาสาทำนุบำรุงศูนย์ฝึกฯ) เป็นการมอบความรับผิดชอบให้เยาวชนจดจ่อกับงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อลดความถี่ของความรู้สึกเชิงลบ อีกทั้งกิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสร้างคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ

ส่วนรวม ยังเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่จากการถูกกำหนดให้เปลี่ยนบริเวณความรับผิดชอบ อันส่งผลให้เยาวชนรู้จักสถานที่ที่บริเวณศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เป็นการละลายพฤติกรรมใครเข้ามาก็ต้องทำเหมือนกันหมด ไม่มีใครต่างจากใคร แล้วอีกอย่างให้เราารู้สึกคุ้นเคย เหมือนกับว่าที่นี่เป็นบ้านหลังที่สองของเรา หรืออาจจะอยากให้เรา รู้จักสถานที่ว่าตรงนี้เป็นอะไรเพราะเข้ามาเราไม่รู้เลยว่าที่ตรงนี้เรียกว่าห้องพอบ้าน เรียกว่าห้องบำบัด” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“กิจกรรมตรงนี้นั้นช่วยให้เด็กที่รับใหม่มีงานทำครับ ให้เขาไม่อยู่นิ่ง ไม่คิดเยอะ เพราะถ้าอยู่นิ่งแล้วมันก็จะแบบมีความกังวล ไม่สบายใจ หมายความว่าช่วงระยะที่เข้ามาเนี่ยเรายังปรับตัวไม่ได้ คิดถึงโลกภายนอกอยู่” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

“คิดถึงเรื่องใหม่ ว่าว่ากันว่าเราจะอยู่กับเพื่อนได้ไหม เราจะเข้ากับเขาได้ไหม เขาจะรังแกเราไหม คิดถึงครอบครัว เราคิดแค่ว่าเราจะทำหน้าที่ตรงนี้ให้เสร็จโดยที่แบบว่าเราไม่ได้คิดเรื่องอย่างอื่น มันก็ช่วยลดความที่เรากังวลไป” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

2) สร้างสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่และเพื่อนใหม่ ผ่านการเรียนรู้ตัวตน

การปรับตัวร่วมกับบุคคลอื่นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเยาวชนในช่วงเปิดประตูสู่บ้านใหม่ เป็นช่วงเวลาในการค้นหากลุ่มเพื่อนที่มีความคล้ายคลึงกับตนเอง ทั้งอุปนิสัย ความถนัด ความสนใจ เพื่อคบค้าสมาคมตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม โดยศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้การอยู่ร่วมกับเพื่อนเยาวชนอื่น ผ่านกระบวนการกลุ่มที่เปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถแลกเปลี่ยนเจตคติ ความคิดเห็นอันนำไปสู่การรู้จักตัวตนซึ่งกันและกันมากขึ้น อีกทั้งกิจกรรมกลุ่มยังกระตุ้นให้เกิดการช่วยเหลือเพื่อนที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้ อาทิ เยาวชนที่อ่านเขียน ไม่คล่อง เจ้าหน้าที่จะมีการมอบหมายเพื่อนประกบ เพื่อให้เยาวชนที่มีข้อจำกัดดังกล่าวไม่รู้สึกลดดัน หรือรู้สึกกลัวในการพัฒนาศักยภาพ นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มช่วยเจ้าหน้าที่สามารถเรียนรู้ตัวตนของเยาวชนเพื่อนำไปประกอบข้อมูลจัดทำแผนฝึกและอบรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมกลุ่มก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบ 2 ทาง (Two-Way) ทั้งเยาวชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้ตัวตนซึ่งกันและกันผ่านกระบวนการกลุ่ม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“จะให้เราเรียนรู้จักเพื่อน ให้เราเริ่มสนิทกับเพื่อนเพราะก่อนที่จะเข้ามาเนี่ยเราไม่เคยรู้จักมาก่อนพอเข้ามาเขาก็อยากให้เราได้ทำความรู้จักกัน” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“ละลายพฤติกรรมของพวกเราเด็กใหม่ แล้วให้ทำความรู้จักกับเพื่อนคนอื่น ๆ ก็มันเป็นข้อมูลให้กับพ่อบ้าน นักจิต นักสังคมได้รู้ครับ ว่าความคิดของเราเป็นยังไง นิสัยใจคอเราเป็นยังไง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“มันเป็นการละลายพฤติกรรมมากกว่าแบบว่าเห็นธาตุแท้ของเพื่อน เป็นการปรับตัวกับเพื่อนใหม่ เพื่อนใหม่ก็รู้จักตัวตนเรามากขึ้น เหมือนมันก็ช่วยเลือกให้เราว่าเราอยากจะทำเพื่อนคนไหนต่อ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

3) แผนที่นำทางในบ้านหลังใหม่

คำว่า “แผนที่นำทางในบ้านหลังใหม่” เป็นการเปรียบเทียบเส้นทางตลอดระยะเวลาการฝึกอบรมของเยาวชน เส้นทางที่กล่าวถึงจะใกล้หรือไกลขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษา บางรายอาจมีอัตราโทษฝึกอบรมต่ำกว่า 1 ปี ในขณะที่บางรายมีอัตราโทษฝึกอบรมมากกว่า 1 ปี ฉะนั้นบนเส้นทางนี้จำเป็นต้องมีแผนที่ชี้้นำเพื่อให้เยาวชนเดินไปถึงปลายทางของการปล่อยตัวได้อย่างรวดเร็ว นั่นคือ แผนที่ฝึกอบรมเยาวชน ที่เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดของเยาวชนโดยนักวิชาชีพในแผนฝึกอบรมฯ ระบุถึงความจำเป็นในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นอกจากนี้จะทำให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนอย่างไม่หลงทางแล้ว ยังช่วยให้ครูที่ปรึกษาสามารถกำกับ ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนฝึกได้อย่างครบถ้วนอีกด้วย ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เขาก็จะจำแนกเรื่องหอนอนตอนที่เรายู่ในนี้ ให้เราเข้ากับเพื่อนได้ แล้วก็คิดว่าเราต้องบำบัดเรื่องอะไรบ้าง บำบัดกับใคร” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“เขาก็เอาผลไปจำแนกและวางแผนการฝึกอบรมของเราต่อ แบบบำบัดให้ตรงจุด ไว้คอยดูแล ช่วยเหลือเรา อย่างเราเคยติดยาเขาก็มีบำบัดยาเสพติด บำบัดการเปลี่ยนความคิดอย่างนี้ ให้เราอยู่ด้วยกันได้แบบไม่แกลม” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

“เขาจะเอาพวกข้อมูลไปวางแผนดูแลเราตลอดเวลาที่เราอยู่ในนี้ เราต้องบำบัดอะไรบ้าง เราต้องเปลี่ยนนิสัยเรื่องอะไร อย่างเช่น บางคนชอบทะเลาะวิวาทเขาก็จะให้บำบัดควบคุมความโกรธ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้กำหนดกลยุทธ์ของการดูแลเยาวชนในระยะนี้ ผ่านรูปแบบกิจกรรมซึ่งส่วนมากมักอยู่ในรูปแบบของการทำกิจกรรมกลุ่ม การสร้างสถานการณ์ที่เอื้อให้เยาวชนเกิดเรียนรู้ตัวตนซึ่งกันและกันทั้งเพื่อนเยาวชนและเจ้าหน้าที่ ตลอดจนเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการกำหนดกลยุทธ์ในการดูแลเยาวชนระยะยาว คือ การจัดทำแผนฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเฉพาะราย เพื่อให้เยาวชนรู้หน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

3.2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน เป็นคำเรียกที่ใช้แทนกระบวนการฝึกอบรมในระยะฝึกอบรม ซึ่งเกิดขึ้นหลังสิ้นสุดระยะแรกรับที่เยาวชนเริ่มปรับตัวต่อบริบทแวดล้อมได้ดีขึ้น มีแผนฝึกอบรมที่สอดคล้องต่อสภาพปัญหาและความจำเป็น ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของเยาวชนในระยะนี้ คือ การเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตามแผนฝึกอบรมอย่างครบถ้วน ซึ่งกระบวนการในระยะฝึกอบรมช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเปิดใจเพื่อยอมรับในข้อผิดพลาดของตนเอง นำไปสู่การปรับและพัฒนาตัวตน และวิถีคิดต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมในการกระทำผิดของตนเอง เพื่อค้นหาแนวทางที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเสนอรายละเอียดของกระบวนการงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน 2) บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน และ 3) กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ดังนี้

3.2.1 กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

องค์ประกอบด้านกิจกรรมในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ประกอบด้วยหัวข้อ 1) การบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน ได้แก่ โปรแกรมบำบัดยาเสพติด, โปรแกรมการส่งเสริมแรงจูงใจและการปรับวิถีคิดด้วย FCBT และโปรแกรมบำบัดเฉพาะด้านครอบครัว 2) การจัดการ

ศึกษาสำหรับเยาวชน ได้แก่ การศึกษาสายสามัญ และการศึกษาสายวิชาชีพ และ 3) กิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมเปลี่ยนนักร้องเป็นนักร้อง, กิจกรรมลูกเสือ, กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น ชุมรม To Be Number One และกิจกรรมไอเดียไอดอล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน

โปรแกรมบำบัดยาเสพติด

กิจกรรมบำบัดยาเสพติด มีพยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลัก เริ่มตั้งแต่การประเมินด้วยเครื่องมือแบบคัดกรองประสิทธิภาพการดื่มสุรา สูบบุหรี่ และใช้สารเสพติด (The Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test (ASSIST)) เพื่อจำแนกระดับความรุนแรงของการใช้ยาเสพติดของเยาวชน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มใช้ครั้งคราว (2) กลุ่มเสพติด (3) กลุ่มติด และ (4) กลุ่มติดรุนแรง เพื่อนำไปสู่การวางแผนบำบัด แก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และดำเนินการจัดกิจกรรมโดยนักวิชาชีพในการให้ความรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติด การส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกจัดขึ้น เช่น การเสริมสร้างทักษะชีวิต การเสริมสร้างระเบียบวินัย กิจกรรมดนตรี กีฬา สันทนาการ และการฝึกวิชาชีพ ทั้งนี้การวางแผนการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูประเมินจากทักษะ ความสามารถ และความจำเป็นที่เยาวชนควรได้รับการพัฒนาเฉพาะรายคน ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มประมาณ 8-10 มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตามบริบทของหน่วยงาน มีทั้งกิจกรรมการสอนให้ความรู้ การทำใบงานที่สะท้อนความรู้ ความเข้าใจในหัวข้อที่บำบัดนอกจากนี้การสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม และใบงานดังกล่าวยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บำบัดสามารถวัดและประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการบำบัดยาเสพติด คือ การตระหนักพิษภัยของยาเสพติด การสร้างภูมิคุ้มกันที่นำไปสู่การลดปัญหาการเสพยาเสพติดซ้ำได้อย่างยั่งยืน ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“กิจกรรมเรื่องของการบำบัดยาเสพติดของพยาบาล ก็คือเด็กทุกคนจะได้รับการประเมินแล้วว่าได้อยู่กลุ่มไหนผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติด เขาก็ต้องได้รับการบำบัดจากกลุ่ม เพื่อให้เรียนรู้เรื่องโทษของการใช้ยาเสพติดมันส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับเขา” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“กิจกรรมของหมอก็คือฟื้นฟูยาเสพติด พวกกลุ่มเสี่ยงครับ เขาให้เขียนโดยถามประมาณว่า เราเคยติดยาไหม เราเคยอยู่กับเพื่อนที่แบบว่าเสพยาเสพติดไหม เหมือนให้พวกเพื่อนๆ เลิก ไม่ให้ชักชวน ไม่ให้ครอบครั้ว ไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

โปรแกรมการส่งเสริมแรงจูงใจและการปรับวิถีคิดด้วย FCBT

จากการประเมินมิติความเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำโดยนักวิชาชีพในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เมื่อพบว่า เยาวชนมีรูปแบบความคิดแบบผู้กระทำผิด นำไปสู่การวางแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วยโปรแกรมการส่งเสริมแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองและการปรับวิถีคิดที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำโดยเทคนิค Forensic Cognitive Behavioral Therapy (FCBT) ซึ่งนักจิตวิทยาทำหน้าที่ในกระบวนการบำบัด โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) การส่งเสริมแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยให้หลักการสัมภาษณ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ (MI) ให้เยาวชนเริ่มตระหนักต่อปัญหาพฤติกรรม การพยายามค้นหาแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ผ่านสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ใช้การวาดภาพเป็นเครื่องมือที่ง่ายที่สุดที่ช่วยกระตุ้นให้เยาวชนสามารถสื่อสารความรู้สึก ความคิดของตนเองผ่านภาพวาด รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักต่อพฤติกรรม ปัญหาอุปสรรคของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและค้นหาแนวทางที่จะไปสู่การประสบความสำเร็จในเป้าหมายนั้นๆ และ 2) การปรับวิถีคิดที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำด้วย Forensic Cognitive Behavior Therapy (FCBT) เพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจถึงรูปแบบความคิดที่ส่งผลต่อความเชื่อ ความรู้สึกและพฤติกรรม การกระทำผิด อาทิ รูปแบบความคิดในการยกเหตุผลข้ออ้าง รูปแบบความคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม และรูปแบบความคิดในการประเมินสถานการณ์ต่ำ เป็นต้น ผ่านใบงานรูปแบบความคิด 13 ชนิด ใบงานฝึกปรับความคิดที่ให้เยาวชนได้ลองวิเคราะห์สถานการณ์หรือรูปแบบความคิดที่ผลต่อพฤติกรรมเสียหายในอดีต และเริ่มค้นหารูปแบบความคิดที่ดีกว่า สิ่งสำคัญในกระบวนการบำบัดดังกล่าว คือ การทำซ้ำๆ เพื่อให้เกิดความคงทนถาวรและมีความเข้มแข็งในการใช้รูปแบบความคิดที่ดีกว่า ซึ่งผู้บำบัดสามารถปรับจำนวนครั้งในการบำบัดตามความเหมาะสม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เด็กส่วนใหญ่ก็จะมีปัญหาเรื่องการมีความคิดที่มันเสี่ยงที่จะทำให้เขาไปกระทำผิดซ้ำ เราก็ต้องจัดโปรแกรมที่ช่วยปรับความคิด ทำให้เขาเห็นว่าความคิดอะไรมันจะเสี่ยง ถ้าเกิดว่าเขามีความคิดแบบนี้ต่อไปอะ อนาคตเขาก็อาจจะกระทำผิดซ้ำได้อีก แล้วเขาควรจะปรับความคิดยังไง” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“FCBT ให้อีกกรรมวาดมันได้แล้วให้บรรยายความฝันของตัวเอง เราจะไปให้ถึงยังไง แล้วเรามีอุปสรรคยังไง มันก็ทำให้ผมคิดได้ว่าเป้าหมายคือทางที่อยากไป แต่เรามีอุปสรรคแบบว่าเพื่อนชวนทำผิดนะ เราต้องคิดแล้วว่าทำยังไงดีวะ ให้เราได้กลับบ้านเร็วๆ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

โปรแกรมบำบัดเฉพาะด้านครอบครัว

ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนับเป็นหนึ่งในปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเยาวชน จึงจัดกิจกรรมบำบัดเฉพาะด้านครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในครอบครัวที่นับเป็นปัจจัยป้องกันในการกระทำผิดซ้ำของเยาวชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว อาทิ ทักษะการสื่อสารเชิงบวกภายในครอบครัว การตระหนักต่อพฤติกรรมของตนเองที่มีส่วนให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว การรับรู้ถึงความสำคัญของครอบครัว ตลอดจนการหาแนวทางเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวร่วมกัน ในขณะที่ฝ่ายผู้ปกครองจะได้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดความเข้าใจบุตรมากขึ้น มีแนวทางการดูแลบุตรอย่างเหมาะสม มีเครือข่ายในการให้คำปรึกษาด้านการช่วยเหลือเยาวชน ตามรูปแบบของกิจกรรมเป็นการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมต่อเนื่องและใช้ระยะเวลาหลายครั้งจึงจะจบโปรแกรม ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่าย การลงงานเพื่อมาร่วมกิจกรรม ศูนย์ฝึกจึงสามารถปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องต่อบริบทของศูนย์ฝึก กล่าวคือ มีการเชิญผู้ปกครองมาเข้าร่วมตามความจำเป็นเท่านั้นและใช้วิธีสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์กับผู้ปกครองควบคู่ไปด้วย ในขณะที่เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมบำบัดเฉพาะด้านครอบครัวจะได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มร่วมกัน เรียนรู้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม สื่อวีดิทัศน์ การเล่นเกม การทำใบงาน ประกอบการเรียนรู้ โดยนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม ดังเช่น เจ้าหน้าที่ท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า

“ทำให้สอดคล้องกับคู่มือว่าเด็กแต่ละคนต้องทำอะไรบ้างในแต่ละกิจกรรมบำบัด เช่น ในการบำบัดครอบครัวอย่างนี้ เด็กควรได้รับกิจกรรมบำบัดครอบครัวด้านใด ก็กิจกรรม” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“บำบัดครอบครัวนักสังคม สอนให้เรารู้สึกผิดกับครอบครัว ทำอะไรให้หนักถึงเขาให้มากๆ เพราะเวลาที่เรายู่ในจุดที่ต่ำสุดของชีวิตคนแรกที่ยังอยู่กับเรา ไม่หายไปไหนก็มีแต่ครอบครัว” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

2) การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน

การศึกษาสายสามัญ

หนึ่งในนโยบายที่สำคัญของกรมพินิจและคุ้มครองเยาวชนคือการผลักดันให้เยาวชนได้รับโอกาสการศึกษาอย่างเท่าเทียม นับว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยลดความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำเป็นต้องดำเนินการให้เยาวชนที่ก้าวพลาดทุกรายได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง ทั้งนี้การจัดการศึกษาสายสามัญของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นระบบที่สามารถตอบสนองความหลากหลายทางการศึกษาของเยาวชน อาทิ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือให้กับกลุ่มเยาวชนที่มีความบกพร่องในการอ่าน และการเขียนภาษาไทย หรือการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดการเรียนสายสามัญในรูปแบบชั้นเรียน โดยกระบวนการศึกษาสายสามัญของเยาวชนเริ่มต้นตั้งแต่การจำแนกเพื่อกำหนดระดับและรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับภูมิหลังทางการศึกษาของเยาวชน การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนตามมาตรฐานโดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (ด้านการศึกษา) การกำหนดระยะเวลาของการเรียน ในทุกวันพุธ – วันศุกร์ ของทุกสัปดาห์ รวมทั้งการกำหนดวิธีวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนของเยาวชน ดังเช่น เจ้าหน้าที่ท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า

“เด็กจะต้องได้รับการศึกษาให้จบอย่างน้อยชั้นม.3 เราก็ต้องจัดเด็กให้เรียนในสายสามัญ ตามวุฒิการศึกษาเดิมจากข้างนอก เราจะไม่เริ่มใหม่ นะครับ เราต้องนำวุฒิการศึกษามาให้ครูที่ดูแล” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“ทุกเช้าพอเคารพธงชาติเสร็จก็มาเข้าชั่วโมงครูที่ปรึกษา พอวันจันทร์ วันอังคารก็เรียนวิชาชีพดนตรี พอวันพฤหัสบดีถึงวันศุกร์ก็มาเรียนกับครูที่สอนสามัญชั้นม. ต้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

การศึกษาสายวิชาชีพ

การส่งเสริมความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพตามความต้องการในตลาดแรงงาน และความถนัดของเยาวชนนับเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงจัดการศึกษาสายวิชาชีพให้กับเยาวชน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับภูมิหลังในการประกอบอาชีพ ความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของเยาวชน ทั้งนี้ยังมีการนำแบบ

วัตถุประสงค์ภาพเพื่อการศึกษาต่อและการทำงานที่บ่งชี้ถึงบุคลิกภาพที่โดดเด่น และอาชีพที่เหมาะสม เพื่อพิจารณาความถนัดและความสนใจในวิชาชีพพร้อมด้วย และท้ายที่สุดเยาวชนสามารถนำทักษะทางวิชาชีพไปต่อยอดเพื่อการประกอบอาชีพภายหลังปล่อยตัว ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีวิชาชีพที่หลากหลาย อาทิ หน่วยงานเชื่อมออคโลหะ หน่วยคอมพิวเตอร์ หน่วยไฟฟ้า หน่วยเกษตรกรรม หน่วยศิลปะ และหน่วยพละที่มีการจัดตั้งห้องเรียนกีฬาเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่างๆ ทั้งแบดมินตัน ฟุตซอล ฟุตบอล และต่อยอดในการสร้างรายได้ให้กับเยาวชนระหว่างฝึกอบรม โดยการผลักดันให้เยาวชนนำความรู้ทางวิชาชีพไปใช้ในสำหรับการเป็นกรรมการตัดสินกีฬา มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ในทุกวันจันทร์และอังคาร โดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (ด้านการศึกษา) นอกจากนี้เพื่อยกระดับการเรียนการสอนทางวิชาชีพมีความเป็นมาตรฐานสากลจึงมีการจัดให้บุคลากรหรือหน่วยงานภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญจำเพาะมาร่วมให้ความรู้แก่เยาวชน ในลักษณะการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by Doing) เมื่อเยาวชนมีทักษะ ความพร้อมทางวิชาชีพ ทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการส่งเสริมทักษะดังกล่าวที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การใช้ทักษะงานเชื่อมออคโลหะทำอุปกรณ์ประกอบฉากเพื่อใช้ในการนำเสนอผลงานชมรม To Be Number One หรือทำอุปกรณ์ตามแต่ละโครงการ นอกจากนี้เป็นพื้นที่ในการแสดงศักยภาพทักษะทางวิชาชีพแล้ว ยังสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับตัวเยาวชน อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในวิธีการวัดและประเมินผลให้กับครูผู้สอนอีกด้วย ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ได้เรียนในส่วนของวิชาชีพตามความถนัดหรือเด็กสนใจเพื่อให้เด็กได้ออกไปและมีงานรองรับหรือมีวิชาชีพต่อ หรือเป็นกรณีที่มีการพัฒนาด้านกีฬาก็จะมีจัดในส่วนของห้องเรียนกีฬามีแบดมินตัน ฟุตซอล ฟุตบอล ซึ่งในแต่ละเทอมก็จะคัดเยาวชนไปฝึกซ้อมโดยอาจารย์จาก BBG ต่อยอดไปสู่การแข่งขัน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“ส่งเด็กไปเรียนที่พัฒนาฝีมือแรงงานไปเรียนวิชาชีพตัดผมนี้แหละ แล้วก็ตอนนั้นก็จะมีโครงการที่ให้เด็กที่กำลังจะปล่อยตัว จ้างมาเป็นเหมือนเป็นเจ้าของที่ในศูนย์ฝึกมาเป็นครูตัดผมให้กับเด็กข้างใน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“อย่างช่างเชื่อมอยู่ข้างนอกไม่เคยคิดจะลอง ก็ได้มาเรียน ก็รู้ว่าเราชอบด้านนี้ ถึงจะยังเชื่อมไม่สวย ยังไม่เก่งแต่ก็พอทำได้ อาศัยเวลาหัดเรื่อยๆ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

3) กิจกรรมนอกหลักสูตร

กิจกรรมนอกหลักสูตร คือ กิจกรรมทางเลือกที่จัดขึ้นตามความความสนใจความเหมาะสมกับเยาวชน ซึ่งอาจมีทั้งกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้น หรือกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการเข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชน โดยผู้วิจัยนำเสนอตัวอย่างกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เยาวชนให้ความสนใจและชื่นชอบ ดังนี้

กิจกรรมเปลี่ยนนักร้องเป็นนักร้อง

กิจกรรมเปลี่ยนนักร้องเป็นนักร้องได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเป็นการนำศิลปะการละครเข้ามาสอนเยาวชน ถ่ายทอดความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ “ครูช่าง” ชนประคัลภ์ จันทรเรือง ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง โดยกระบวนการจัดกิจกรรมเปลี่ยนนักร้องเป็นนักร้อง เริ่มตั้งแต่การให้ความรู้เรื่องทักษะการสื่อสารโดยการบันทึกเรื่องราวและการพูดทักษะการแต่งบทละคร ทักษะการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ความผิดพลาดของตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขต่อความผิดพลาดดังกล่าว ภายใต้กิจกรรมถูกสอดแทรกด้วยกระบวนการกลุ่ม การเล่นเกม การฝึกฝนทักษะในการเขียนเล่าเรื่องเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้ฟัง นอกจากนี้ทางคณะผู้จัดกิจกรรมมีการคัดเลือกและนำเรื่องราวของเยาวชนไปสร้างผลงานละครสะท้อนสังคม รวมทั้งการให้โอกาสเยาวชนเข้าศึกษาดูงานด้านศิลปะการละคร ณ โรงละครมรดกใหม่ จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนค้นหาเรื่องราวอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใน อาทิ การสร้างความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ตลอดจนเป็นการพัฒนาทักษะการเล่าเรื่อง สร้างโอกาสให้เยาวชนค้นพบความถนัดและความชอบของตนเองซึ่งนำไปต่อเป็นอาชีพ ดังเช่น เยาวชนให้ข้อมูลว่า

“เขาสอนเกี่ยวกับการทำงานละคร งานกองถ่ายว่าต้องมีอะไรบ้าง วางฉาก ปรับอะไร ผู้กำกับก็ต้องนึกถึงคนดู ปรับตามสไตล์คนดู มีเขียนบทด้วย” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“เขาคงจัดเพราะอยากให้เด็กมีงาน มีความรู้เกี่ยวกับงานกำกับ งานละครกองถ่าย ให้เขียนบทคนละเรื่อง และเรื่องนี้จะถูกนำไปเป็นละคร เป็นหนัง รับเด็กที่ออกไปร่วมทำงานที่กองถ่ายด้วย” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“เขาก็จะให้เราเล่าเรื่องชีวิตเราภายนอกว่าเป็นยังไง ให้เราเขียนบท แล้วเขาจะมานั่งดูนั่งอ่านว่าเราสื่อสารอะไรไป เราอยากให้คนฟังรับรู้เข้าใจอะไร เหมือนถ้าเราเข้าตามที่เขา กำหนดไว้ เขาก็อาจจะดึงเราออกไปทำงานกับเขา” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

กิจกรรมลูกเสือ

รูปแบบการจัดกิจกรรมลูกเสือของศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีลักษณะ วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสถานศึกษาทั่วไป โดยใช้แนวทางการจัดกิจกรรมตามวิธีการลูกเสือ (Scout Method) เช่น การแบ่งหมู่กองลูกเสือเพื่อให้เยาวชนได้ฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งความรับผิดชอบเลือกหัวหน้า และรองหัวหน้าหมู่ การจัดฐานการเรียนรู้ให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำ ร่วมกับการฝึกทักษะต่างๆ อาทิ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการฝึกฝนความแข็งแรงทางกายผ่านการปีนป่าย ใต้เชือก โดยอยู่ในการควบคุมความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งกิจกรรมจัดขึ้นตามสถานที่ธรรมชาติภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น บ่อน้ำ สนามหญ้า ทRAY นอกจากนี้มีการปรับรูปแบบบางกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและความเหมาะสมกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือ การจัดกิจกรรมการแสดงรอบกองไฟในช่วงเวลากลางวัน เพื่อความปลอดภัยในการดูแลเยาวชน ตลอดจนเป็นการควบคุมความมั่นคงปลอดภัยด้านการหลบหนี ทำยที่สุดแล้วกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ทุกๆ ฝ่าย เพื่อสนับสนุนให้เยาวชนได้รับการพัฒนาและฝึกฝนทักษะชีวิตอย่างเหมาะสม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“มันจะแบ่งเป็นหมู่ๆ ครัวพี่ แต่ละหมู่ต้องเอาตัวเองให้รอด มีหัวหน้าหมู่ รองหัวหน้าหมู่ ต้องช่วยกันดูแลเพื่อนๆ คนอื่น ให้เกิดความรัก ความสามัคคี” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“มันเป็นด่านบันไดสูง ผมไม่กล้า ครูเขาพยายามพูดสร้างความกล้าให้ผม แต่ผมบอกว่ากลัว เขาก็ถามผมว่าแล้วลองยัง ถ้ายังก็ลองก่อน สรุปผมก็ทำได้ ผมได้ทำในสิ่งที่คิดว่าคนอย่างผม อ้วนแบบผมทำไม่ได้แน่ๆ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“กิจกรรมมี 4-5 ฐาน มีแบบว่าการเดินร้องรำทำเพลง มุดถ้ำลูกเสือเข้าไป แล้วก็พื้นฐานทั้งปีนบันได เคาะระฆัง เกาะเชือกกระโดดข้ามน้ำ ปิดตา” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น ชมรม To Be Number One

ชมรม To Be Number One ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดตั้งเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้เยาวชนไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด การสนับสนุนเยาวชนให้จัดและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ กล่าวคือ กระบวนการของศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น ชมรม To Be Number One ที่ผลักดันให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยสมาชิกในชมรม To Be Number One สำนวญความ ต้องการ ความสนใจของเพื่อนเยาวชนเพื่อเสนอขอจัดทำโครงการ โดยงบประมาณในการจัด โครงการส่วนหนึ่งมาจากกาไรใช้ศักยภาพหรือทักษะทางวิชาชีพของเยาวชนเพื่อก่อให้เกิดรายได้มา ใช้ดำเนินการในชมรม เช่น รายได้จากการจำหน่ายแก้ว กระเป๋ากาแฟฟักที่เป็นผลงานของเยาวชน รายได้จากการจำหน่ายไข่ไก่ ฟิชผักจากวิชาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้หนึ่งในจุดเด่นของชมรม คือ การมีพื้นที่ให้เยาวชนสามารถทำกิจกรรมที่แบ่งเป็นสัดส่วนทั้งมุมปรับทุกข์ มุมสร้างสุข และมุม แก้ปัญหาพัฒนา EQ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ตลอดจนพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมชมรมที่ จัดขึ้นในทุกวันพุธของสัปดาห์ เช่น ชมรมรักการอ่านมีหนังสือหลากหลายประเภท มีสื่อการเรียนรู้ ทีวี หรือชมกีฬา ที่มีอุปกรณ์กีฬาหลากหลายประเภทให้เลือกตามความสนใจ

จากผลการดำเนินงานที่ได้รับความร่วมมือทั้งจากเจ้าหน้าที่ เยาวชน หรือภาคี เครือข่าย ในทุกปีจะมีการจัดประกวดนำเสนอผลการดำเนินงานของชมรม To Be Number One ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนในการนำเสนอ ผ่านการแสดง การแต่งและท่องจำเนื้อเรื่องที่แสดงถึงจุดเด่นของพื้นที่ มีการชักชวนการแสดงและ อบรม ในส่วนของเยาวชนรายอื่นมีการส่งเสริมทักษะทางวิชาชีพเพื่อใช้ในการจัดทำอุปกรณ์ ประกอบฉากเพื่อให้เพื่อนๆ ใช้ในการนำเสนอผล โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึก ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“งาน TO BE NUMBER ONE ผมเป็นประธานชมรม เป็นตัวแทนไปพูดนำเสนอศูนย์ฝึก ว่าทำอะไร มีผลิตภัณฑ์ เกี่ยวกับชมรม TO BE ของเราว่าทำอะไรต่อคณะกรรมการ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“ผมเป็นเบื้องหลังมากกว่า ช่วยทำโครงประกอบฉากให้เพื่อนๆ ได้ไปประกวด ก็คือแบบ เพื่อนไปประกวดพูด และผมทำฉากสี่เหลี่ยมวาดรูป เชื่อมโครงเป็นฉากประกอบ มันจะมี โจทย์มาว่าพื้นที่จังหวัดเรามีจุดเด่นยังไง จะเสนออะไร แล้วก็เอาไปเหมือนกับพูดโปรโมท โชว์ ออกบูธอะไรพวกนี้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

กิจกรรมไอเดียไอดอล

ไอเดียไอดอลเป็นกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสงเคราะห์ซึ่ง เป็นหนึ่งในเครือข่ายสำคัญที่มีส่วนในการผลักดันกระบวนการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้นโดย การเชิญวิทยากรอย่างอัครินทร์ ปูรี หรือหรั่งพระนคร, ดร.กุลชาติ จุลเพ็ญ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง

“ดอกเตอร์” จากกองขยะ และสิริภพ แจ่มชูช่วย หรือ เคแมน เด็กช่าง 100 ล้าน ซึ่งเป็น 3 บุคคลที่ประสบความสำเร็จทั้งในเรื่องการศึกษาจนจบปริญญาเอก การประกอบอาชีพ และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจากสังคม มาพูดเพื่อสร้างบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนตนเองให้กับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งภูมิหลังของวิทยากรทั้ง 3 ท่าน มีความใกล้เคียงหรือมีประสบการณ์ร่วมที่คล้ายกับเยาวชน อาทิ การกระทำผิดกฎหมายเป็นเหตุให้ถูกจับดำเนินคดี มีประวัติเคยถูกควบคุมตัวในศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือเรือนจำ การเติบโตในครอบครัวที่ขาดทักษะในการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีความขัดสนทางการเงิน จากประสบการณ์ที่ใกล้เคียงระหว่างผู้ถ่ายทอดสู่กลุ่มผู้ฟังที่ส่งผลให้เยาวชนมีความสนใจ และเกิดความรู้สึกร่วมได้มากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสร้างกำลังใจ และให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการทำตามเป้าหมายชีวิตผ่านคำบอกเล่า การถ่ายทอดประสบการณ์จากตัวแบบ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“มันเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เด็กเห็นความเป็นไปได้ในชีวิตซึ่งมันสำคัญ ในทางจิตวิทยา ถ้าเราชอบคุณสมบัติใดในตัวไอดอลเรา ซึ่งจริงๆ มันอาจจะมียูอยู่ในตัวเรา ประสบการณ์ตรงนี้มันคล้ายกับการดูหนัง ดูละครแล้วให้เรามา Reflection กับตัวเอง เออเนี่ยขนาดเขาแย่กว่าเราเขายังทำได้เลย แล้วทำไมเราจะทำไม่ได้” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

“วิทยากรที่พี่เอามา ดอกเตอร์กองขยะบ้านเขาไม่ได้มีเงินส่งเสียเรียน ต้องไปเก็บขยะ เด็กบางคนเรายังฐานะดีกว่าเขาเลยแต่กลับไปใช้ชีวิตด้านลบหรือยังไม่เข้าใจชีวิตหรือผิดพลาดมันก็เป็นจุดเปลี่ยน” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

“พวกวิทยากรมาพูด แล้วตอนนั้นก็โอเคไอดอลผม พี่หรั่ง พระนคร คนทำก็ดาร์ เขาเป็นไอดอลด้านการใช้ชีวิตครับ เขาสู้อ เขาทน เขาปรับเปลี่ยนตัวเองได้จากอยู่ในคุกแล้วมีความคิดว่าตัวเองจะไม่ได้ปล่อย จะต้องตายในคุกสุดท้ายก็ปรับเปลี่ยนตัวเองสู้กันมาอดทนจนได้เป็นเขาถึงวันนี้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

เห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาเยาวชนในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ มุ่งเน้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับแผนฝึกอบรมรายบุคคล โดยมีเป้าหมายที่สอดคล้องต่อภารกิจหลักของหน่วยงานคือ ลดการกระทำผิดซ้ำ กล่าวคือ ในขั้นนี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการประเมินมิติตามความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และเพิ่มปัจจัยปกป้องที่เป็นการเสริมสร้าง

ภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนไม่กระทำผิดซ้ำ และการนำแผนดังกล่าวมาดำเนินการต่อทั้งการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน การจัดระบบการศึกษาสายสามัญ และสายวิชาชีพ ตลอดจนการสนับสนุนให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยนที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเยาวชนต่อไป

“ในช่วงนี้มันเป็นเรื่องของการให้เด็กได้ปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ และพฤติกรรมของเขา เพราะการบำบัดอาจจะไม่ใช่ครั้งเดียวที่ทำให้เด็กเปลี่ยนเลย แต่บำบัดเสร็จแล้วจะค่อยๆ ติดตามดูพฤติกรรมของเขา คอยให้คำปรึกษาเขา คอยเตือนเขาว่าสิ่งที่เขาทำมันไม่โอเคนะ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

3.2.2 บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิต

สำหรับองค์ประกอบด้านบุคคล มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ได้แก่ นักวิชาชีพ เยาวชน ผู้ปกครอง และเครือข่าย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) นักวิชาชีพ

ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน นักวิชาชีพทั้งนักจิตวิทยา พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (การศึกษา) และนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (พ่อบ้าน) ล้วนแล้วแต่มีบทบาทสำคัญในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เยาวชน กล่าวคือ ในขั้นนี้เป็นการดำเนินการตามแผนฝึกอบรมเยาวชนโดยนักวิชาชีพ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำตามสภาพปัญหา และเพิ่มปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยปกป้องที่เป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน เช่น มิติปัญหาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต มิติด้านรูปแบบความคิดแบบผู้กระทำผิด ปัญหาด้านครอบครัว หรือปัญหาที่จำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ รวมทั้งการเรียน การสอนทั้งสายสามัญควบคู่กับการฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพให้กับเยาวชน ทั้งนักวิชาชีพมีบทบาทในการควบคุมคุณภาพและประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เวลาฝึกอบรมเราก็จะดำเนินการตามแผนการฝึกอบรมที่จัดทำไว้ เช่น สมมติเด็กต้องเข้ารับแผนการฝึกอบรมด้านครอบครัวของนักสังคมสงเคราะห์ หรือว่าการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ทักษะอะไรต่างๆ ในส่วนของงานจิตวิทยา ส่วนงานการศึกษาก็เป็นการให้ความรู้แก่เด็กที่ต้องเรียนสายสามัญศึกษาและสายวิชาชีพ ในส่วนของงานพ่อบ้าน งานอภิบาลก็ต้อง

ดูแลเด็กหรือเยาวชนในส่วนของภารกิจอยู่หลับนอน สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ได้พึงได้ตามมาตรฐาน 4 ด้าน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“คือในช่วงของการฝึกอบรมนี้ก็มีนักจิต นักสังคมพยาบาล แล้วก็ในส่วนของพ่อบ้านค่ะ แล้วก็ครูที่ปรึกษา ก็จะมีหน้าที่ในการดูแล บำบัดตามที่เราได้จัดโปรแกรมตามสภาพปัญหา” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

2) เยาวชน

ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน มีช่วงเวลาที่ยาวนานกว่าระยะอื่นๆ ดังนั้น เยาวชนจึงมีบทบาทหนักในการฝึกอบรม ประกอบกับการดำเนินชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ร่วมกับเพื่อนเยาวชน เป็นสังคมหนึ่งที่มีสิ่งยั่วยุ สิ่งเร้าต่างๆ ที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึก เพื่อนจึงมีบทบาทในการชี้แนะ หรือตักเตือนเมื่อเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมไปถึงการได้รับแรงบันดาลใจจากเพื่อนที่ผลักดันให้เยาวชนมีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น เพื่อนได้รับโอกาสออกไปทำงานกับสถานประกอบการภายนอก ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ช่วงฝึกในนี้บางคนมันก็เร้าอารมณ์ บางอย่างมันก็หลีกเลี่ยงไม่ได้นะพี่ ก็คิดอยากจะตำหนำให้จบๆ ไป แต่พอได้คุยกับเพื่อน เพื่อนก็จะเบรกรเราเตือนสติเราว่าถ้าทำไปเราก็กะม แถมปล่อยตัวซ้ำอีก” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“ผมเห็นเพื่อนที่อยู่มาด้วยกัน ได้ออกไปเรียนปริญญาโท ใจหนึ่งก็ดีใจดีกับเพื่อน แต่ใจหนึ่งก็คิดว่าผมต้องทำตัวยังไงให้ได้ออกไปเรียนเหมือนเพื่อน” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

3) ผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน คือการส่งเสริมบทบาทการทำหน้าที่ของผู้ปกครองให้ทำงานร่วมกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อดูแลบุตรหลาน โดยเริ่มตั้งแต่การรับทราบแนวทางการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ตลอดจนผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน การร่วมรับฟังคำพิจารณาจากศาลเยาวชนและครอบครัว การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและเยาวชน นอกจากนี้ตลอดระยะเวลาการฝึกอบรมที่ค่อนข้างยาวนาน

กำลังใจจากครอบครัวนับเป็นสิ่งสำคัญและง่ายที่สุดที่สามารถทำได้เพื่อช่วยเสริมแรงให้เยาวชนสามารถคงพฤติกรรมที่ดีได้อย่างต่อเนื่อง

“ช่วงฝึกนี้ ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในเรื่องของแบบเข้ามาดูแลพฤติกรรมแล้วก็ช่วยกันให้กำลังใจเด็กในระหว่างที่บำบัด รวมถึงผู้ปกครองก็ต้องแบบมีส่วนร่วมในการให้แรงเสริมเด็กไปในทางที่เหมาะสม” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“แม่อีกมีส่วนร่วมไม่มากค่ะ แม่อยู่ไกล แต่พอเวลาแม่เยี่ยม ได้โทรคุยกับลูก แม่จะสอนลูกว่าให้ทำความดีเข้าไป เขาจะได้เห็นคุณค่าของลูก แม่อีกจะให้กำลังใจเสมอว่าลูกแม่ต้องสู้ ลูกแม่ต้องทำได้ค่ะ” (สัมภาษณ์ ปกครองคนที่ 1)

4) เครือข่าย

ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และเอกชนต่างเข้ามามีบทบาทในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ทั้งในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากรทุน หรือบุคคลโดยการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือแม้กระทั่งกระบวนการที่นับเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเยาวชนอย่างด้านการศึกษา การส่งทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ และทักษะชีวิตที่ศูนย์ฝึกและอบรมทำอย่างต่อเนื่อง แต่เครือข่ายสามารถจัดกิจกรรมดังกล่าวที่เป็นการต่อยอดหรือเพิ่มเติมจากกระบวนการโดยปรับเปลี่ยนรูปแบบที่มีความหลากหลาย ตามความสนใจของกลุ่มเยาวชน อันนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันคือการลดปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำของเยาวชน ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“พี่พาทำนวลวงพ่อวิริยังเข้ามา เพื่อฝึกสติและสมาธิอย่างต่อเนื่องมันจะทำให้เขาช่วยควบคุมอารมณ์ ควบคุมพฤติกรรม ตระหนักรู้หรือว่ายับยั้งชั่งใจได้มากขึ้น” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

“พี่ทำเรื่องการสร้างแรงบันดาลใจ พี่เชิญวิทยากรเพื่อ Inspire เขาว่าชีวิตมันมีความเป็นไปได้ถ้าเราตั้งใจ” (สัมภาษณ์ เครือข่าย)

องค์ประกอบด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ยังคงเป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่ร่วมกันสร้างโอกาสให้เยาวชนสามารถ

พัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือดังกล่าวเริ่มตั้งแต่เยาวชนที่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเข้าร่วมกิจกรรม การกำกับตนเองทั้งด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การละเมิดกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปล่อยตัว ในขณะที่เดียวกันที่ผู้ปกครองมีบทบาทสนับสนุนในการเสริมพลังใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเยาวชน นอกจากนี้ทั้งนักวิชาชีพ และเครือข่ายต่างมีบทบาทหน้าที่ในการลดมิติเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และเสริมสร้างปัจจัยปกป้องที่ทำให้พวกเขาเหล่านี้กลับสู่สังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

3.2.3 กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยนนั้น ผู้วิจัยพบว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกลยุทธ์ที่ช่วยให้การดำเนินงานในระยะดังกล่าวบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ และฝึกทักษะ และ 2) ประสิทธิภาพจากตัวแบบสร้างแรงบันดาลใจ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ และฝึกทักษะ

แน่นอนว่าการถ่ายทอดทั้งเนื้อหา ความรู้ และการฝึกฝนทักษะไม่มีรูปแบบหรือลักษณะที่ตายตัว แต่เป็นการปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับผู้เรียน ซึ่งเป็นเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมทั้งเป้าหมายของการพัฒนาเยาวชน บนพื้นฐานความแตกต่างทั้งศักยภาพและความพร้อมทางการเรียนรู้ ระดับสติปัญญา ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ใช้กลยุทธ์ในการเรียน การสอนในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ผ่านตำรา หรือเรียนในห้องเรียน โดยให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการเล่นเกม และการลงมือทำ ตามรายละเอียดดังนี้

ให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการเล่นเกม

หนึ่งในกลยุทธ์ที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ใช้สำหรับการปรับวิธีคิดเชิงลบที่มีการต่อการเรียน คือ การจัดรูปแบบการเรียน การสอน และการฝึกทักษะผ่านการเล่นเกม โดยผู้สอนมีหน้าที่การกระตุ้น อำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรม ซึ่งรูปแบบกิจกรรมเน้นไปที่การฝึกทักษะในการแก้ปัญหาพร้อมกัน สร้างความสนุกเพลิดเพลินเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่เนื้อหาทางวิชาการ เป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เยาวชนสามารถนำเสนอกิจกรรม เกมหรือหัตถ์ประกอบประเด็นที่อยู่ในความสนใจมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้อย่างเหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนและให้ข้อเสนอแนะภายในกลุ่ม ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“กิจกรรมโยนบอล และกิจกรรมแบบว่าเรานั่งล้อมวงกัน เอามือจับกันเหมือนเราเป็น สายโทรศัพท์ส่งสัญญาณ ครูเขาจะให้เหมือนว่าเราออกไปนำกิจกรรมสั้นทนาการกับเพื่อนได้ ถ้าเรามีไอเดียเจ๋งๆ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“จะเป็นแบบสายโทรศัพท์ นั่งล้อมวงกันแล้วก็จับมือ เวลาสายสัญญาณส่งมาก็กำมือเพื่อน ก็จะมีคนมาตัดสาย ก็ได้เล่นกับเพื่อนด้วย แล้วก็มือนี่เหมือนเพื่อนๆ เสนอเกมปาลบอลครบให้โดนคนที่กำลังวิ่งหนีอยู่ โดนคนที่วิ่งหนีก็จะตาย แต่เราก็ต้องตอบให้ได้ว่าถ้าเล่นแบบนี้เราได้เรียนรู้อะไรจากมัน” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

ให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการลงมือทำ

อีกหนึ่งในกลยุทธ์ที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดรูปแบบการเรียน การสอน และการฝึกทักษะ คือ การเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถลองผิดลองถูก ตามคำโบราณที่ว่า “ผิดเป็นครู” เพื่อให้เกิดการสังสมประสบการณ์ที่ไม่สามารถหาได้จากตำราเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อแก่การเรียนรู้ โดยการลงมือปฏิบัติของเยาวชน นอกจากจะเป็นการกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ ยังเป็นการเสริมสร้างแรงใจในการเรียนรู้ที่เยาวชนสามารถเลือกปฏิบัติตามความชอบหรือความถนัดของตนเอง ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“มันได้ลงมือทำจริง ไม่น่าเบื่อ อย่างขงน้ำเราก็ได้เรียนรู้สูตรต้องใส่อะไรเท่าไร จากที่ทำอะไรไม่เป็น เราก็ได้เรียนรู้ เห็นโอกาสในการสร้างรายได้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“เล่าเรื่องชีวิตเราภายนอกกว่าเป็นไง ให้เราทดลองเขียนบทด้วยตัวเอง จะผิดจะถูกให้ลองทำดูก่อน ครูจะบอกว่าไม่มีใครมันทำเป็นตั้งแต่เกิดหรอก” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“ผมได้ลองช่วยตัดเหล็ก เชื่อมเหล็ก อยู่ข้างนอกก็ไม่ได้ทำ เพิ่งมาเรียนตอนอยู่ข้างใน ได้ทำจนทำเป็น อย่างงานนี้ผมเห็นครูไปทำ ผมก็ไปช่วยครู มันก็ได้ฝึกเราด้วย ทำให้ผมได้เรียนรู้บางอย่างที่ทำไม่เป็น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

1109320637

2) ประสบการณ์จากตัวแบบสร้างแรงบันดาลใจ

หนึ่งสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชนในกลุ่มที่ก้าวพลาด คือ กำลังใจ หรือแรงบันดาลใจ ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมฯ ใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างแรงบันดาลใจด้วยการถ่ายทอด ประสบการณ์จากตัวแบบที่มีคุณสมบัติหรือเงื่อนไขในชีวิตที่ใกล้เคียงกับเยาวชน ทั้งบริบทที่อยู่อาศัย สถานะทางการเงิน ระดับการศึกษา กลุ่มเพื่อน พฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายในอดีต เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มผู้ฟังเข้าถึงและเกิดความรู้สึกร่วมต่อประสบการณ์ที่ถูกถ่ายทอดจากตัวแบบ มีแรงบันดาลใจ ตลอดจนเกิดการเรียนรู้แนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามตัวแบบ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เอาพวกวิทยากรมาพูด แล้วตอนนั้นก็ได้อิโดอล อิโดอลเขาทำให้แบบว่าปรับเปลี่ยนความคิดของเด็ก เนี่ยให้คนที่เคยเป็นเหมือนเราให้มาพูด” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“เขาสอนว่าถ้าหากเราอยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่ถ้าเราอยู่ในสังคมเดิมๆ เราก็จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

“ประสบการณ์ในชีวิตเขา เขาผ่านมาก่อน เขารู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี แล้วอะไรที่เราควรทำ ไม่ควรทำ เขาเอาประสบการณ์ของเขา มาเล่าให้เราฟังแล้วก็เตือนเรา” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้กำหนดกลยุทธ์ของการดูแลเยาวชนในระยะนี้ ผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งทางวิชาการ และทักษะเพื่อต่อยอดสู่การประกอบอาชีพโดยปรับการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพในการเรียนรู้ของเยาวชน อาทิ การเรียนรู้ผ่านการเล่น เกม การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ตลอดจนกลยุทธ์ในการส่งเสริมให้เยาวชนเปลี่ยนแปลงความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมอย่างเหมาะสมผ่านการถ่ายทอด ประสบการณ์จากตัวแบบ

3.3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่

เปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ เป็นคำเรียกที่ใช้แทนกระบวนการฝึกอบรมในระยะใกล้ปล่อย เกิดขึ้นในช่วง 3-6 เดือน ก่อนปล่อยตัว นับเป็นโอกาสที่เยาวชนในกลุ่มนี้ได้รับเพื่อไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ ภายหลังจากผ่านการขัดเกลาพฤติกรรมเสียจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ แม้การปล่อยตัว การได้รับอิสรภาพเพื่อกลับสู่สังคมเป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่ก็มีเยาวชนในระยะนี้จำนวนไม่น้อยที่เกิดความรู้สึกเชิงลบ ทั้งความวิตกกังวล ความเครียด ความสับสนต่อการปรับตัวภายหลังการปล่อยตัว ดังนั้นในระยะนี้จึงเป็นการของการสร้างความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมให้กับเยาวชนก่อนกลับสู่สังคม โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งผู้วิจัยเสนอรายละเอียดของกระบวนการงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ 2) บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ และ 3) กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่

องค์ประกอบด้านกิจกรรมในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ ประกอบด้วย หัวข้อ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม การแนะแนวการศึกษา/อาชีพ และการเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม

กิจกรรมทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมโดยความรับผิดชอบของนักสังคมสงเคราะห์ ที่จัดขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยป้องกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ตลอดจนสามารถนำทักษะที่ได้รับการฝึกฝนกลับไปใช้ภายใต้สังคมที่มีสิ่งเร้า สิ่งยั่วยุที่เป็นความเสี่ยงสู่การกระทำผิดของเยาวชน ผ่านการจัดกิจกรรมกลุ่ม ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะต่างๆ ที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต อาทิ ทักษะการสื่อสารเชิงบวก ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ไขปัญหา และการวางแผนอนาคต ซึ่งเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์ และใบงานที่ยกตัวอย่างเพื่อจำลองสถานการณ์ให้เยาวชนสามารถเลือกตอบโดยไม่มีถูกหรือผิด การสังเกตพฤติกรรมระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมและผลจากการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“อาจจะเป็นในเรื่องการทำกิจกรรมทักษะชีวิตให้เขาเรียนรู้ว่าถ้าเขาออกไปแล้ว เขาต้องมีทักษะอะไรบ้าง การวางตัวกับการอยู่ร่วมกับบุคคลภายนอก เพื่อดูว่าเขาพร้อมที่จะออกไปจริงๆ ประมาณนี้” (เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“เรียนทักษะชีวิต พวกวิธีการปฏิเสธ การพูดคุย เพราะถ้าเราปล่อยไป เรากลับไปอยู่ในสังคมเดิมๆ เจอเพื่อนแบบเดิมไอ้สิ่งที่เราเรียนไปในนี้มันจะเอาไปใช้ได้จริง”

2) การแนะแนวการศึกษา/อาชีพ

การแนะแนวการศึกษา/อาชีพ เป็นความร่วมมือกับเครือข่ายทางการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ ในการบรรยายหรือแนะแนวเส้นทางสู่การศึกษา การประกอบอาชีพตามความสนใจ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการเชิญบุคลากร ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันของสถาบันมาร่วมบรรยายหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เยาวชน อาทิ โรงเรียนปัญญาภิวัฒน์ และบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ให้โอกาสโดยการรับสมัครเยาวชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การส่งเสริมให้ทุนการศึกษา เรียนฟรีตลอดหลักสูตร และมีสถานประกอบการรองรับเข้าทำงาน ทั้งนี้ในการได้รับโอกาสออกไปศึกษาต่อ เยาวชนจำเป็นต้องผ่านเงื่อนไขทั้งของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ประเมินโดยนักวิชาชีฟผู้ปกครอง และเครือข่ายร่วมกัน กล่าวคือ ในการคัดเลือกต้องพิจารณาเงื่อนไขพื้นฐาน เช่น จบการศึกษามาฉบับดับ มีทักษะทางการเรียนรู้ การอ่านเขียน การปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาลหรือทำตามแผนฝึกอบรมจนครบถ้วน ร่วมกับการประเมินระดับความพร้อม เช่น ความสามารถในการควบคุมตนเองของเยาวชนซึ่งสะท้อนผ่านความประพฤติระหว่างการฝึกอบรม และการประเมินความพร้อมของครอบครัวหรือผู้ปกครองที่เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมในการควบคุมและกระตุ้นให้เยาวชนทำตามเป้าหมายทางการศึกษาจนสำเร็จ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ยังมีเครือข่ายภายนอกที่เราทำ MOU ไว้ อย่างเช่น ปัญญาภิวัฒน์ที่จะเข้ามาคัดเลือกเด็กหรือเยาวชนไปศึกษาต่อ หรือทางกรมพินิจได้คัดเลือกให้เยาวชนได้ไปเรียนเพื่อไปฝึกไปทำอาชีพ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“งานแนะแนวการเรียนทำให้ผมรอโอกาสดีๆ จากปัญญาภิวัฒน์ ไปเรียนธุรกิจค้าปลีกไฟฟ้า เอาไปต่อยอดเป็นอาชีพข้างนอกได้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่)

3) การเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน

นอกเหนือจากทักษะทางวิชาชีพที่เป็นหลักสูตรของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ยังมี การ ผสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายที่มีความพร้อมเข้ามาจัดกิจกรรมแนะแนวและส่งเสริมอาชีพ อาชีพ ทำแบบวัดบุคลิกภาพเพื่อการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพพร้อมแปลผล เพื่อค้นหาความ ถนัด ความสนใจทางการประกอบอาชีพ ตลอดจนการฝึกฝนทักษะอาชีพที่อยู่ในความสนใจ ความ ต้องการของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นในการคัดเลือกวัตถุประสงค์ การเรียนรู้วัสดุ อุปกรณ์ การลงมือฝึกปฏิบัติ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เรามีเครือข่ายในส่วนของอุซุอิที่รับเด็กหรือเยาวชนเราไปฝึกอาชีพในระหว่างการฝึกอบรม ปัจจุบันยังมีเยาวชนที่ทำงานในบริษัทอยู่และได้รับเงินเดือน แม้ยังอยู่ในการดูแลของศูนย์ ฝึกก็ตาม มันทำให้เด็กได้มีอาชีพ ได้รับค่าตอบแทน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“กิจกรรมที่ภายนอกเข้ามาสอนการฝึกทักษะอาชีพที่เป็นวิชาชีพระยะสั้น ที่เขาสามารถ เอาไปต่อยอดได้ตอนที่เขาออกไปข้างนอก โดยที่ต้นทุนทางการเงินไม่สูง ได้ทำ ได้เรียนรู้ ถูกฝึก” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“ได้เห็นว่าคุณเขารักอะไร ชอบอะไรและเขาอยากจะเป็นอะไร แล้วเราก็จะเอาโจทย์ตรงนี้ มาสนับสนุนเขา โดยที่ว่าคุณคนนี้เขาอยากเป็นเซฟฟ์ก็จะหาทรัพยากรมาให้ มันทำให้ เป้าหมายในชีวิตของเด็กเป็นไปได้” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

เห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาเยาวชนในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ มุ่งเน้นการสร้างความพร้อมให้แก่เยาวชนในทั้งด้านสภาพจิตใจ ทักษะ ความรู้ ตลอดจนสร้าง โอกาสในการจัดหาสถานศึกษา หรือสถานประกอบการที่รองรับเยาวชนในกลุ่มนี้ได้มีความชัดเจน ในแนวทางของตนเองภายหลังปล่อยตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัว และปรับตัวอยู่ใน สังคมได้อีกครั้ง ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวเพื่อให้เขารู้ว่าตอนนี้เขาต้องเตือนตัวเองเพื่อให้มีความ พร้อมในการออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอก เพราะฉะนั้นเขาจะต้องเรียนรู้ที่จะเอาทักษะ ทุกอย่างที่เขาได้เรียนรู้มาเอาไปปรับใช้” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“เตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนที่จะเผชิญกับโลกภายนอกอะไรอย่างนี้ หมายถึงว่าทำให้เด็กพร้อมที่สุดในการที่จะไปใช้ชีวิตในสังคม แล้วก็พร้อมในการที่จะไปยื่น แล้วก็ไม่กระทำผิดซ้ำ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

3.3.2 บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่

สำหรับองค์ประกอบด้านบุคคล มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ ได้แก่ นักวิชาชีพ เยาวชน ผู้ปกครอง และเครือข่าย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) นักวิชาชีพ

บทบาทของนักวิชาชีพ ประกอบด้วย นักจิตวิทยา พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (การศึกษา) และนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (พอบ้าน) ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ คือการเสริมปัจจัยปกป้องที่ช่วยให้เยาวชนมีความเข้มแข็งทางจิตใจ และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ อาทิ การฝึกฝนทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม การประเมินความเข้มแข็งทางใจ ตลอดจนการสงเคราะห์ตามสภาพปัญหาอันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนในกลุ่มนี้หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ เช่น เยาวชนขาดผู้ดูแล มีข้อจำกัดทางด้านทุนทรัพย์ที่ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ดังนั้นนักวิชาชีพจึงมีส่วนช่วยในการจัดหาสถานประกอบการ สถานศึกษาเพื่อรองรับเยาวชนให้มีการประกอบอาชีพ การศึกษา ทั้งนี้ในการประเมินความพร้อมในระยะนี้จำเป็นต้องการพิจารณาร่วมกันของนักวิชาชีพที่พิจารณาถึงความประพฤติ ความสามารถ และความพร้อมของครอบครัว หรือแม้แต่นักงาน องค์กรที่สามารถช่วยเหลือเยาวชนได้ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“อย่างคนที่ครอบครัวอาจจะมีปัญหาก่อนปล่อยเราต้องคำนึงแล้วว่าเด็กจะไปอยู่ยังไง ทำยังไงต่อ เราต้องคิดแทนเขาในจุดนี้ ซึ่งมันอาจจะต้องมีการประเมินครอบครัวเพิ่มเติมว่าครอบครัวสามารถดูแลได้ไหม ถ้าดูแลไม่ได้ก็อาจจะต้องส่งต่อไปที่หน่วยงานอื่น” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“เตรียมความพร้อมในเรื่องของอาชีพ หมายความว่านักวิชาชีพเรา อย่างนักสังคมก็อาจจะเชิญเครือข่ายที่เขาจะมีการจัดสอน ฝึกวิชาชีพระยะสั้น แล้วก็ให้เด็กกับครอบครัววางแผนร่วมกันว่าจะออกไปทำอาชีพอะไร” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

2) เยาวชน

ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ เป็นระยะที่เยาวชนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง และมีความพร้อมกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัว และสังคมภายหลังผ่านกระบวนการฝึกอบรม ในระยะนี้เครื่องมือที่ช่วยประเมินความพร้อมของเยาวชน คือ ความชัดเจนและเป็นไปได้ของแผนในการดำเนินชีวิต ทั้งสถานที่และบุคคลที่จะดูแลเยาวชนภายหลังปล่อยตัว แผนด้านการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ ซึ่งสะท้อนผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ กำหนดขึ้น อาทิ กิจกรรมค่ายครอบครัว การฝึกวิชาชีพระยะสั้นตามความสนใจ กิจกรรมเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน การแนะแนวการศึกษา/อาชีพ หรือในกรณีเยาวชนบางรายที่มีคุณสมบัติหรือความสามารถตามที่เครือข่ายต้องการเพื่อรับโอกาสในการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีในการทดลองหรือเตรียมความพร้อมให้เยาวชนได้ออกไปชีวิตในสังคมก่อนการปล่อยตัว ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ก่อนปล่อยจะเป็นช่วงที่เราได้วางแผนว่าออกไปข้างนอกเราจะทำอะไร เราจะอยู่กับใคร เราใช้ชีวิตยังไงจะทำงานที่ไหนอะไรทำของนี้ เตรียมความพร้อมเราเพื่อกลับไปสู่โลกภายนอก ให้ทำกิจกรรมแล้วก็มีสอนวิชาชีพ ไม่ใช่วิชาชีพคือสอนการทำอาชีพ เอาไปประยุกต์ใช้ทำมาหากินข้างนอก” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

“ตอนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เหมือนให้เราค้นหาว่าเราสนใจอะไรหรือว่าปล่อยไปเราอยากทำอะไรตามความสนใจ ตอนนั้นเราก็ตัดแล้วว่าที่เราได้เรียนไปในศูนย์ฝึกนี้ เราเอาอะไรออกไปใช้จริงกับโลกข้างนอก” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

3) ผู้ปกครอง

ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ บทบาทสำคัญของผู้ปกครองคือการเตรียมความพร้อมของครอบครัวผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันกับเยาวชน ตามที่ศูนย์ฝึกกำหนดขึ้น อาทิ กิจกรรมปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมค่ายครอบครัว ตลอดจนการวางแผนด้านการศึกษา การประกอบอาชีพร่วมกับครอบครัว นอกจากนี้การประเมินความพร้อมและศักยภาพในการดูแลเยาวชนนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถกำกับ ติดตาม เยาวชนภายหลังปล่อยตัวในระยะเวลา 1 ปี ซึ่งเป็นบทบาทร่วมกันระหว่างศูนย์ฝึกและอบรมฯ กับผู้ปกครองเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ อีกประเด็นที่สำคัญในบทบาทของผู้ปกครอง คือ เยาวชนในกลุ่มนี้คือกลุ่มที่ผิดพลาดและต้องการได้รับโอกาสในการกลับตัว ดังนั้นกำลังใจ ความห่วงใยจาก

ครอบครัวที่เกิดขึ้นในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ จะทำให้เยาวชนรับรู้ถึงความพร้อมที่ครอบครัวจะรับบุตรกลับไปอยู่ร่วมกัน และโอกาสที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ในระยะการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะแบ่งเป็นช่วง ช่วง 3 เดือน ช่วง 6 เดือน ก็จะมีกิจกรรมกลุ่มครอบครัว การนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเข้าค่ายครอบครัว การปัจฉิมนิเทศร่วมกันก่อนปล่อยตัว” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“ก่อนปล่อยลูกวางแผนจะมาช่วยทำมาหากิน เขาคิด ตกกลางด้วยกัน 2 คนกับพี่ชายทำงานร้านอาหารที่มีดนตรี เขาอยากเล่นดนตรีในร้านอาหาร ซึ่งพี่ชายเขาก็ชอบสนับสนุนทางนี้ แม็กก็สนับสนุนแผนที่เขาคิด” (สัมภาษณ์ ผู้ปกครองคนที่ 1)

4) เครือข่าย

บทบาทสำคัญของเครือข่ายในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่คงหนีไม่พ้นในด้านการสนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนา และสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชน ทั้งทรัพยากรบุคคล ทุนทรัพย์ การจัดสรรหน่วยงานทางด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพเพื่อรองรับเยาวชนในกลุ่มนี้ การจัดโครงการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม การวางแผนเป้าหมายชีวิตภายหลังปล่อยตัว กล่าวคือ เป้าหมายในการทำงานร่วมกันของศูนย์ฝึกและอบรมฯ กับเครือข่าย คือ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ช่วยให้เยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ อาทิ เครือข่ายเปิดโอกาสให้เยาวชนในระยะนี้ที่มีคุณสมบัติ ความสามารถ ด้านงานเชื่อมภาคโลหะเข้าร่วมงาน หรือเครือข่ายที่ฝึกสอนทักษะวิชาชีพระยะสั้นตามความสนใจของเยาวชนเพื่อนำไปต่อยอดเป็นอีกหนึ่งทางเลือกภายหลังปล่อยตัว ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“พวกกรรมการสงเคราะห์ที่นำแรงบันดาลใจอะไรต่างๆ เช่น พระพรหมครูที่มากพูดให้กำลังใจ ให้แนวคิดในการใช้ชีวิตถ้าออกไปแล้วได้กระทำผิดอีกเขาจะต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“ทางเครือข่ายเราจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยก็จะเป็นสมุด Student Planner โดยใช้ Myers-Briggs อะ MBTI ในการที่ให้เขารู้จัก ในสมุดก็จะมีให้เขาเขียนความฝัน เป้าหมายของตัวเอง Myers-Briggs นี้ บุคลิกภาพของเขา จริตของเขาเป็นแบบไหน แล้วเขาควรจะไปเรียนหรือทำงานอะไร” (สัมภาษณ์ เครือข่ายคนที่ 1)

“กิจกรรมผู้พิพากษาสมทบเข้ามาสอนทำกุยช่าย เป็นอาชีพทางเลือกครับ ให้เรามีความรู้ติดตัวไป เขาสอนตั้งแต่ปรุง บั่น ยั่นทอดและก็น้ำจิ้ม เป็นอาชีพทางเลือกติดตัวไปให้เรานำไปประกอบอาชีพหลังปล่อยตัว จากที่ทำอะไรไม่เป็น เราก็ได้เรียนรู้ เห็นโอกาสในการสร้างรายได้กับอาชีพที่ไม่ต้องลงทุนสูง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

องค์ประกอบด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นช่วงที่เยาวชนเข้าสู่ระยะใกล้ปล่อย หลังผ่านการฝึกอบรม บ่มทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคม การเตรียมความพร้อมในบทบาทของครอบครัวที่เริ่มตั้งแต่ทักษะในการกำกับ ติดตามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน ทักษะในการสื่อสารภายในครอบครัวที่นับเป็นทักษะพื้นฐานในการอบรมเลี้ยงดูเยาวชน นอกนี้บทบาทของนักวิชาชีพร่วมกับเครือข่ายก็มีความสำคัญในการสนับสนุน ให้การสงเคราะห์ตามสภาพปัญหา หรือจัดหาสถานศึกษา สถานประกอบการเพื่อรองรับของเยาวชนในกลุ่มนี้

3.3.3 กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่นั้น ผู้วิจัยพบว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกลยุทธ์ที่ช่วยให้การดำเนินงานในระยะดังกล่าวบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ให้ความรู้และฝึกฝนทักษะเพื่อสร้างอาชีพภายหลังปล่อยตัว

ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ เน้นการสร้างความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมแก่เยาวชนก่อนกลับสู่สังคม ซึ่งหนึ่งในความพร้อมที่เป็นปัจจัยป้องกันให้เยาวชนไม่หวนกระทำผิดซ้ำคือ การประกอบอาชีพที่สุจริต ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงใช้กลยุทธ์ในการถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนทักษะที่จำเป็น สามารถนำไปต่อยอดสู่การประกอบอาชีพภายหลังปล่อยตัว ซึ่งทักษะทางวิชาชีพที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้น มีทั้งอาชีพที่เป็นงานอุตสาหกรรม

งานฝีมือ และการค้าขายให้บริการ ที่เยาวชนสามารถเรียนรู้และค้นหาความถนัด ความสนใจในการประกอบอาชีพต่อไป ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ที่ผมเรียนช่างเชื่อมไปเนี่ย เป็นวิชาชีพที่เราอยากจะทำใช้ไหมครับ เขาไปต่อยอดได้พวกงานต่อเติมมันก็ต้องมีเชื่อมเหล็ก มีการก่อปูนอะไรอย่างนี้ มันก็เป็นพื้นฐานของเราให้เราทำอาชีพที่เราคิดจะทำ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

“เขาเห็นผลงานเรา ถ้าเราเข้าเกณฑ์ของเขา เราก็อาจจะมีสิทธิ์ได้ออกไปร่วมงานตามกองถ่ายด้วย เหมือนเขามาคัดเด็กที่มีแววด้านนี้ไปทำงาน กลายเป็นว่าเราก็มีที่ทำงานรองรับเรา มีอาชีพทันทีถ้าได้ปล่อยตัวไป” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

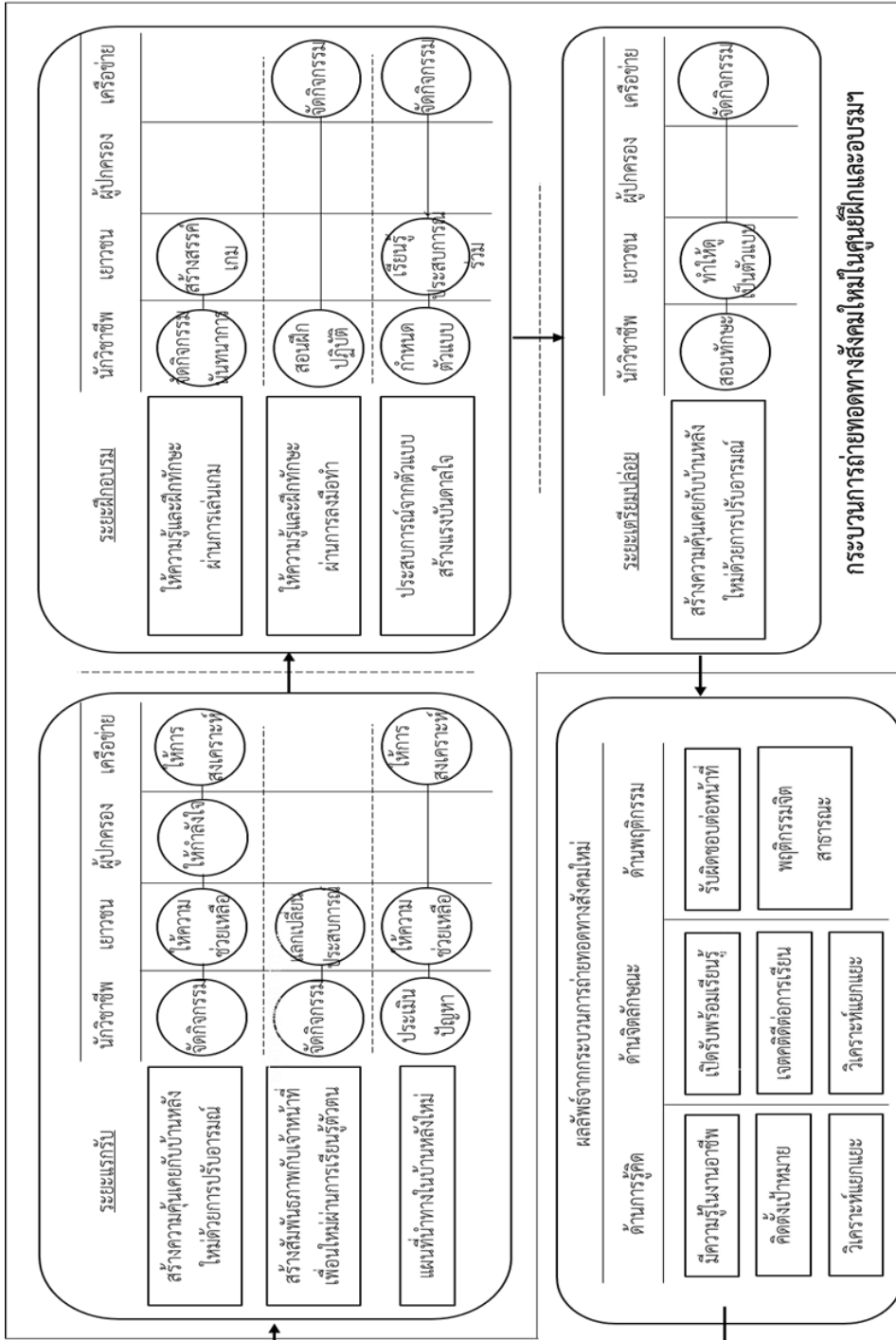
“วิชาชีพที่เขาสอนมา เราเอาไปประยุกต์ใช้ทำเป็นอาชีพทำมาหากินข้างนอก ให้มีวิชาติดตัว” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้กำหนดกลยุทธ์ของการดูแลเยาวชนในระยะนี้ ผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางทฤษฎี และฝึกฝนทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สามารถนำไปต่อยอดสู่การประกอบอาชีพภายหลังปล่อยตัวจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นเส้นทางชีวิตใหม่ สามารถสรุปเป็นรูปภาพเพื่อแสดงความเชื่อมโยงของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนทั้ง 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะแรกวัย ระยะเวลาฝึกอบรม และระยะเตรียมปล่อย ดังภาพประกอบที่ 4

บัณฑิต
บัณฑิต

ภาพประกอบ 4 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตน

3.4 ผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในภาคกลาง ผู้วิจัยพบว่าผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ผลลัพธ์ด้านการรู้จักคิด 2) ผลลัพธ์ด้านจิตลักษณะ และ 3) ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.4.1 ผลลัพธ์ด้านการรู้จักคิด

ผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้านการรู้จักคิด ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1) มีความรู้ในงานอาชีพ 2) คิดตั้งเป้าหมายเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ 3) วิเคราะห์แยกแยะอะไรควรทำไม่ควรทำ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) มีความรู้ในงานอาชีพ

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้ความสำคัญต่อการจัดระบบการศึกษาครอบคลุมทั้งสายสามัญ และสายวิชาชีพ ที่บูรณาการเนื้อหาภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เยาวชนในกลุ่มนี้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปต่อยอดเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพภายหลังปล่อยตัว หนึ่งในความรู้สำคัญที่เยาวชนได้รับหรือให้ความสนใจ คือ งานเชื่อมอาร์คโลหะ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับงานอาชีพด้านช่างอุตสาหกรรม ช่างเชื่อมอาร์คโลหะ ตลอดจนแนวทางการเลือกประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องและจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพช่างเชื่อม ในระหว่างเรียนโดยเยาวชนจะได้ลงมือทำด้วยตนเอง ก่อให้เกิดประสบการณ์ซึ่งนำไปสู่การค้นพบความชอบ ความถนัดเพื่อใช้เป็นตัวเลือกในการตัดสินใจประกอบอาชีพภายหลังปล่อยตัว ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เด็กจะมีทักษะอาชีพโดยเฉพาะพวกงานช่าง ช่างเชื่อม ซึ่งก่อนที่เขาเข้ามาเขาอาจจะยังไม่รู้ว่าเขาชอบอะไร สนใจอะไร แต่พอเขาจะออกไปเขาได้เรียนรู้ว่าเขาชอบอันนี้นะ เขามี Skill อันนี้เพิ่มขึ้น เขาจะมีความรู้ในวิชาชีพเพิ่มขึ้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“ผมได้ความรู้เยอะมากจากการที่ได้ลองจับโน้น ทำนี่ เชื่อมโน้น เชื่อมนี้ เพราะถ้าอยู่ข้างนอกก็ไม่ได้มาลงมือทำเองเหมือนข้างใน ไม่ว่าจะทำอะไรออกมาดีหรือไม่ดี แต่ผมได้รู้จักเพิ่มเติมผมว่ามันก็คุ้ม” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“ได้เรียนรู้สิ่งที่ไม่เคยทำครับ อยู่ข้างนอกก็ไม่ได้ทำ เพิ่งมาเรียนตอนอยู่ข้างในเพราะมีโอกาสได้ช่วย ได้ทำจนทำเป็น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

2) คิดตั้งเป้าหมายเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ

เป้าหมายในชีวิต เปรียบได้ตั้งเข็มทิศนำทางชีวิตที่ช่วยให้บุคคลสามารถกำหนดได้ว่า จะต้องทำอะไรเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า หนึ่งในปัญหาส่วนมากของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมคือ ไม่สามารถตอบได้ว่าตนเองมีเป้าหมายในชีวิตอย่างไร? มีแนวทางในการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายด้วยวิธีการใดบ้าง? ดังนั้นศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงจัดกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนสามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่ครอบคลุมทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพ การศึกษา ความถนัดและความสนใจอื่นๆ แนวทาง/วิธีการในการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ตลอดจนการประเมินทางเลือกกว่าวิธีการที่กำหนดนั้นเหมาะสมหรือมีข้อจำกัดมากน้อยเพียงใด ผ่านการจัดกิจกรรมการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟู อาทิ การสัมภาษณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจ (Motivation Interviewing) การบำบัดวิธีคิดของผู้กระทำผิด (Criminal Thinking) กิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน หรือแม้แต่วิธีการดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ การมองเห็นผลลัพธ์หรือการประสบความสำเร็จของเพื่อนเยาวชนที่รับโอกาสต่างๆ มากมายเป็นปัจจัยหนึ่งให้เยาวชนมีโอกาสได้คิดทบทวนเป้าหมายชีวิตของตนเอง ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ติดตามเด็กที่แบบปล่อยตัวไปแล้วไม่ทำผิดซ้ำ เจอว่าเด็กที่มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน เป็น Goal ที่เขารู้ว่าเขาจะต้องเดินไปให้ถึง แล้วพอเขามี Goal แล้วเขาก็จะพยายามควบคุมตัวเองเพื่อไม่ทำผิดพลาด” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“ให้บรรยายความฝันของตัวเอง เราจะไปให้ถึงยังไง แล้วเรามีอุปสรรคยังไง มันก็ทำให้คิดถึงเป้าหมายที่อยากไป แต่เรามีอุปสรรค เราต้องคิดแล้วว่าทำยังไงดี” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“มันเป็นช่วงให้เราได้เริ่มคิดวางแผนไว้แล้วว่าออกไปจะทำยังไง ทำอะไร มีกฎระเบียบแบบว่า เดินตามเบาะๆ เลยนะพี่ เพราะผมเริ่มรู้สึกว่าการเข้ามาอยู่ในนี้มันเสียเวลา มันเสียโอกาสในชีวิตผมหลายอย่าง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

3) วิเคราะห์แยกแยะอะไรควรทำไม่ควรทำ

การคิดไตร่ตรองถึงผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น คือ ปัจจัยที่ช่วยยับยั้งการกระทำผิดของเยาวชน โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กระบวนการของศูนย์ฝึกช่วยพัฒนาให้เยาวชนสามารถคิดเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสถานการณ์ ความคิด พฤติกรรม อันนำไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจว่าทางเลือกนั้นมีข้อดีหรือข้อจำกัดอย่างไร ผ่านการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เช่น การฝึกทักษะความเข้าใจผู้อื่น (Empathic Training) กิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับเยาวชน รวมทั้งการดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่มีรูปแบบการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งเป็นความผิดที่ขัดต่อกฎระเบียบของสถานควบคุม มีตั้งแต่วิธีการตักเตือน การหักคะแนนความประพฤติ การเข้ารับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น ตัวอย่างสถานการณ์ที่บ่งชี้ให้เห็นว่าเยาวชนคิด และไตร่ตรองก่อนลงมือทำ เช่น การตกอยู่ในสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้าทางอารมณ์ซึ่งทางเลือกที่เยาวชนรายนั้นมี คือ ทางเลือกที่ 1 การตอบโต้ต่อสถานการณ์ดังกล่าวโดยใช้ความรุนแรง และทางเลือกที่ 2 การเลือกใช้เหตุและผลเพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อคลายอารมณ์โกรธ โดยเยาวชนคิดทบทวนผลลัพธ์ของทั้ง 2 ทางเลือกก่อนการตัดสินใจ ซึ่งเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมมักใช้ทางเลือกที่ 2 เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากกัลยาณมิตรของโทษ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการทำเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ตนเองคาดหวังไว้ คือ การปล่อยตัวก่อนกำหนดระยะเวลา ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“การฝึกทักษะในเรื่องของการควบคุมตัวเอง การฝึกทักษะในเรื่องของการพยายามที่จะเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ซึ่งกระบวนการของการฝึกทักษะแบบนี้ มันก็จะทำให้เด็กมีพื้นฐานในการคิดเชิงเหตุผล คิดถึงผลกระทบของพฤติกรรมที่ตัวเอง แล้วมันก็ทำให้เด็กได้ฝึกทักษะในเรื่องของการควบคุมอารมณ์ตัวเอง” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“อย่างเมื่อก่อนถ้าเราเจ็บหรือว่าเพื่อนเราไม่ผิด เราไม่ยอมอยู่แล้ว แต่อย่างเข้ามาอยู่ข้างในตอนนี้คิดก่อนทำ คิดรอบคอบถ้าทำอย่างนี้คนรอบข้างจะมองยังไง ตัวเองเดือดร้อนไหม คอยเตือนตัวเองแบบว่าเราทำอะไรต้องคิดก่อน คิดก่อนทำ เพราะถ้าอยู่ในนี้ทะเลาะกันมันก็ขยายโทษได้เลยนะพี่” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“มันต้องคิดหน้า คิดหลัง คิดถึงผลที่ตามมาครับ จะเอาอารมณ์เป็นหลัก เราไม่พอใจใคร เราไปทำร้ายเพื่อน เราก็ได้รับบทลงโทษหักคะแนน รายงานศาล บางทีก็อาจจะโดนขยาย ถ้าทะเลาะกันผมก็เลือกที่จะเดินหนีเอาอะไรไปแลกมันก็ไม่คุ้มที่จะเสีย” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

3.4.2 ผลลัพธ์ด้านจิตลักษณะ

ผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้านจิตลักษณะ ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ 1) เปิดรับพร้อมเรียนรู้ 2) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และ 3) ใส่ใจคนรอบข้าง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) เปิดรับและพร้อมเรียนรู้

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมมีทั้งทางตรงในรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเนื้อหาจากตำรา การบำบัดตามโปรแกรมโดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้นั้น นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดทางสังคมทางอ้อมผ่านการเรียนรู้ ทำกิจกรรมต่างๆ การดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ร่วมกับเพื่อนซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบทเรียนในชีวิตทั้งสิ้น แต่สิ่งสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมประสบความสำเร็จอีกประการคือ ความพร้อมของผู้เรียน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีแรงจูงใจที่ดีต่อการเรียนรู้ สามารถเปิดโอกาสให้ตนเองได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์หรือทดลองทำในสิ่งที่ไม่ใช่ความถนัดของตนเอง มีความกระตือรือร้นและไม่อายที่จะถามในสิ่งที่ตนเองไม่รู้จากผู้สอนที่อาจเป็นเจ้าหน้าที่หรือเพื่อนเยาวชนด้วยกัน ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ผมทำไม่เป็น แต่ผมรับฟังแล้วก็จำ พอลองทำแล้วถ้ามันจะผิดก็ผิดไป ผมก็แค่ไปถามครูใหม่ ผมกล้าถามไม่กลัวครูดู ครูด่า” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“ถึงเราจะเขียนไม่ได้ ผมก็ไม่รู้สึกอายแล้ว รู้สึกกล้ามากขึ้น กล้าที่จะถาม ผมต้องยอมรับสถานภาพที่เราเป็น แล้วลองมาเปิดใจเรียน ลองดูว่าการอ่านหนังสือ การเขียนหนังสือมันจะดีขึ้นไหม” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

“เราก็อ่านออกขึ้น พอเขียนได้นิดๆ หน่อยๆ พยายามปรับปรุงไปเรื่อยๆ ครับ เรียนจากเพื่อน ให้เพื่อนคอยบอกอันนี้เขียนยังไง สะกดยังไง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

2) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ส่วนมากเป็นกลุ่มที่หลุดออกจากระบบการศึกษา และเรียนไม่จบการศึกษาในภาคบังคับ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ หนีเรียนเพื่อไปรวมกลุ่มเพื่อนในการทำกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ โดยที่บุคคลากรทางศึกษา หรือครอบครัวไม่สามารถผลักดันให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ นอกจากนี้เยาวชนในกลุ่มนี้ยังขาดแรงจูงใจที่ดีต่อการเรียน ไม่เห็นความสำคัญหรือผลลัพธ์ที่ดีจากการเรียน โดยภายหลังที่เยาวชนเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมที่สร้างโอกาสให้เยาวชนกลับสู่ระบบการศึกษาทุกราย สร้างทางเลือกการเรียนรู้รูปแบบ ทั้งการศึกษานอกระบบ การศึกษาทางเลือกต่างๆ การสนับสนุนให้เยาวชนได้เลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ โดยการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเยาวชนทั่วไป ด้วยการสร้างบริบทภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับโรงเรียน มีกฎระเบียบ การเรียนการสอนที่มีการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบกับการอยู่ในสังคมที่รายล้อมด้วยตัวแบบที่ได้รับโอกาสไปศึกษาต่อภายนอกสิ่งเหล่านี้ช่วยหล่อหลอมให้เยาวชนเริ่มเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อการเรียน มองเห็นความสำคัญและโอกาสที่ตนเองจะได้รับจากการเรียนต่อไป ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“คิดว่าการเรียนมันสำคัญ มันต้องใช้วุฒิครับ ใช้ความรู้ ออกไปจะมีงานที่ดี การที่จะมีเงินก็เกิดมาจากมีงานที่ดีก็ต้องแลกด้วยความรู้ ถ้าไม่มีความรู้ไปยื่นให้เขา เขาก็ไม่ให้งานเรา” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“การได้เห็นเพื่อนคนนั้นคนนี้ออกไปเรียน ก็เริ่มคิดเลยว่าจากที่โทษมาเยอะๆ เหมือนกัน แต่เขาได้ออกไปเรียน เราก็แบบอยากออกไปเรียนบ้าง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“ผมตั้งใจไว้ว่าจะเรียนให้จบ เราก็ตั้งใจเรียนมันก็ไม่เสียเปล่าด้วย อีกอย่างพวกวุฒิการศึกษาก็ทำให้เรามีงานที่ดีทำ ไม่ต้องกลับไปทำผิดเหมือนเดิม” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

3) มีความใส่ใจต่อคนรอบข้าง

การใส่ใจต่อคนรอบข้าง คือ ทักษะในการทำความเข้าใจว่าบุคคลอื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญในการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้เข้าใจในความแตกต่างของบุคคลอื่น ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า เยาวชนส่วนมากยังขาดทักษะใน

การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น บางรายมีประวัติในการทะเลาะวิวาทโดยการใช้อาวุธเป็นเหตุให้เหยื่อได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือในบางรายมีการทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจแก่บุคคลที่ไม่สามารถปกป้องตนเอง เช่น การล่วงละเมิดทางเพศเด็ก การทำร้ายบุคคลวิกลจริตเหตุเพราะความเคียดแค้น ขาดการคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบุคคล ภายหลังที่เยาวชนในกลุ่มนี้เข้ารับการฝึกอบรมและต้องใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนเยาวชนคนอื่น ส่งผลให้วิถีชีวิตหรือประสบการณ์จากการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ๆ ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตลอดจนกระบวนการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เช่น การบำบัดทักษะการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักและเคารพต่อสิทธิหรือความจำเป็นของบุคคลอื่น กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมลูกเสือ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่หล่อหลอมให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจในความคิดและความรู้สึกของเพื่อนเยาวชนคนอื่น และส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความใส่ใจบุคคลเหล่านั้น เช่น การให้คำแนะนำแก่เยาวชนรับตัวใหม่ การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ ดังที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“การฝึกทักษะในเรื่องของการพยายามที่จะเข้าใจความรู้สึกของคนอื่นอะไรอย่างนี้ ซึ่งกระบวนการของการฝึกทักษะที่ทำให้เด็กมีพื้นฐานในการคิดเชิงเหตุผล มีพื้นฐานในการที่จะคิดถึงผลกระทบของพฤติกรรมที่ตัวเองจะทำ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“ก็ต้องคอยดูอารมณ์เพื่อนๆ ว่าเขาพร้อมรับฟังไหม พูดไปเขาจะเสียความรู้สึกหรือเปล่า มันกลับแบบว่าเราใส่ใจคนอื่นเยอะ เยอะกว่าทุกครั้ง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“เราต้องอยู่ร่วมกับคนหลายคนครับ บางเรื่องที่เราทำ เพื่อนเขาอาจจะได้รับผลกระทบไปหมดอย่างนี้ เราจะต้องนึกถึงคนอื่นด้วย อย่างผมช่วยทำโรงครัวก็ต้องนึกถึงคนอื่นแล้ว ถ้าผมติดเหล้า ทำซ้ำ กับข้าวไม่เสร็จเพื่อนก็ต้องรอหิว กินข้าวซ้ำ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

3.4.3 ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม

ผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) รับผิดชอบต่อนหน้าที่ และ 2) มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) รับผิดชอบต่อหน้าที่

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ก่อนเข้ารับการศึกษาอบรมเยาวชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างแตกต่างจากเยาวชนทั่วไป อาทิ นอนดึกตื่นสาย มั่วสุมอยู่กับกลุ่มเพื่อนในช่วงเวลาว่าง ไม่ได้เรียนหรือประกอบอาชีพใดๆ บางรายมีปัญหาพฤติกรรมลักษณะก่อความวุ่นวาย เต็มใจร้อนต่อสังคมเพื่อนำเงินไปใช้จ่ายเสพติด เรียกได้ว่าเยาวชนในกลุ่มนี้ไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การละเลยต่อหน้าที่ของตนเอง โดยกระบวนการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานควบคุมที่ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น การกำหนดช่วงเวลาเข้านอน ตื่นนอน รับประทานอาหาร การเข้าเรียนสามัญหรือวิชาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนด อีกทั้งการจัดสรรหน้าที่ประจำให้กับเยาวชนทุกรายได้รับมอบหมายที่ได้รับมอบหมาย เช่น ทำความสะอาดหอนอน ทำความสะอาดโรงเลี้ยง รายงานยอดเยาวชนกับเจ้าหน้าที่ เวนำออกกำลังกายหน้าแถว ทั้งนี้หากเยาวชนละเลยในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองหรือส่วนรวม เจ้าหน้าที่สามารถตักเตือนหรือมีบทลงโทษได้ตามความเหมาะสม ดังนั้นความชัดเจนในกฎระเบียบ ข้อบังคับนี้จึงเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมให้เยาวชนสามารถปฏิบัติจนกลายเป็นกิจวัตรประจำวัน และรับผิดชอบต่อบทบาทที่ตนเองได้รับ ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“การใช้ชีวิตอยู่ข้างในที่มันทำให้เราเปลี่ยนแปลงตัวเอง ทำให้เราต้องบังคับตัวเองจากอะไรที่เราไม่เคยทำเราก็ต้องทำอย่างซักผ้า ตอนอยู่ข้างนอกผมก็แทบจะไม่ได้ซักผ้าเองเลย แต่พอได้มาอยู่ข้างในซักมือแล้วก็ต้องซักเอง ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตัวเอง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“เรารู้ตัวเองว่าวันนี้เรามีหน้าที่ได้ทำอะไร เราก็จะวางแผนไว้ก่อน คือเหมือนมันช่วยให้เรารับผิดชอบต่อ งานไหนเป็นงานของเราจะทำมันออกมาให้ดี” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

“พอเข้ามาในนี้ก็แบบว่าได้ตื่นเช้ามันเหมือนแบบว่ามีความรับผิดชอบมากขึ้นพี อยู่ข้างนอกตื่นเช้ามาผมก็ไม่ทำความสะอาดห้อง แต่ถ้าเข้ามาในนี้เหมือนได้ตื่นมาทำความสะอาดมันก็ต้องทำเวรคือเหมือนแบบว่าทุกคนมีหน้าที่” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

2) มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า พฤติกรรมจิตสาธารณะที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกอบรม คือ การแสดงออกถึงความเสียสละเพื่อส่วนรวม การให้ความช่วยเหลือทั้งเพื่อนเยาวชน หรือเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยมีได้คาดหวังผลตอบแทน ซึ่งพฤติกรรมจิตสาธารณะนี้มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ที่เยาวชนได้รับมอบหมาย กล่าวคือ เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และบทบาทของตนเองอย่างทุ่มเทเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อส่วนรวมจากการขาดความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นความเสียสละเพื่อส่วนรวม เช่น เยาวชนที่มีบทบาทในโรงครัวจำเป็นต้องสละเวลาจากการพักผ่อน ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเยาวชนเพื่อเตรียมวัตถุดิบอุปกรณ์ในการทำอาหาร หลังจากทำอาหารเสร็จต้องจัดเก็บทำความสะอาดโรงครัว และเตรียมวัตถุดิบสำหรับมื้ออาหารถัดไป หากไม่มีเยาวชนในส่วนนี้ก็อาจส่งผลกระทบต่อส่วนรวมในการรับประทานอาหารล่าช้า ไม่ตรงเวลา ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เราไม่ได้หวังอะไรจากเขาเลยนะพี่ เราอยากช่วย บางทีก็ช่วยเจ้าหน้าที่ทำแบบกวาด ขัด ล้าง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“งานมันเหนื่อยกว่าครับ แต่ก็มองว่ามันคือการเสียสละ อย่างวันหยุดก็เพื่อน ๆ เขาเล่นกัน เราก็ไม่ได้เล่นก็คือช่วยตลอด” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

“รู้สึกว่ามันเหมือนเป็นหน้าที่ที่แบบว่าช่วยงานเจ้าหน้าที่ พ่อครัว แม่ครัวก็มีแค่คนเดียว แล้วอีกอย่างเขาก็อายุเยอะแล้ว ถ้าปล่อยให้ทำคนเดียวก็กว่าจะเสร็จ แต่พอผมมาช่วยเขาก็บอกว่าเบาแรงไปได้เยอะ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นสะท้อนถึงความสำเร็จในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งแบ่งเป็นผลลัพธ์เป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ผลลัพธ์ด้านการรู้คิด ประกอบด้วย มีความรู้ในงานอาชีพ คิดตั้งเป้าหมายเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ และวิเคราะห์แยกแยะอะไรควรทำไม่ควรทำ (2) ผลลัพธ์ด้านจิตลักษณะ ประกอบด้วย เปิดรับพร้อมเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และใส่ใจคนรอบข้าง และ (3) ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย รับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีพฤติกรรมจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเยาวชนด้านพฤติกรรมก่อนถูกควบคุมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ พบว่า เยาวชนกำหนดนิยามเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การนิยามอัตลักษณ์แห่งตนในเชิงบวก คือ ความคิดหรือความรู้สึกที่เยาวชนรับรู้ในเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของตนเองในอดีตด้วยการให้เหตุผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น แม้ว่าสิ่งนั้นอาจไม่สอดคล้องกับนิยามที่สังคมเป็นผู้กำหนดว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ก็ตาม เช่น เยาวชนนิยามพฤติกรรมจำหน่ายยาเสพติดว่าเป็นเรื่องที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคมโดยการช่วยตรวจตราชุมชนในยามค่ำคืน รวมถึงพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายคู่อริต่างสถาบันเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของสถาบัน

“แค่คิดว่าน้องผมเจ็บ มันต้องเจ็บกว่าน้องผม ถ้ามันมาทำแบบนี้มันเท่ากับเหยียดหยามสถาบัน ก็ไม่ผิดถ้ากลุ่มพวกผมจะตามไปเอาคืนบ้าง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

“เมื่อก่อนคิดว่าผมไม่ได้ทำใครเดือดร้อน ที่ผมส่งยาตอนกลางคืน ชุมชนก็ได้ประโยชน์ เพราะผมก็เป็นเหมือน รปภ. คอยสอดส่องความปลอดภัยให้ชุมชนภายในตัว” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

และ 2) กลุ่มที่นิยามอัตลักษณ์แห่งตนในเชิงลบ คือ ความคิดหรือความรู้สึกที่เยาวชนรับรู้ในเชิงลบต่อภาพลักษณ์ของตนเองในอดีตอันสอดคล้องกับนิยามที่สังคมเป็นผู้กำหนดว่าถูกต้องเหมาะสม เช่น การนิยามต่อพฤติกรรมในอดีตของตนเองว่าเป็นความผิดพลาดจากความเยาว์วัย ความเขลาจากการขาดประสบการณ์ที่นำไปสู่หนทางของการเป็นเยาวชนที่ก้าวพลาดในปัจจุบัน ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เล่าว่า

“มองกลับไปผมละเทะมากเลยพี่ เคยมองว่ามันเพี้ยวมาก แต่พอมามองตอนนี้มันไม่ใช่เลยพี่ นอนหกโมงเช้าตื่นบ่ายสองพี่ สองทุ่มก็วิ่งส่งยา เล่นไพ่ แทงบอล แทงสุนัข กลับกัน มองว่าโง่มากที่ตอนนั้นไม่เลือกเส้นทางเดินที่ดีกว่านี้” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“ผมคิดแบบเด็กๆ แบบเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ ลองทำโน่นทำนี่ที่ใครเขาว่าดี เสพยาดีนะ เพลิน พอนานเข้าไม่มีเงินก็เลยเถิดไปขโมยชาวบ้านเอาเงินมาเสพต่อ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“เมื่อก่อนมันยังเป็นเด็กมากนะ ใช้ชีวิตแบบสุดจริง ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอว่าจะอะไรดี อะไรไม่ดี เพื่อนอยากได้มอไซค์ขับเล่น ก็ไปขโมยกับเพื่อน ไม่ทันได้คิดว่าเจ้าของเขาเดือดร้อนบ้างไหม” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

ส่วนที่ 4 การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ข้อค้นพบในส่วนนี้ตอบความมุ่งหมายของงานวิจัยข้อที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ 2) เงื่อนไขกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังนี้

4.1 การให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือ การให้นิยามต่อกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งเป็นสถานควบคุมเยาวชนที่กระทำความผิด ภายใต้บริบทดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ต้องประพฤติตนให้อยู่ในกฎระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตดังกล่าว ส่วนหนึ่งก็เพื่อเป็นจำกัดอัตลักษณ์ที่มีได้รับการยอมรับจากบรรทัดฐานทางสังคม และนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะหรืออัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ เพื่อลดพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำในอนาคต และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง และ 2) การเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย ดังนี้

1) การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง

การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง หมายถึง การรื้อถอนชุดภาพจำเดิมของเยาวชนในอดีตที่เคยก้าวพลาด โดยการสร้างชุดภาพจำใหม่ให้กับตนเองในปัจจุบัน กล่าวคือ ภาพจำเดิมของเยาวชนเหล่านี้ที่บุคคลทั่วไปรับรู้ คือ ภาพที่สะท้อนถึง “เด็กเกเร” ที่มีปัญหาพฤติกรรม

หลากหลายรูปแบบ ทั้งการลักขโมย เสพยาเสพติด การใช้ความรุนแรง เป็นต้น แม้ว่าความผิดพลาดในอดีตที่ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าวได้ แต่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีความพยายามที่จะเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้น เช่น การไม่ละเมิดกฎระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในขั้นต่อมาคือ การพยายามพัฒนาตนเองโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างชื่อเสียงให้กับศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทำดีที่สุดแล้วเมื่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นๆ รับรู้และยอมรับในภาพลักษณ์ดังกล่าวอันนำไปสู่โอกาสต่างๆ ที่เยาวชนเหล่านี้พึงได้รับ เช่น ได้รับคัดเลือกออกไปศึกษาต่อ ประกอบอาชีพภายนอก ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“การเปลี่ยนแปลงตนเองมันสำคัญมาก เป็นการสร้างโปรไฟล์ให้กับตัวเอง อย่างเข้าร่วมกิจกรรมนี้ก็จะได้รับเกียรติบัตร เจ้าหน้าที่เขาก็จะจำได้ว่าเราดีขึ้นใหม่ ให้ความร่วมมืออะไรบ้าง จะได้ผ่านกรรมการง่าย ๆ อย่างพิจารณาออกไปเรียน ไปทำงานข้างนอก” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“จากเด็กที่มันเคยเกเรมาก่อน พอเข้ามาข้างในมันก็มาคิดได้ว่าเราต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองนะ แล้วมันก็เริ่มจากการทำกิจกรรมในนี้แหละ ทำตามที่ครูเขาสอน มันก็อาจจะจะมีผลตอนเราเข้าคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่เขาก็จะจำเราได้ว่าดีขึ้นยัง เขาก็อาจจะดูได้จากเกียรติบัตรที่มายื่นให้คณะกรรมการเลือกง่ายๆ บางทีเราปล่อยไปข้างนอก ให้อีกเกียรติบัตรพวกนี้มันก็เอาไปสมัครงานได้เพราะเขาก็จะรู้ว่าเราทำนั่นทำนี่เป็น เราผ่านหลักสูตรนั้นมาแล้วนะ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“มันเหมือนสร้างผลงานให้กับตัวเอง ถ้าผลงานดีเราก็อาจจะได้คัดเลือกให้ออกไปเรียนไปทำงาน มันก็ไม่เสียโอกาสตรงนั้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

2) การเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย

ในประเด็นการเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การเปลี่ยนตัวตนเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้น และ 2) การเปลี่ยนตัวตนเพื่อให้เกิดการยอมรับจากผู้อื่น โดยมีเนื้อหา ดังนี้

การเปลี่ยนตัวตนเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนตัวตนเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้น มีความหมายที่ครอบคลุมทั้ง 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 เริ่มจากการที่เยาวชนสามารถตระหนักได้ว่าอะไรที่เป็นปัญหาของตนเอง การประเมิน

ถึงข้อดีหรือข้อจำกัดหากยังคงความคิด เจตคติ อารมณ์ รวมทั้งพฤติกรรมเดิมอยู่ และนำไปสู่ความพยายามในการปรับปรุงตัวเองในทุกๆ ด้านที่เป็นปัญหา ประเด็นที่ 2 เป็นความพยายามในการพัฒนาตนเอง โดยเริ่มจากทบทวนถึงเป้าหมายในชีวิต การกำหนดแนวทางที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น การประเมินถึงคุณสมบัติภายในตัวเองหรือแหล่งทรัพยากรจากภายนอกที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จดังเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทำยที่สุดทั้ง 2 ประเด็นที่กล่าวมา มีผลลัพธ์ร่วมกันคือเพื่อให้เกิดอนาคตที่ดี ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เราได้ปรับปรุงตัวที่ อย่างอยู่ข้างนอกมันก็ละอะมาเยอะ พอได้เข้ามาอยู่ที่นี่ มันก็มีมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไป ให้เราได้เริ่มคิดถึงอนาคตมากขึ้น ไม่ใช่แบบว่าอยู่ไปวันๆ ไม่เอาอะไร มันก็เริ่มคิดแล้วว่าเราจะเดินไปในทางที่ดีกว่า ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่เพื่ออนาคตของตัวเองที่จะได้มีงาน มีเงิน มีครอบครัวมีชีวิตที่ดีขึ้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“ทำให้เรานึกถึงสิ่งที่เราทำ ว่ามันมีผลดีผลเสียมากน้อยแค่ไหน แล้วได้เวลาคิดทบทวนตัวเอง ว่าเราจะเริ่มเปลี่ยนตัวเองยังไง ให้วางแผนไว้ตั้งแต่ในนี้เลย” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

“มันเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เราดีกว่าเดิม ปล่อยออกไปก็คงมีทางเลือก มีความคิดที่ดีขึ้น ไม่หวนกลับมาทำอะไรที่มันเสี่ยงให้เรากับข้าววงจรเดิมนะพี่ มันยังทำให้เราชัดเจนขึ้นในแผนและมีแนวทาง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

การเปลี่ยนตัวตนเพื่อให้เกิดการยอมรับจากผู้อื่น

โดยปกติเยาวชนเป็นช่วงวัยที่ต้องการความยอมรับจากบุคคลอื่น จึงมีความคิด ความเชื่อหรือการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มที่ตนเองอยู่ อาจมีทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือพฤติกรรมที่เสียหายเพื่อให้เกิดการยอมรับและรับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้น ซึ่งมีความแตกต่างบริบทที่เกิดขึ้นในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เนื่องจากการเปลี่ยนตัวตนเพื่อให้เกิดยอมรับจากบุคคลอื่น คือ ความคาดหวังที่จะได้รับการยอมรับอันเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้เยาวชนในกลุ่มนี้ได้รับรู้ถึงโอกาสที่ถูกหยิบยื่นให้อีกครั้งจากบุคคลสำคัญในชีวิตของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับจากครอบครัว เจ้าหน้าที่ หรือแม้แต่คนทั่วไปในสังคม ที่เกิดขึ้นภายหลังที่เยาวชนเหล่านี้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและลงมือทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวตนไปในทางที่ดีขึ้น ดังเช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“มันสำคัญต่อการที่เข่าจะไปเผชิญโลกภายนอก ในวันที่เขาออกไปข้างนอกแล้ว ถ้าความคิดเขาไม่โตเป็นผู้ใหญ่ ไม่คำนึงถึงเหตุผลใช้อารมณ์มากกว่าแล้วเขาออกไปอยู่ภายนอกร่วมกับคนอื่น เขาอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากคนข้างนอก ไม่สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้ ทำให้ไม่มีใครยอมรับเขา” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“การเปลี่ยนแปลงตัวเองมันมีความสำคัญกับอนาคตผมมาก ทำให้เราวางแผนสิ่งที่จะเดินไปข้างหน้า ว่าเราจะกลับไปอยู่กับครอบครัว จะกลับไปอยู่ยังไง ที่ผ่านมามีผิดหวังกับผมหลายครั้งแล้ว วันนี้ผมอยากทำให้ครอบครัวสนใจ ให้โอกาสแล้วก็ยอมรับเรามากขึ้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

“ถ้าผมเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ เขากลับมาเชื่อมั่นในตัวผมว่าผมจะดูแลพ่อแม่ได้ เพราะเขาอายุเยอะแล้ว ผมตั้งใจเรียนให้จบเพื่อเขา เขาจะได้ยอมรับแล้วก็ภูมิใจในลูกคนนี้ แล้วก็อยากให้พวกญาติๆ เขาเห็นด้วยอะพี่ว่าเด็กคนหนึ่งคนที่เคยเกเรอย่างผมอะมันก็ดีได้พี่” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

ข้อมูลจากประเด็นการให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม โดยมีเป้าหมายเพื่อลบภาพลักษณ์เดิมและสร้างภาพลักษณ์ใหม่ที่ดีให้เป็นที่รับรู้กับบุคคลอื่น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนำไปสู่โอกาสในการมีอนาคตที่ดีและได้รับความยอมรับจากบุคคลอื่นอีกด้วย

4.2 เจาะลึกของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากการการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า อัตลักษณ์แห่งตนเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้และมีความซับซ้อนซึ่งอาจเป็นอิทธิพลจากการถูกหล่อหลอมความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ หรือแม้แต่การปรับตัวของบุคคล ดังนั้นในกระบวนการฝึกอบรมเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงเป็นหนึ่งในรูปแบบที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงนำเสนอเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน และ 2) ปัจจัยภายนอก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน คือ เงื่อนไขที่เกิดจากกระบวนการคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) บทเรียนในอดีตย้อนเตือนตนเอง และ 2) แรงผลักดันจากความสำเร็จของเพื่อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) บทเรียนในอดีตย้อนเตือนตนเอง

เมื่อประสบการณ์ในอดีตของเยาวชนที่ไม่สามารถย้อนคืนเวลาเพื่อกลับไปแก้ไขได้ กลับกลายมาเป็นบทเรียนที่มีค่าในปัจจุบัน ซึ่งบทเรียนนี้เกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของตนเอง โดยมีจุดเริ่มต้นจากการตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น เกิดความรู้สึกในเชิงลบ เช่น ความรู้สึกผิดหวัง เสียใจและละอายใจต่อการกระทำของตนเอง ความรู้สึกเสียใจต่อโอกาสที่อาจเกิดขึ้นในปัจจุบันทั้งโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพที่มั่นคง มีความเข้าใจและสามารถยอมรับในความผิดพลาดของตนเองอย่างกล้าหาญ สามารถวิเคราะห์ ประเมินได้ว่าอะไรคือเหตุผลที่ทำให้ตนเองในอดีตตัดสินใจเช่นนั้น เกิดทักษะในการตัดสินใจโดยพื้นฐานของหลักการและเหตุผล พร้อมทั้งเปิดใจเลือกเส้นทางการตัดสินใจรูปแบบใหม่ บนความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะไม่ย้อนรอยเส้นทางเดิม ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือ ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากบทเรียนในอดีต ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“บางทีดูข่าวผมก็นึกถึงสิ่งที่ผมเคยทำ ผมเคยขายยา พอได้เห็นข่าวคนคลั่งยาแล้วเขาย่าพ่อแม่ มันเหมือนเห็นภาพตัวเองอะ เหมือนภาพที่เราเคยทำบาปอะพี่ เพราะเราเองก็ขายยาให้เขา มันเหมือนเราเอาอาวุธให้เขาไปฆ่าพ่อแม่เขา” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“บททวนเรื่องราวที่ผ่านมาเราทำอะไรบ้าง ใช้ชีวิตเหลวแหลกขนาดไหน ชีวิตที่เอาแต่สนุกไปวันๆ จนวันหนึ่งที่เริ่มเสพยาเพราะเพื่อน คิดเองว่าเราควบคุมมันได้ สุดท้ายเรามันถลาลึกเข้าไป พอวันนั้นมองย้อนกลับไป ผมคิดว่าผมเสียอะไรหลายๆ อย่าง เสียเวลา ทั้งๆ ที่เพื่อนรุ่นเดียวกันรับวุฒิจบ ทำงานดี” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

“ได้กลับมาทบทวนเรื่องราวที่เราเคยทำไว้ ย้อนไปตอนนั้นทำไมผมทำแบบนี้ ผมปล่อยให้อารมณ์มันนำ สุดท้ายผลเสียก็เกิดกับผม และมันยังสร้างตราบาปให้เด็กน้อย เด็กเขาก็ไม่รู้เรื่องอะไร” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

2) แรงผลักดันจากความสำเร็จของเพื่อน

แรงผลักดันที่ส่งผลให้เยาวชนเกิดเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือ การรับรู้ถึงความสำเร็จในชีวิตของเพื่อนเยาวชน อาทิ ความสำเร็จด้านหน้าที่การงาน ด้านการศึกษา หรือแม้แต่ความสำเร็จในการมีทรัพย์สิน (บ้าน รถยนต์) เป็นของตนเอง นอกจากนี้ความรู้สึกยินดีต่อความสำเร็จหรือโอกาสที่เพื่อนได้รับ สิ่งดังกล่าวยังเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เยาวชนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ และพยายามสร้างแนวทางในการพัฒนาตนเองไปสู่จุดที่เรียกว่า ความสำเร็จเช่นเดียวกับเพื่อน ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“การได้เห็นเพื่อนคนนั้นคนนี้ได้ออกไปเรียน เราก็เริ่มคิดเลยว่าจากที่โทษมาเยอะๆ เหมือนกันแต่เขาได้รับโอกาสออกไปเรียน เราก็แบบอยากออกไปเรียนบ้าง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 2)

“เพื่อนมันก็เหมือนกับสอนประสบการณ์ชีวิตนั่นแหละพี่ มันปล่อยให้ไปทำอะไรไปแล้ว บ้าง มีงานดีๆ ทำ มีเงินผ่อนรถ ผมก็คิดต่ออะว่าถ้าตอนนั้นไม่เกเร บานนี้คงเรียนจบมีวุฒิ ไปสมัครงานดีๆ กับเขา” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 3)

“ดูจากเพื่อนตัวเองเป็นตัวอย่าง อย่างเพื่อนผมหลายๆ คน เขาก็จบไปแล้วทำงานดีๆ กัน มีรถ มีอะไรจับ บางคนชีวิตเขาก็ก้าวหน้าผมก็เลยอยากเป็นแบบเขา มันมีตัวอย่างให้เรา เห็น อยากมีชีวิตที่ดีก็เอาตัวเองไปเรียนรู้จากเพื่อนกลุ่มนั้น” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 6)

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก คือ เงื่อนไขที่เกิดจากบริบทแวดล้อมรอบตัวเยาวชน ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ครอบครัวช่วยเสริมพลังใจ และ 2) เจ้าหน้าที่ไว้วางใจและให้ความช่วยเหลือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ครอบครัวช่วยเสริมพลังใจ

การรับรู้ถึงโอกาสและกำลังใจที่ได้รับจากครอบครัวของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกอบรมฯ นับเป็น 2 ประเด็นสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนเหล่านี้เปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้นและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ประเด็นที่ 1 การรับรู้ต่อโอกาสที่ครอบครัวมอบให้ผ่านท่าทีหรือการกระทำของครอบครัวในลักษณะของการไม่ตัดสิน ไม่ตีตรา และไม่ซ้ำเติม มีความพร้อมที่จะให้

อภัยต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และประเด็นที่ 2 การรับรู้ถึงพลังใจจากครอบครัว เนื่องจากบริบทของสถานควบคุม กระบวนการฝึกอบรมที่มีข้อกฎระเบียบ ข้อบังคับอย่างเข้มงวด ส่งผลต่อความยากลำบากในการปรับตัว ความเครียด ความวิตกกังวล แต่กำลังใจ ความรัก ความห่วงใยที่เยาวชนเหล่านี้ได้รับจากครอบครัวเปรียบเสมือนเชื้อเพลิงที่ส่งให้เยาวชนมีพลังและความเข้มแข็งต่อการฝึกอบรม ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“ครอบครัว แม่ให้กำลังใจ เหมือนไม่ได้แบบโทษต่อว่าอะไรมากมาย ไม่ได้คิดว่าเป็นความผิดของเด็กทั้งหมด ครอบครัวก็คอยให้กำลังใจเหมือนกับให้ปกครองตัวเองดี” คือเขาได้รับโอกาสจากครอบครัวด้วยแหละ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“คนสำคัญที่ทำให้ผมอยากเป็นคนที่ดีขึ้นเป็นพ่อแม่ ทุกครั้งที่เยี่ยม แม่เขาจะคอยบอกให้อดทนนะ ไม่ต้องคิดอะไรมาก ตั้งใจทำความดี อยู่ให้คนรักคนเอ็นดู เอาน้ำเย็นเข้าลูบไว้อย่าใจร้อน คนที่บ้านก็เป็นกำลังใจให้อยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 1)

“ครอบครัวช่วยให้กำลังใจครับ เหมือนเขาให้โอกาสเรา เพื่อนคนไหนจะอยู่จะไป แต่ครอบครัวอยู่กับเราตลอด เขาจะคอยบอกเราว่าอดทนนะ เราสู้นะ สิ่งที่ไม่ดีเราอย่าไปทำนะ เราพยายามทำตัวดี ๆ อย่าไปเกนะ ให้กำลังใจนะ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 4)

2) เจ้าหน้าที่ไว้วางใจและให้ความช่วยเหลือ

ความเชื่อมั่น หรือความไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่ที่มีต่อเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เกิดจากการแสดงพฤติกรรมเชิงบวกของเยาวชน เช่น ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง การให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงทักษะหรือความสามารถตามความถนัดของตนเอง หรือแม้แต่การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และการรับรู้ต่อภาพลักษณ์ในเชิงบวก ดังนั้นเมื่อมีโอกาสเข้ามาเยาวชนที่ได้รับความเชื่อมั่น หรือไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่จะได้รับการผลักดันให้ได้รับโอกาสดังกล่าวก่อน เช่น การคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมและการแข่งขันความสามารถในระดับประเทศ นอกจากนี้การได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทั้งการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ เช่น การให้กำลังใจเมื่อเยาวชนเกิดความรู้สึกท้อแท้ การสนับสนุนทางด้านข้อมูล เช่น การให้คำปรึกษาหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ นับเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เหมือนกับตอนนั้นเด็กเกมนะ กำลังใจที่มีมันก็หายไปหมด ตอนนั้นครูที่ปรึกษาที่ต้องเข้าไปคุยกับเขาบอกว่าอันนี้มันสามารถผิดพลาดกันได้ แต่เป้าหมายของเรามันแค่เปลี่ยนวันเวลาจากเร็วขึ้นก็เลื่อนไปอีกซัก 2-3 เดือนอะไรประมาณนี้ แต่ถ้าเราปกครองตัวเองดีๆ เหมือนเราก็ต้องคุยกับเขาเยอะมาก” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“เขาสอนหลายๆ อย่าง อย่างที่ปรึกษาเขาก็หาโอกาสดีๆ มาบอกเราว่าเดือนนี้ทำโน่นทำนี่ได้ ทำอะไรเพื่อเก็บคะแนนพฤติกรรมได้บ้าง บางทีก็ช่วยบอกเราว่าข่าวสารจากข้างนอกเป็นยังไง พ่อแม่ ครอบครัวเขาเป็นยังไง” (เยาวชนคนที่ 2)

“บางทีเวลาญาติไม่เยี่ยมมันก็มีอารมณ์ดิ่งครับ เขาก็คอยให้กำลังใจครับ คอยดูแลคอยจัดระเบียบให้ เป็นเหมือนทั้งครู เป็นทั้งพี่ชาย เขาคอยบอกคอยเตือนเรา พยายามอย่าทำผิดระเบียบจะได้กลับบ้านไวๆ” (สัมภาษณ์ เยาวชนคนที่ 5)

ส่วนที่ 5 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม คือ กรอบหรือข้อกำหนดที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติของเยาวชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผู้ปกครอง หรือภาคีเครือข่ายในการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อสร้างความพร้อมก่อนกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ประกอบด้วย 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 เสริมสร้างต้นทุนชีวิตใหม่

- 1.1 สำรวจและค้นหาความต้องการ
- 1.2 จัดสถานการณ์สร้างตัวตน

แนวทางที่ 2 เสริมสร้างการคิดทบทวนชีวิต

- 2.1 สร้างพื้นที่ปลอดภัย...
- 2.2 สร้างเนื้อหา...

แนวทางที่ 3 เสริมสร้างบทบาทพลังครอบครัว

- 3.1 สร้างความตระหนักต่อบทบาทของครอบครัว
- 3.2 ชี้แนะวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานวัยรุ่น แต่ละแนวทางมีสาระสำคัญดังนี้

แนวทางที่ 1 เสริมสร้างต้นทุนชีวิตใหม่

เมื่อเชื่อมโยงกับข้อค้นพบในการให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ พบว่า ประเด็นของการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง คือ การลบภาพลักษณ์เดิมหรือสิ่งที่สังคมอาจตีตราต่อภาระกระทำของเยาวชนว่าเป็น “อาชญากรเด็ก” เพื่อกำหนดภาพลักษณ์ใหม่ของตนเองในรูปแบบที่ดีขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายของแนวทางการสร้างต้นทุนชีวิตใหม่ คือ การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง มีรายละเอียด ดังนี้

สำรวจและค้นหาความต้องการ

จากสำนวนไทยที่ว่า “ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่” ที่หมายถึง การทำตามความพึงพอใจของผู้ที่ได้รับผลโดยตรง สามารถใช้อธิบายเพื่อทำความเข้าใจถึงประเด็นการสำรวจความต้องการ กล่าวคือ การขับเคลื่อนกระบวนการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ควรให้เยาวชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จากกระบวนการดังกล่าวโดยตรง ดังนั้นในขั้นของการสำรวจและค้นหาความต้องการ จึงแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 กิจกรรม โครงการหรือแนวทางในการพัฒนาเยาวชน ควรเริ่มจากการสำรวจความพร้อม ความต้องการโดยการเปิดใจ รับฟังข้อเสนอแนะ รวมไปถึงข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากทั้ง 2 มุมมอง นั่นคือ มุมมองของเยาวชนในสถานะของผู้รับการถ่ายทอด และมุมมองของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานะของผู้ถ่ายทอด ถึงความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความต้องการ หรือแม้โอกาสที่เป็นไปได้จริง เพื่อหาความเหมาะสม และพึงพอใจสำหรับทุกฝ่ายที่นำไปสู่การตัดสินใจ เช่น เยาวชนชอบกิจกรรมใดเดียวใจอดอลในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากบุคคลที่มีชื่อเสียง เจ้าหน้าที่จึงประสานขอความอนุเคราะห์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริงตามความต้องการของเยาวชน และประเด็นที่ 2 อีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้เยาวชนได้สำรวจและค้นหาความต้องการของตนเอง คือ เปิดโอกาสให้พวกเขาได้ทดลองผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น เยาวชนอยากลบภาพลักษณ์เดิมของการเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด โดยการประกอบอาชีพที่สุจริตและมีรายได้เลี้ยงดูตนเองหรือครอบครัว จึงเลือกเรียนหน่วยช่างตัดผม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงจัดการเรียนการสอนโดยเริ่มจากภาคทฤษฎี และนำไปสู่การทดลองตัดผมในทรงใหม่ๆ ให้กับผู้รับบริการ ซึ่งวิธีการดังกล่าวยังเป็นหนทางที่ทำให้เยาวชนสามารถค้นหาความชอบ และนำไปสู่การค้นพบความถนัดของตนเอง ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เด็กควรที่จะต้องได้รู้จักตัวเอง หมายถึงว่าเขาควรที่จะได้รู้จักตัวเองว่าตัวเองชอบอะไร การที่เด็กได้ทดลอง มันทำให้รู้ว่าตัวเองชอบอันนี้ไหม ชอบอันนั้นไหม แล้วพอเขาได้ทดลองแล้วเนี่ย ทำให้เขาได้พัฒนาศักยภาพในด้านนั้นๆ ของตัวเอง พอเขาได้พัฒนาแล้ว

เขาก็ได้เห็นว่าเขาทำได้ เขามีความสามารถ มันก็ทำให้เขามีความมีความมั่นใจ อันดับแรกก็คือทำให้เขาได้ค้นหาตัวตนและความชอบของตัวเอง” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วม พูดคุย ช่วยกันคิด ออกแบบดูว่าใครชอบแบบไหน ต้องการอะไร เอามาคุย อย่างล่าสุด เจ้าหน้าที่เขาก็จะคัดเลือกเด็กที่เป็นตัวแทนแต่ละบ้านมาทำกิจกรรมกลุ่มให้ทุกคนได้พูด ได้เสนอความต้องการ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน มีเจ้าหน้าที่มาร่วมรับฟังและสรุปหาข้อตกลง” (สนทนากลุ่ม เยาวชนคนที่ 4)

“ก็จะถามจากเด็กเพราะเด็กเราก็จะมีความพอใจบวกกับความชอบที่ไม่เหมือนกัน พี่ก็จะได้เห็นว่าเขารักอะไร ชอบอะไรและเขาอยากจะเป็นอะไร แล้วเราก็จะเอาใจหทัยตรงนี้ มาสนับสนุนเขา” (สัมภาษณ์ ครูพี่เลี้ยงคนที่ 1)

จัดสถานการณ์สร้างตัวตน

จัดสถานการณ์สร้างตัวตน คือ วิธีการที่เจ้าหน้าที่ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใช้เพื่อสร้างโอกาส สร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงความสามารถ ความกล้า หรือทักษะต่างๆ ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งพื้นที่ในการสร้างตัวตนเป็นลักษณะของการถ่ายทอดทางสังคมที่ส่งผลต่อกันทั้ง 2 ทิศทาง กล่าวคือ เจ้าหน้าที่จัดพื้นที่หรือเวทีประกวดวงดนตรี โดยมีตัวแทนของเยาวชนที่เข้าประกวดแสดงความสามารถโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นได้ค้นพบตัวตน อันนำไปสู่ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง รับรู้ถึงการได้รับความยอมรับจากบุคคลอื่น นอกจากนั้นแล้ว พื้นที่ดังกล่าวยังส่งผลให้ผู้เข้าร่วมอื่นๆ ทั้งเจ้าหน้าที่ เพื่อนเยาวชนได้รับรู้ภาพลักษณ์หรือความสามารถของตนเอง ที่อาจกล่าวได้ว่า หากไม่มีพื้นที่ดังกล่าว ศักยภาพหรือความสามารถที่ถูกซ่อนไว้อาจไม่ได้ปรากฏให้บุคคลอื่นได้รับรู้ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่สำหรับการสร้างตัวตนยังสามารถถ่ายทอดให้เพื่อนเยาวชนอื่นเกิดแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดความกล้าแสดงออกพร้อมทั้งสร้างเจตคติที่ดีในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อไป ทั้งนี้ในขั้นของการจัดสถานการณ์สร้างตัวตน ควรเกิดขึ้นในระยะของการฝึกอบรมซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เยาวชนเกิดความรู้สึกคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ เพื่อนเยาวชน เพื่อลดความรู้สึกอาย ประหม่า และเพิ่มความกล้าแสดงออก ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วว่า

“การที่เรามีกิจกรรมอย่างประกวดร้องเพลงบ่อยๆ มันทำให้ทักษะทางดนตรีของเรามีเพิ่มขึ้น จากเดิมที่อาจจะไม่เคยแต่งเพลงก็เริ่มแต่งเพลงมากขึ้น พอเขาเริ่มมี skill มีทักษะแบบนี้มากขึ้น เขาก็จะกล้าที่จะแสดงความสามารถของตัวเองมากขึ้น พอเขาแสดง

ความสามารถออกไปบ่อยขึ้น เขาก็จะได้รับได้การตอบรับได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ ได้รับการยอมรับจากคุณครู ได้รับการยอมรับจากคนที่มาดูเขาหน้าเวที ผลลัพธ์มันก็คือ นอกจากทักษะทางด้านดนตรีมี มันก็ทำให้เขาเหมือนกับว่าเห็นความสามารถของตัวเอง เห็นศักยภาพของตัวเองแล้วก็ทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองเหมือนมีคุณค่ามากขึ้น” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“เวลาที่ฝึกความกล้าแสดงออก ให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำกิจกรรมดนตรี จะร้องมิด ร้องเพี้ยน เล่นมิดเล่นถูกก็มาประกวดได้ ขอให้เรากล้าแสดงออก ก้าวให้พ้นความกลัว ความอายของเรา” (สนทนากลุ่ม เยาวชนคนที่ 1)

“น้องคนหนึ่งที่เขาอยากเป็นแรพเตอร์ พี่ก็ให้เขายืนร้องเพลงหน้าห้องเลย ให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นว่าเขาทำได้ พี่ก็คอย Coaching ให้กับเขาและคอย Consult ให้กับเขา หาเวทีในการแสดงศักยภาพให้กับเขา มันยังส่งเสริมให้เขาเกิด Self-esteem ให้กับเขาในสิ่งที่เขาเป็นเลิศจากจุดแข็งของเขา” (สัมภาษณ์ ครูช่วยคนที่ 1)

แนวทางที่ 2 เสริมสร้างการคิดทบทวนชีวิต

เมื่อเชื่อมโยงกับข้อค้นพบของเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ พบว่า ประเด็นของบทเรียนในอดีตที่ย้อนเตือนตนเอง คือ การตระหนักหรือคำนึงถึงประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณา การตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายของแนวทางการเสริมสร้างการคิดทบทวนชีวิต เพื่อให้เยาวชนปรับมุมมอง วิธีคิดจากประสบการณ์ในอดีตที่เคยก้าวพลาด มาเป็นบทเรียนเตือนใจตนเองในปัจจุบัน มีรายละเอียด ดังนี้

สร้างพื้นที่ปลอดภัย

จุดเริ่มที่เยาวชนมีช่วงเวลาหรือโอกาสในการคิดทบทวนชีวิตของตนเอง คือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safe Zone) ที่มีได้หมายถึง พื้นที่ โครงสร้างทางกายภาพภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกสะดวก สบายทางร่างกาย แต่ยังรวมไปถึงความรู้สึกอบอุ่น ความสบายใจที่สามารถแสดงความเป็นตัวตนผ่านกระบวนการคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ซึ่งความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงตนเอง จังหวะของการทบทวนชีวิตจะเกิดขึ้นภายหลังเยาวชนรู้ถึงความปลอดภัยดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้บทบาทการขับเคลื่อนในขั้นของสร้างพื้นที่ปลอดภัย แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับบุคคล คือ ตัวของเยาวชนในการให้

โอกาสตนเอง ยอมรับต่อข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ท้ายที่สุดคือการพิจารณาให้ได้ว่าจากประสบการณ์ดังกล่าว ตนเองได้รับบทเรียนอะไรบ้าง สามารถปรับมาใช้กับเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกันได้อย่างไรบ้าง และ 2) ระดับสังคม เช่น เพื่อน หรือเจ้าหน้าที่ให้ความยอมรับ โดยปราศจากคำพูด หรือพฤติกรรมที่แสดงถึงการตำหนิ การถูกตัดสิน การตีตรา และการลดคุณค่า ทั้งนี้หนึ่งในทักษะสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการสร้างพื้นที่ปลอดภัย... คือ ทักษะในการฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) มิใช่เพียงการฟังเพื่อได้ยินน้ำเสียงที่เยาวชนถ่ายทอดให้ฟัง หากแต่การฟังที่เกิดขึ้นส่งผลให้เพื่อน เจ้าหน้าที่สามารถรับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึก เช่น เจ้าหน้าที่สามารถรับรู้ได้ถึงความรู้สึกอัดอั้นใจของเยาวชนในการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ก้าวพลาดของตนเอง ขณะร่วมกิจกรรมกลุ่มจึงปรับรูปแบบกิจกรรมในช่วงเริ่มต้นเป็นการวาดภาพเพื่อสื่อสารแทนการพูด ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“เราก็ต้องเรียกเด็กเขามาคุยให้รู้ปัญหาที่แท้จริง หมายความว่าเราต้องกระจ่างในปัญหาของเด็ก พอเขาเล่าเรื่องนี้เราก็ต้องตั้งคำถามที่ลึบไปกับเรื่องที่เล่า เราต้องทำให้เขารู้สึกไว้วางใจเรา สิ่งที่เราห้ามแสดงออกคือการตัดสิน หรือตีตราต่อเรื่องที่เด็กเล่าว่าเขาทำแบบนี้มันผิด มันไม่ดี” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 1)

“ถ้ามองถึงการบำบัดกลุ่ม ก็คือว่าอาจเริ่มจากการสร้างบรรยากาศภายในกลุ่มให้เขารู้สึกปลอดภัย กล้าเปิดใจ โดยปกติถ้าตัวเด็กไม่พร้อม เราปรับกิจกรรมให้เขาเพื่อลดความกดดัน” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“ผมโอเคมากกับการได้อธิบายเหตุผลก่อนถูกตำหนิ ถูกว่า บางทีผมทำผิด แต่สิ่งที่ทำมันมีเหตุผลว่าทำไมทำแบบนั้น ไม่ใช่ว่าจะไม่ให้ลงโทษ แต่อยากได้ครูที่เข้าใจ ฟังผม คุยกับผม แล้วเตือนกัน ไม่ใช่ตัดสินว่าผมไม่ดี” (สนทนากลุ่ม เยาวชนคนที่ 2)

สร้างเนื้อหา

เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทุกท่านสามารถสร้างเครื่องมือสำคัญในการนำพาเยาวชนให้เกิดการคิดทบทวนชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยเครื่องมือที่กล่าวถึงไม่ใช่อุปกรณ์ที่มีราคาสูงหรือเป็นนวัตกรรมที่ล้ำสมัย หากแต่เป็นการสร้างเนื้อหาโดยการตั้งคำถามลักษณะปลายเปิด อาทิ การเปรียบเทียบชีวิตระหว่างอดีตกับปัจจุบันของเยาวชนทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนได้คิดอย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยงถึงปัจจัยที่

ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียอันนำไปสู่การค้นหาคำตอบของชีวิต แม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นวิธีการที่ง่าย แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ความสม่ำเสมอและความช่วยเหลือให้สิ่งที่ยาวชนได้ทบทวนนั้น มีโอกาสเกิดขึ้นจริง กล่าวคือ ในขั้นตอนของการสร้างเนื้อหาชวนให้คิดทบทวนชีวิตควรเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการฝึกอบรม โดยเจ้าหน้าที่มีส่วนช่วยในการผลักดันในเป้าหมายดังกล่าว อาทิ การสนับสนุนข้อมูล ข้อข้อเท็จจริงที่เยาวชนสามารถนำไปพิจารณาหาข้อสรุปในประเด็นที่สงสัย ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“การจัดเตรียมเนื้อหามากกว่าว่าเนื้อหาประเภทไหน ต้องตั้งคำถามแบบไหนเพื่อเปิดโอกาสให้เขาเริ่มคิดทบทวน พยายามดึงข้อมูลของเขาในอดีตว่าเขาเป็นยังไง เน้นที่ความรู้สึกว่าเขารู้สึกยังไงต่อดีของเขา และปัจจุบันเขาเป็นยังไง กระตุ้นให้เขาเชื่อมโยงมองเห็นข้อดีข้อเสียของการเปลี่ยนตัวเอง บางเรื่องที่เขาคิดไม่ออกเราก็ support ข้อมูลให้เขานะ” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“เป็นเนื้อหาที่ครูที่ปรึกษาจะต้องคุยกับเขา หรือว่าเป็นแบบในส่วนของพ่อบ้าน ที่พ่อบ้านจะต้องอบรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการควบคุมตัวเองหรือว่าเวลาคุยกับเขาให้เขาคิดถึงผลกระทบ รวมถึงในชั้นเรียนด้วย มันควรที่จะปลูกฝังอยู่ในทุกวิถีชีวิตอะ แล้วก็ปลูกฝังในการเรียนการสอนในหลักสูตรการบำบัด” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 3)

“ถ้าเขาจะมีเรื่องกับเพื่อน พี่ก็จะดูว่าเขามีแผนจะทำอะไรต่อ เขามีตัวเลือกอะไรบ้าง ชวนเขาคิดว่าถ้าทำแบบนี้จะเกิดอะไรขึ้น ใครเตือนร้อนบ้าง เพราะเขาต้องคิดและตัดสินใจเองที่สำคัญเขาต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้นด้วย” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 4)

แนวทางที่ 3 เสริมสร้างบทบาทหลังครอบครัว

เป้าหมายของการเสริมสร้างบทบาทหลังครอบครัว คือ การส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว รวมถึงครอบครัวมีความเข้าใจ และมีแนวทางในการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้คือภูมิคุ้มกันทางสภาพแวดล้อมของเยาวชนที่ช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้เป็นอย่างดี มีรายละเอียด ดังนี้

สร้างความตระหนักต่อบทบาทของครอบครัว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเยาวชน พบว่า บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองมีส่วนในการสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการกระทำผิดกฎหมายของ

เยาวชน กล่าวคือ สมาชิกบางครอบครัวเป็นต้นแบบที่ไม่ดี มีประวัติการถูกดำเนินคดี มีรูปแบบในการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นที่ไม่เหมาะสม การให้ความช่วยเหลือหรือปกป้องพฤติกรรมกระทำผิดของเยาวชนอันส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นไม่เกิดการเรียนรู้ถึงความถูกต้อง เหมาะสมในพฤติกรรมของตนเอง โดยผู้ปกครองมิได้เข้าใจว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของตนเองส่งผลกระทบต่อบุตรหลานในอนาคตอย่างไร ดังนั้นแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคมอีกประเด็นที่สำคัญ คือ สร้างความตระหนักต่อบทบาทของครอบครัว โดยเริ่มภายหลังที่เจ้าหน้าที่รับรู้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของนักวิชาชีพและสามารถระบุปัญหาได้อย่างชัดเจน การผลักดันให้ครอบครัวเข้ามาส่วนร่วมในการดูแลเยาวชนตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม อาทิ ครูที่ปรึกษาแจ้งแผนการฝึกอบรม การรายงานความประพฤติให้ผู้ปกครองทราบ และจัดให้นักวิชาชีพมีการให้ข้อมูลป้อนกลับในเชิงแก้ไข (Corrective Feedback) ที่ทำให้ทั้งผู้ปกครอง เยาวชนไม่ได้รับรู้สึกในเชิงถูกตำหนิ แต่เป็นการให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นให้ทั้ง 2 ฝ่าย เกิดการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาบทบาทภายในครอบครัวได้ดีขึ้น ซึ่งคุณสมบัติของนักวิชาชีพที่สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ คือบุคคลที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อทั้งผู้ปกครอง เยาวชน และมีความเข้าใจในสภาพปัญหาของครอบครัว ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“บางครอบครัวไม่รู้จริงๆ นะ ว่าการเลี้ยงดูของเขานั้นแหละ เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กทำผิด ปัญหาครอบครัวมันมีความซับซ้อน ซึ่งเราก็ต้องดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นเลย จากการรายงานความประพฤติ การจัดทำแผนที่ใช้ในการดูแลเด็ก ส่วนตัวมองว่าถ้าเราจะให้ครอบครัวรับรู้ปัญหาคงต้องเริ่มจากจุดนี้” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“เมื่อครอบครัวเขายังไม่ตระหนักว่าตัวเองก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ลูกหลานเสียคน หน้าที่ของเราคือทำให้เขาตระหนัก โดยที่ที่เราต้องพาเขาไปเห็นปัญหาที่แท้จริงว่ามันคืออะไร มีคนที่สามารถให้ Feedback กับเขา แต่คนนั้นก็ต้องมีความสัมพันธ์ที่ระดับหนึ่ง มันจะเกิดการยอมรับ และเข้าใจได้อย่างแท้จริง” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 4)

“เมื่อก่อนมันเหมือนต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยได้สนใจกัน พอเข้ามาอยู่ในนี้ครอบครัวสนใจผมมากขึ้น พังเยอะขึ้น วันนั้นครูเล่าให้ฟังว่าแม่เขาขอโทษผมที่ไม่ได้ดูแลผมให้ดีกว่านี้ ตอนนั้นผมคิดเลยว่ากูจะต้องทำตัวดี ไม่เกมจะได้ออกไปอยู่กับข้าวกินปลาพร้อมหน้าพร้อมตากัน” (สนทนากลุ่ม เยาวชนคนที่ 1)

ชี้แนะวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานวัยรุ่น

ภายหลังที่ผู้ปกครอง เยาวชนเกิดความตระหนักต่อบทบาทภายในครอบครัว กระบวนการต่อไปคือการถ่ายทอดทักษะจำเป็นต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานวัยรุ่น เช่น ทักษะการสื่อสารเชิงบวก ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทักษะในการควบคุมติดตามบุตรหลานอย่างเหมาะสม การใช้เวลาคุณภาพอยู่ร่วมกับครอบครัว รวมไปถึงการแสดงความรักผ่านคำพูด การสัมผัส พฤติกรรม เพื่อถ่ายทอดให้ผู้รับเข้าใจในเจตนา ความหวังดี ความห่วงใยของอีกฝ่าย เพราะทักษะเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ปกครองได้นำไปใช้ในการดูแลเยาวชน โดยเจ้าหน้าที่อาจมีบทบาทในการสนับสนุนหรือให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก (Positive Feedback) เพื่อเสริมแรงให้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น เจ้าหน้าที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองแสดงออกถึงความรักผ่านการโอบกอดบุตรหลานในระหว่างการจัดกิจกรรมค่ายครอบครัว ตลอดจนการเห็นตัวแบบจากครอบครัวอื่นๆ นับเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความมั่นใจ ความกล้าในการปรับวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบเดิม และเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น ดังเช่นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“อาจจะต้องเข้มงวดมากขึ้น เรียกเขามาพูดคุยคุยกันไม่ปล่อยให้ปัญหามันบานปลาย มัน เป็นวิธีคิดในการดูแลลูกว่าอะไรที่สามารถลด หรือควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงได้เราต้องรีบ จัดการ ซึ่งมันก็จำเป็นที่วิธีคิดในการดูแลเด็กมันต้องถูกถ่ายทอดไปสู่ผู้ปกครองด้วย” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 4)

“เหมือนกับว่าเขาก็ต้องมีเครื่องมือจัดการต่อสถานการณ์ที่เขาต้องดูแลลูก เครื่องมือที่ช่วยให้กล้าแสดงออกถึงความรัก เครื่องมือที่ทำให้เขาเป็นผู้รับฟังลูกที่ดี เครื่องมือที่จะทำให้เขาสามารถสื่อสารเชิงบวกภายในครอบครัวได้ สิ่งเหล่านี้มันคือทักษะที่เราควรถ่ายทอดให้ผู้ปกครอง” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

“บางปีมีจัดกิจกรรมค่ายครอบครัว สิ่งทีสะท้อนออกมาคือเด็กบางคนจำไม่ได้ด้วยซ้ำว่า กอด ว่าบอกรักแม่ครั้งสุดท้ายเมื่อไหร่ ผู้ปกครองบางคนไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามีครั้งสุดท้ายที่มานั่งรับฟังปัญหาของลูกคือตอนไหน เราก็คอย Support ผู้ปกครองนะ เสริมแรงเขาไป กอด ลูกได้ บอกรักเขาได้ ให้อภัยเขาได้แล้วแสดงออกมาเลยเด็กเขาจะได้รู้” (สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่คนที่ 2)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวทางการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ในรูปแบบ Intrinsic Case ผู้วิจัยมุ่งสืบหาความจริง ความรู้ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน เพื่อบรรยายให้เห็นรายละเอียดของบริบทภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมถึงการมุ่งหาคำอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนแก่เยาวชน การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อันนำไปสู่การค้นหาแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม ในบทที่ 5 นี้ เป็นการสรุปข้อค้นพบจากการวิจัยและอภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ

- 1.1 โครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ
- 1.2 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

- 2.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ
  - 2.1.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่
  - 2.1.2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน
  - 2.1.3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่
- 2.2 ผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 3 การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

- 3.1 การให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ
- 3.2 เงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ส่วนที่ 4 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม แต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทศูนย์ฝึกและอบรมฯ

โครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือสถาบันทางสังคม ที่ทำหน้าที่ในการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน ที่ได้รับการพิจารณาคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวว่ามีความผิด ในกระบวนการงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีโครงสร้างการบริหารจัดการถูกขับเคลื่อนโดยนักวิชาชีพที่มีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป เพื่อขัดเกลาให้เยาวชนเหล่านี้เกิดการปรับเปลี่ยนตนเอง และไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ดังตาราง 7

ตาราง 7 สรุปโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

กลุ่มงาน	ผู้รับผิดชอบ	บทบาท
ส่วนอำนวยการ และการจัดการ	งานทะเบียน	ตรวจสอบ จัดทำและเก็บเอกสารที่ เกี่ยวข้องกับข้อมูลประจำตัวเยาวชน เช่น ข้อมูลผลการเลื่อนชั้น ผลการศึกษา ผลการบำบัด เป็นต้น
ส่วนพัฒนา พฤตินิสัย	<p>จิตแพทย์ประจำโรงพยาบาล</p> <p>พ่อบ้าน/แม่บ้าน</p> <p>พนักงานพินิจ</p>	<p>ดูแลและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับ ปัจจัยพื้นฐานด้านการกินอยู่หลับนอน เช่น ทำความสะอาดเครื่องนอน ดูแลเครื่องแต่งกายรวมทั้งการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม</p> <p>ควบคุมความมั่นคง ความปลอดภัย เช่น การหลบหนี การก่อเหตุจลาจล ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ</p>
	<p>นักวิชาการอบรม และฝึกวิชาชีพ (สามัญ/วิชาชีพ)</p>	ให้ความรู้ทางวิชาการ และฝึกทักษะ ทางวิชาชีพ

ตาราง 7 สรุปโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรม (ต่อ)

กลุ่มงาน	ผู้รับผิดชอบ	บทบาท
ส่วนบำบัด แก้ไขฟื้นฟู	นักจิตวิทยา	การประเมินและแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งปัญหาทางสุขภาพจิตใจ และปัญหามิติความเสี่ยง ที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ
	พยาบาล	ให้การรักษา พยาบาล ประสานส่งต่อสถานพยาบาลอื่น เพื่อดูแลสภาวะทางสุขภาพ
ส่วนป้องกัน สงเคราะห์ และประสานเครือข่าย	นักสังคมสงเคราะห์	ให้การสงเคราะห์ตามสภาพปัญหา เช่น จัดหาหน่วยงานเพื่อดูแลเด็ก หรือเยาวชน กรณีไม่มีผู้ปกครอง

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่หลากหลายวิชาชีพ (Multi-disciplinary) อย่างชัดเจน โดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานของ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

เมื่อพิจารณารายละเอียดเนื้อหาโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่บรรยายในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือ ลักษณะหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ (Resocialization) โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการรับตัวเยาวชน ซึ่งงานทะเบียนทำหน้าที่ในการตรวจสอบและจัดทำเอกสารข้อมูลประจำตัว เช่น การพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายภาพประจำตัว เพื่อส่งเยาวชนเข้าสู่กระบวนการงานในส่วนถัดไป คือ พ่อบ้าน/แม่บ้าน ที่ทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องเครื่องแต่งกาย ซึ่งเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญที่บ่งชี้ว่าเด็กเยาวชนอยู่ในระยะใดของการฝึกอบรม เช่น เสื้อสีส้ม คือ ระยะรับตัว, เสื้อสีน้ำเงิน คือ ระยะฝึกอบรม และเสื้อสีเหลือง คือ ระยะเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย อีกหนึ่งสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ของระยะแรกรับ คือ การตัดแต่งผมทรงทรงสูง นอกจากนี้การจำกัดพื้นที่สำหรับการควบคุม หรือแม้แต่การรอรับฟังสัญญาณเตือนอันเป็นเครื่องหมายหนึ่งในการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ที่เยาวชนเข้าใจตรงกันว่าต้อง

ทำภารกิจได้ในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น สัญญาณเตือนรวมแถวเพื่อเคารพธงชาติ สัญญาณเตือนรวมแถวเพื่อรอรับประทานอาหาร สัญญาณเตือนเมื่อมีเหตุการณ์ไม่ปกติ เป็นต้น ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คือกระบวนการที่เรียกว่า Desocialization เป็นการถอดถอนหรือลดทอน “ตัวตนเดิม” ก่อนที่จะเข้าสู่การฝึกอบรมโดยการถ่ายทอดเนื้อหา ความรู้และประสบการณ์เพื่อสร้างหรือกำหนดรูปแบบ “ตัวตนใหม่” อันเป็นที่ยอมรับของสังคม (Ashley Crossman, 2019)

1.2 ลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีบริบทที่คล้ายคลึงกับโรงเรียนประจำ กล่าวคือ มีบทบาทสำคัญในการอบรม ดูแลเยาวชนในทุกๆ มิติของชีวิต อาทิ การดูแลด้านการกินอยู่หลับนอน ด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การบำบัดเพื่อขัดเกลาให้พวกเขาเหล่านั้นไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งควบคุมด้วยกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ยึดถือและปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โครงสร้างทางกายภาพภายในของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) พื้นที่ทำกิจวัตรประจำวัน และ 2) พื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรม ดังตาราง 8

ตาราง 8 สรุปลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

การแบ่งเขตพื้นที่	สถานที่	อุปกรณ์อำนวยความสะดวก	จุดประสงค์ในการใช้พื้นที่
พื้นที่อยู่อาศัยเบื้องต้น	หอนอน	ชุดเครื่องนอน โทรทัศน์ ตู้กดน้ำดื่มและห้องน้ำ	เป็นสถานที่พักผ่อน นอนหลับ ในบางหอนอนเป็นพื้นที่กักตัวเพื่อ คัดกรองการแพร่ระบาดของโรค
	โรงครัว	อุปกรณ์และวัตถุดิบ ในการประกอบอาหาร	เป็นสถานที่ประกอบอาหาร ให้เยาวชนทั้ง 3 มื้อ
	โรงเลี้ยง	โต๊ะ เก้าอี้ โทรทัศน์ ตู้กดน้ำ อ่างล้างมือ อุปกรณ์รับประทานอาหาร	เป็นสถานที่รับประทานอาหาร พักผ่อนดูโทรทัศน์ในช่วงวันหยุด และปรับเป็นพื้นที่จัดกิจกรรม อาหาร

ตาราง 8 สรุปลักษณะทางกายภาพของศูนย์ฝึกและอบรมฯ (ต่อ)

การแบ่งเขตพื้นที่	สถานที่	อุปกรณ์อำนวยความสะดวก	จุดประสงค์ในการใช้พื้นที่
พระบรมมหาราชวัง	ห้องเรียน ด้านสามัญ	โต๊ะ เก้าอี้ กระดาน และอุปกรณ์การเรียน	เป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียน การสอนสามัญ
	ห้องเรียน ด้านวิชาชีพ	อุปกรณ์การเรียนแต่ละ วิชาชีพ เช่น เครื่องยนต์ เครื่องดนตรี อุปกรณ์ กีฬา	เป็นสถานที่สำหรับ จัดการเรียน การสอน และฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพ
	ห้องชมรม ศูนย์เพื่อนใจ	โต๊ะ เก้าอี้ หนังสือ บอร์ดเกม เครื่องดนตรี คอมพิวเตอร์	เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม ของชมรม จัดประชุม ทำกิจกรรมนันทนาการ และการ นันทนาการ
	ห้องสมุด	โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ หนังสือ โต๊ะ และเก้าอี้	เป็นสถานที่ทำกิจกรรม พักผ่อน เช่น อ่านหนังสือ รวมทั้งการบำบัด
	ห้องบำบัด	โต๊ะ เก้าอี้ และผลงาน ของเยาวชนจากการ บำบัด	เป็นสถานที่สำหรับการบำบัด
	ห้องประชุม	เก้าอี้ เวที พัดลม เครื่องปรับอากาศ	เป็นสถานที่สำหรับจัดโครงการ/ กิจกรรม เช่น ประกวดดนตรี กิจกรรม ไอเดียไอดอล
	ลานกิจกรรม	สนามฟุตบอล สนามเบตอง สนาม ฟุตบอล และโต๊ะ เก้าอี้	เป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรม กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ออกกำลังกาย และพักผ่อนช่วงวันหยุด

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของลักษณะทางกายภาพในศูนย์ฝึกและอบรมฯ พบว่าหน่วยงานแบ่งสัดส่วนของสถานบริการอย่างชัดเจน สอดรับต่อกิจกรรมเพื่อการพัฒนาในทุกๆ มิติของเยาวชน มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบถ้วนและเพียงพอต่อความต้องการในการใช้บริการ ได้แก่ พื้นที่ในการทำกิจกรรมประจำวัน เช่น หอนอน มีน้ำดื่มสะอาดและภาชนะบรรจุ มีชุดเครื่องนอน และสถานที่แยกกักตัวสำหรับป้องกันโรคติดต่อ, โรงเลี้ยง สะอาด มีอากาศถ่ายเท มีสถานที่จัดเก็บเศษอาหารที่ถูกสุขอนามัย รวมถึงพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรม เช่น การแบ่งสัดส่วนของห้องปฏิบัติงานในแต่ละนักวิชาชีพ, หน่วยวิชาชีพมีอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ ฝึกฝน ซึ่งจัดเก็บอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม, ห้องบำบัดสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวแต่ยังมีความปลอดภัย ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ, สนามกีฬาสำหรับออกกำลังกายเพื่อพัฒนามิตிட้านร่างกายให้แข็งแรง และมีห้องสมุดให้อ่านหนังสือ ฟังเพลง ดูทีวีเพื่อสร้างความผ่อนคลายอันเป็นการพัฒนามิติด้านจิตใจและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับเยาวชน ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับเด็กและเยาวชน (Youth Friendly Health Service : YFHS) ตามมาตรฐานองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565a)

ส่วนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

2.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับทุกช่วงชีวิตของมนุษย์ทุกคน ไม่เว้นแม้แต่บริบทในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ถูกแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะแรกรับ 2) ระยะฝึกอบรม และ 3) ระยะเตรียมปล่อย ซึ่งแต่ละระยะก็มีกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาในการถ่ายทอด (Contents) กลวิธีในการถ่ายทอด (Tactics) และตัวแทนในการถ่ายทอด (Agents) เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ สาระสำคัญในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ (ระยะแรกรับ) 2) กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน (ระยะฝึกอบรม) และ 3) กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิต (ระยะเตรียมปล่อย) สรุปได้ดังตาราง 9

ตาราง 9 สรุปกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชน

กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอด	กลยุทธ์ในการถ่ายทอด	ตัวแทน ในการถ่ายทอด
กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ (ระยะแรกเริ่ม)		
1) การจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย	1) สร้างความคุ้นเคยกับบ้านหลังใหม่ด้วยการปรับอารมณ์	1) นักวิชาชีพ 2) เยาวชน
2) กิจกรรมปฐมนิเทศ	2) สร้างสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่และเพื่อนใหม่ ผ่านการเรียนรู้ตัวตน	3) ผู้ปกครอง 4) เครือข่าย
3) โปรแกรมพื้นฐาน บำบัด 16 คาบ		
4) กิจกรรมแรกเริ่ม	3) แผนที่นำทางในบ้านหลังใหม่	
กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน (ระยะฝึกอบรม)		
1) การบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน - โปรแกรมบำบัดยาเสพติด - โปรแกรมการส่งเสริมแรงจูงใจและการปรับวิถีคิดด้วย FCBT - โปรแกรมบำบัดเฉพาะด้านครอบครัว	1) รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะ - ให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการเล่นเกมส์ - ให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการลงมือทำ	1) นักวิชาชีพ 2) เยาวชน 3) ผู้ปกครอง 4) เครือข่าย
2) การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน - การศึกษาสายสามัญ - การศึกษาสายวิชาชีพ	2) ประสบการณ์จากตัวแบบสร้างแรงบันดาลใจ	
3) กิจกรรมนอกหลักสูตร - กิจกรรมเปลี่ยนนักร้องเป็นนักร้อง - กิจกรรมลูกเสือ - กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น ชมรม To Be Number One - กิจกรรมไอเดียไอดอล		

ตาราง 9 สรุปกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชน (ต่อ)

กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอด	กลยุทธ์ในการถ่ายทอด	ตัวแทนในการถ่ายทอด
กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิต (ระยะเตรียมปล่อย)		
1) ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม	ให้ความรู้และฝึกฝนทักษะเพื่อสร้างอาชีพภายหลังปล่อยตัว	1) นักวิชาชีพ
2) การแนะแนวการศึกษา/อาชีพ		2) เยาวชน
3) การเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน		3) ผู้ปกครอง 4) เครือข่าย

2.1.1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่ หรือระยะแรก รับเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน พบว่า **บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่** ประกอบด้วย นักวิชาชีพ ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนฝึกอบรมที่สอดคล้องต่อสภาพปัญหาของเยาวชน เยาวชน ยอมรับ และสร้างความพร้อมให้กับตนเองเพื่อปรับตัวต่อบริบทในสถานควบคุม ผู้ปกครอง ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงตนเองของเยาวชน และเครือข่าย ในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเคราะห์เยาวชนตามสภาพปัญหา ส่วน**กิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่** ประกอบด้วย การจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมเฉพาะราย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเพื่อนำนักวิชาชีพนำมาร่วมวิเคราะห์ และกำหนดแนวทาง วิธีการให้เยาวชนปฏิบัติตาม, กิจกรรมปฐมนิเทศ เป็นการชี้แจงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการดูแล เงื่อนไข กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติตัวเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันทั้งเยาวชน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่, โปรแกรมพื้นฐาน บำบัด 16 คาบ เป็นการอบรมและฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่กัน เช่น ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม และ**กิจกรรมแรกรับ (จิตอาสาทำนุบำรุงศูนย์ฝึกและอบรมฯ)** เป็นการสนับสนุนให้เยาวชนมีโอกาสในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Prosocial) โดยมี**กลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่** ประกอบด้วย สร้างความคุ้นเคยกับบ้านหลังใหม่ด้วยการปรับอารมณ์ ความแตกต่างระหว่างบริบทภายในกับภายนอกศูนย์ฝึกและอบรมฯ ส่งผลต่อความยากลำบากในการปรับตัว

กระบวนการในระยะนี้จึงให้ความสำคัญต่อการจัดการสภาวะอารมณ์เชิงลบ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการเตรียมความพร้อมต่อบทบาทในการเข้ารับการฝึกอบรมต่อไป, สร้างสัมพันธภาพกับเจ้าหน้าที่และเพื่อนใหม่ ผ่านการเรียนรู้ตัวตน เป็นกลวิธีที่ส่งเสริมให้เยาวชนสามารถปรับตัวได้ โดยการจัดรูปแบบกิจกรรมที่เอื้อให้เยาวชน และกลุ่มเพื่อนมีช่วงเวลาในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันนำไปสู่การค้นหากลุ่มเพื่อน (Peer Groups) ที่มีคุณลักษณะหรือความสนใจที่ใกล้เคียงกัน ตลอดจนการเรียนรู้เจ้าหน้าที่เพื่อประเมินช่องทางในการขอความช่วยเหลือหากเกิดปัญหาขึ้นในระยะนี้ และแผนที่นำทางในบ้านหลังใหม่ ที่สื่อความหมายถึงแผนฝึกอบรมที่เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มาจากทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ เพื่อวางรูปแบบในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในขณะเดียวกันยังทำให้เยาวชนทราบถึงแนวทางดังกล่าวที่พวกเขาต้องปฏิบัติตามให้ครบกระบวนการก่อนปล่อยตัว

2.1.2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน พบว่า บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ประกอบด้วย นักวิชาชีพ ดำเนินการตามแผนฝึกอบรมที่กำหนดตามสภาพปัญหาสำหรับเยาวชนรายบุคคลเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือให้การดูแลตามแนวทางของแต่ละวิชาชีพ, เยาวชน มีความรับผิดชอบและให้ความร่วมมือเข้ารับการฝึกอบรมตามแผนที่ถูกกำหนดขึ้น ร่วมกับการควบคุมหรือกำกับตนเองมิให้ข้องเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฝึกและอบรมฯ, ผู้ปกครอง ดูแลเยาวชนโดยการติดตามพฤติกรรมในระหว่างการฝึกอบรมจากครูที่ปรึกษา การให้ความร่วมมือเมื่อศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดกิจกรรม รวมถึงบทบาทในการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ตักเตือนเยาวชนเมื่อมีโอกาส และเครือข่ายสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ มีส่วนช่วยให้กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมในการพัฒนาเยาวชน เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการฝึกทักษะวิชาชีพ ส่วนกิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน มุ่งเน้นให้เยาวชนได้พัฒนาตนเองในทุกๆ มิติ โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับแผนฝึกอบรมรายบุคคล ประกอบด้วย การบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้าน อาทิ โปรแกรมบำบัดยาเสพติด โปรแกรมการส่งเสริมแรงจูงใจและการปรับวิธีคิดด้วย CBT เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเอง โปรแกรมบำบัดเฉพาะด้านครอบครัวที่ช่วยเสริมสร้างทักษะในการอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว อีกทั้งยังมีเครื่องมือหรือแนวทางในการดูแลบุตรหลานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นต้น

, การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน ที่เริ่มจากการปรับเจตคติให้ตระหนักต่อความสำคัญของการเรียนรู้ การจัดการศึกษาสายสามัญที่นอกจากได้รับความรู้เชิงวิชาการ และยังได้รับการรองรับจากสถาบันการศึกษาที่น่าเชื่อถือเพื่อนำวุฒิไปต่อยอดในการประกอบอาชีพ รวมถึงการฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพตามความถนัด ความสนใจเพื่อสร้างแนวทางให้เยาวชนมีความพร้อมก่อนกลับสู่สังคม และกิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมเปลี่ยนนักร้องเป็นนักร้อง โดยการใช้ศิลปะการแสดงเข้ามาประยุกต์ในการเรียนการสอนผ่านการฝึกทักษะการสื่อสาร การแต่งบทละครจากเรื่องราวที่เป็นความผิดพลาดในอดีตของตนเองเพื่อนำมาสร้างเป็นละครคุณธรรมเตือนใจผู้ชม กิจกรรมลูกเสือที่ฝึกฝนทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม กิจกรรมไอเดียไอดอล ที่สร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองจากการแบ่งปันประสบการณ์ของบุคคลที่มีประสบการณ์ร่วมและคล้ายคลึงกับเยาวชน โดยมีกลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดใจ **ปรับความคิดชีวิตเปลี่ยน** ประกอบด้วย รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ และฝึกทักษะ ได้แก่ การให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการเล่นเกมร่วมกับการลงมือทำ และประสบการณ์จากตัวแบบสร้างแรงบันดาลใจ โดยการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์ เรื่องเล่าจากตัวแบบเพื่อให้แง่คิดเตือนใจแก่เยาวชนในการเปลี่ยนแปลงตนเอง

2.1.3 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน พบว่า **บุคคลผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่** ประกอบด้วย นักวิชาชีพ ในการเสริมสร้างปัจจัยปกป้องเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้เยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ เช่น การจัดหาสถานประกอบการเพื่อให้เยาวชนนำความรู้ หรือทักษะทางวิชาชีพไปใช้ในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองหรือครอบครัว, เยาวชน มีความชัดเจนในการกำหนดแนวทางหรือแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งบางรายอาจได้รับโอกาสในการทดลองใช้ชีวิตในสังคม เช่น เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การทำงานกับสถานประกอบการก่อนปล่อยตัว, ผู้ปกครอง เป็นอีกหนึ่งสถาบันที่มีความพร้อมในการรับตัวเยาวชนกลับไปอยู่ด้วย โดยผู้ปกครองสามารถนำทักษะวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานไปใช้ได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และเครือข่าย สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงตนเองของเด็กหรือเยาวชนอย่างยั่งยืน เช่น การจัดสรรหน่วยงานที่รับเยาวชนในกลุ่มที่เคยก้าวพลาดเข้าร่วมงาน หรือให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ส่วนกิจกรรมในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิด

โอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่ ประกอบด้วย ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม คือทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมทั่วไป เช่น ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังช่วยสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้มีความหนักแน่นต่อการกลับไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย, การแนะแนวการศึกษา/อาชีพ และการเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน ยังเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เยาวชนสามารถรับรู้ถึงโอกาสและวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง เช่น การตระหนักถึงความสำคัญของการเรียน/การประกอบอาชีพ มีแนวทางในการศึกษาต่อ มีองค์กร/หน่วยงานที่ช่วยสนับสนุนความรู้ ทักษะทางวิชาชีพตามความถนัด ความสนใจ โดยมีกลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดโอกาส **เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่** เนื่องจากกิจกรรมในระยะนี้ให้ความสำคัญต่อการนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการถ่ายทอดตลอดกระบวนการฝึกอบรมไปใช้ได้จริงภายหลังได้รับการปล่อยตัว รวมถึงการสร้างปัจจัยปกป้องในเรื่องการประกอบอาชีพที่สุจริต และยังสามารถลดปัจจัยเสี่ยงในด้านอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น เยาวชนสามารถจัดสรรเวลาส่วนตัวและเวลางานเหมาะสมยิ่งขึ้น ใช้เวลาว่างในเชิงสร้างสรรค์ และลดเวลาในการรวมกลุ่มกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เป็นต้น

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในแต่ละระยะเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายตามแนวคิดทฤษฎีแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจต่อสภาพปัญหาที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับเยาวชนรับใหม่ เช่น ปัญหาทางอารมณ์เชิงลบที่เกิดจากการแยกจากครอบครัวหรือคนที่รัก ความเครียด ความกดดัน หรือความวิตกกังวลที่ส่งผลต่อความยากลำบากในการปรับตัวในบางรายอาจเกิดภาวะวิกฤตทางอารมณ์ (Emotional Crisis) เทียบเคียงกับงานวิจัยของ (วีรยุทธ แสนพงศ์, 2018) พบว่า ประสบการณ์การปรับตัวของผู้ต้องขังมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน 1) การปรับมุมมองความคิดของบุคคลเพื่อทำความเข้าใจและยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เทียบเท่ากับขั้นตอนที่เยาวชนสามารถยอมรับต่อความผิดพลาดในอดีตของตนเอง และทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อสร้างความพร้อมให้ตนเองสามารถปรับตัวต่อบริบทในสถานควบคุม 2) จัดการกับสภาวะที่ทำให้ใจขุ่นมัว เพื่อลดทอนความทุกข์และสร้างความผ่อนคลาย เทียบเท่ากับขั้นตอนของการส่งเสริมให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างในระยะนี้ไปพร้อมๆ กับเพื่อนเยาวชนอื่น นอกเหนือจากการจัดการกับปัญหาอารมณ์เชิงลบยังส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้

ตัวตนซึ่งกันและกัน และ 3) เกิดความรู้สึกด้านบวก เกิดขึ้นภายหลังที่เยาวชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การได้ช่วยเหลือเพื่อนหรือแม่แต่การรับรู้ปัญหาของเพื่อนและเชื่อมโยงเข้ากับปัญหาของตนเองก่อให้เกิดการรับรู้ที่ตนเองมีได้เผชิญกับปัญหานั้นเพียงลำพัง

ประเด็นที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน

1) รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ และฝึกทักษะ คือรูปแบบหนึ่งของกลยุทธ์การถ่ายทอดทางสังคมในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน ที่มีลักษณะในการจัดรูปแบบการเรียน การสอนตามศักยภาพและความพร้อมทางการเรียนรู้ เป็นการสอดแทรกเนื้อหาผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการกระตุ้นผู้เรียนในการให้ความสนใจ และร่วมลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง อาทิ ให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการเล่นเกม และให้ความรู้และฝึกทักษะผ่านการลงมือทำ เทียบเคียงกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Learning by Doing) ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่อธิบายถึงรูปแบบการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการปรับตัว โดยให้ผู้เรียนเผชิญหน้ากับปัญหาหรือสถานการณ์จริงเพื่อแสวงหาวิธีรับมือต่อปัญหาที่แสดงถึงวิธีการปรับตัวต่อสถานการณ์นั้น จึงเกิดเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติตามความถนัดหรือความสนใจ และฝึกการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (สมปอง ดีลี, 2563)

2) ประสบการณ์จากตัวแบบสร้างแรงบันดาลใจ คือ กลยุทธ์เพื่อการเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยการเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่มีคุณสมบัติหรือเงื่อนไขในการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกับเยาวชน มาแบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง การให้แง่คิดเพื่อการพัฒนาตนเอง เทียบเคียงกับทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Cognitive theory) ของ (Bandura, 1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการสังเกต (Observational Learning) ตัวแบบเพื่อเก็บจำและเลียนแบบ เช่น ตัวแบบทางพฤติกรรม ตัวแบบทางสัญลักษณ์ ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตในขั้นกระบวนการใส่ใจ (Attention Process) เมื่อตัวแบบอยู่ในบริบทที่ใกล้เคียงกับเยาวชน เช่น สถานะทางสังคม สภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมในชุมชน รวมถึงพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมายต่างๆ จึงยิ่งเพิ่มความสนใจมากขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาของการเรียนรู้ตามทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Cognitive theory) คือ การเปลี่ยนแปลงภายใน (Acquisition) เป็นการได้มาซึ่งความรู้ หรือศักยภาพของพฤติกรรม (Potential of Behavior) โดยไม่ต้องแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้มองเห็น นั่นหมายความว่า เยาวชนเกิดการเรียนรู้เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว แม้จะไม่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมแต่การเรียนรู้ก็เกิดขึ้นแล้ว

ประเด็นที่ 3 กลยุทธ์ในระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตเป็นการให้ความรู้และฝึกฝนทักษะเพื่อสร้างอาชีพภายหลังปล่อยตัว ซึ่งเป็นแนวความคิดการนำกลับคืนสู่สังคม (Social Reintegration) ความสำคัญอยู่ที่การให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนทางสังคมเพื่อให้โอกาสแก่เยาวชนที่อยู่ในสถานควบคุมเป็นระยะเวลาอันได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ผ่านเนื้อหาวิชาความรู้ หรือแม้แต่ทักษะที่ได้รับการถ่ายทอดในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น ทักษะในงานช่าง ออกแบบงานฝีมือผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไปต่อยอดในการประกอบอาชีพภายหลังปล่อยตัว (Davis et al., 2013)

ประเด็นที่ 4 การดูแลเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มิใช่การปฏิบัติเพื่อลงโทษเยาวชนที่กระทำผิด หากแต่การปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามสภาพปัญหา อันนำไปสู่การป้องกันปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำในอนาคต เทียบเคียงกับแนวคิดโมเดลความเสี่ยง ความจำเป็น การตอบสนองต่อการประเมินและการบำบัดสำหรับผู้กระทำผิดกฎหมาย (Risk-Need-Responsivity model of correctional assessment and treatment : RNR model) เป็นแนวคิดที่นำเสนอผ่านมุมมองด้านจิตวิทยาและทฤษฎีปัญญาสังคม (Social Cognitive theory) (Andrews et al., 2006) ที่อธิบายว่า RNR model ประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการของความเสียหาย (Risk principle) เป็นการประเมินปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ วางแผนบำบัดรวมถึงการประเมินระดับความเข้มข้นในการได้รับการบำบัดที่สอดคล้องต่อสภาพปัญหา กล่าวคือ เยาวชนที่มีระดับความเสี่ยงต่ำ (Low risk principle) ควรได้รับความเข้มข้นในการบำบัดที่ต่ำกว่าเยาวชนที่มีระดับความเสี่ยงสูง (High risk principle) 2) หลักการของความจำเป็น (Need principle) คือ ความจำเป็นในการได้รับการกระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่สอดคล้องกับหลักการของความเสียหาย และ 3) หลักการตอบสนอง (Responsivity principle) คือ ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อแนวทางสำหรับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน เช่น ระดับของแรงจูงใจ (Level of Motivation) ความสามารถในการเรียนรู้ เมื่อเทียบกับผลการศึกษาระบบการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทั้ง 3 ระยะที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า **ในระยะเปิดประตูสู่บ้านใหม่เป็นขั้นของการประเมินโดยใช้หลักการของความเสียหาย (Risk principle) นำผลการประเมินมาร่วมกันพิจารณาโดยนักวิชาชีพเพื่อจัดทำแนวทางสำหรับการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนการระบุระดับความเข้มข้นในระบบการสำหรับเยาวชนเป็นรายบุคคล โดยใช้หลักการของความจำเป็น (Need principle) ถัดมาในระยะเปิดใจ ปรับความคิด ชีวิตเปลี่ยน และระยะเปิดโอกาส เริ่มต้นบนเส้นทางชีวิตใหม่เป็นการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ในระบบการบำบัด การ**

จัดการศึกษา หรือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชนในด้านต่างๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการตอบสนอง (Responsivity principle) โดยการประเมินทักษะทางการเรียนรู้ แรงจูงใจที่สามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรมร่วมด้วย

2.2 ผลลัพธ์จากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากข้อค้นพบด้านผลลัพธ์จากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายตามแนวคิดทฤษฎี แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเยาวชนด้านพฤติกรรมก่อนถูกควบคุมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนรับรู้ตัวตนเดิมหรือภาพลักษณ์ของตนเองในอดีตผ่านการกำหนดนิยามเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การนิยามอัตลักษณ์แห่งตนในเชิงบวก เป็นลักษณะของการรับรู้ตัวตนที่ไม่สอดคล้องต่อบรรทัดฐานของสังคม เช่น เยาวชนยอมรับได้ต่อพฤติกรรมค้ายาเสพติด โดยให้เหตุผลต่อพฤติกรรมดังกล่าวว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เลี้ยงชีพตนเอง ในขณะที่สังคมกำหนดว่าพฤติกรรมค้ายาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และ 2) การนิยามอัตลักษณ์แห่งตนในเชิงลบ เป็นลักษณะของการรับรู้ตัวตนที่สอดคล้องต่อบรรทัดฐานของสังคม เช่น เยาวชนสำนึกผิดต่อพฤติกรรมลักขโมยที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และปรับเปลี่ยนตนเองด้วยการประกอบอาชีพสุจริต ซึ่งสอดคล้องต่อบรรทัดฐานทางสังคมที่พร้อมให้อภัยและร่วมสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น จากข้อมูลข้างต้นเทียบเคียงกับประเภทของอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคล (Individual Identity) (พรชนก พงศ์ทองมือง, 2555) ซึ่งเป็นภาพที่เยาวชนมองและรับรู้ตนเองในรูปแบบว่าเขามีลักษณะอย่างไร มีรูปแบบความคิด ความเชื่อหรือแบบแผนพฤติกรรมที่ถูกนำมาประกอบร่วมกันจนเกิดเป็นตัวตนของเยาวชน แต่อย่างไรก็ตามความเลือนไหลของอัตลักษณ์ถูกกำหนดโดยบริบททางสังคม ในอดีตเยาวชนอาจเคยยอมรับและไม่ได้มองว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนของตนเองเป็นเรื่องที่ขัดต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม แต่ปัจจุบันบริบททางสังคมช่วยเหลือหลอมวิถีคิดของเยาวชนให้สอดคล้องต่อบรรทัดฐานทางสังคมมากยิ่งขึ้น คือนัยหนึ่งของการถอดถอน “ตัวตนเดิม” ตามเป้าหมายของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในบริบทของสถานควบคุม (Ashley Crossman, 2019)

ประเด็นที่ 2 จากการศึกษาผลลัพธ์จากระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน สามารถแบ่งได้เป็น 3 มิติ ดังตาราง 10

ตาราง 10 สรุปผลลัพธ์จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

มิติของการเรียนรู้	ผลลัพธ์
1. ผลลัพธ์ด้านการรู้คิด (Cognitive Domain)	1.1 มีความรู้ในงานอาชีพ 1.2 คิดตั้งเป้าหมายเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ 1.3 วิเคราะห์แยกแยะอะไรควรทำไม่ควรทำ
2. ผลลัพธ์ด้านจิตลักษณะ (Affective Domain)	2.1 เปิดรับพร้อมเรียนรู้ 2.2 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน 2.3 ใส่ใจคนรอบข้าง
3. ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม (Psychomotor Domain)	3.1 รับผิดชอบต่อหน้าที่ 3.2 มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ข้อค้นพบข้างต้นสะท้อนถึงกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน อันก่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ซึ่งเป็นความมุ่งหวังของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ต้องการพัฒนาเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมให้มีคุณลักษณะตามที่ถูกกำหนดไว้ โดยแบ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) **ผลลัพธ์ด้านการรู้คิด (Cognitive Domain)** คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเยาวชนด้านความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งความสามารถในการนำสิ่งที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอันนำไปสู่การประเมินที่ช่วยให้ตัดสินใจอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย มีความรู้ในงานอาชีพ คิดตั้งเป้าหมายเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ และวิเคราะห์แยกแยะอะไรควรทำไม่ควรทำ 2) **ผลลัพธ์ด้านจิตลักษณะ (Affective Domain)** คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเยาวชนด้านอารมณ์ การหล่อหลอมให้เกิดความเชื่อ เจตคติ ประกอบด้วย เปิดรับพร้อมเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และใส่ใจคนรอบข้าง และ 3) **ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม (Psychomotor Domain)** คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเยาวชนด้านพฤติกรรมอันเกิดจากการสังเกต การเลียนแบบ และการปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความคล่องแคล่วและชำนาญจนสามารถพัฒนาและปรับทักษะดังกล่าวให้เข้ากับสถานการณ์อื่นๆ ได้ ประกอบด้วย รับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีพฤติกรรมจิตสาธารณะ ทั้งนี้ในแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning

Outcome) เป็นการตั้งคำถามย้อนกลับไปยังกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ว่า "ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้สิ่งใดกับเยาวชนบ้าง" เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ ทั้ง 3 ระดับที่เกิดขึ้นกับเยาวชนว่าสอดคล้องกันหรือไม่ เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงเข้ากับเกณฑ์การประเมินผลการฝึกอบรมในเชิงคุณภาพ (ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับ และการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ.2554, 2554) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับนักวิชาชีพในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับการพิจารณาให้เยาวชนได้เลื่อนชั้นพบว่า ทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลนำเข้า (Input) ในส่วนของกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดขึ้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และเกณฑ์การประเมินผลการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน เช่น ศูนย์ฝึกมีกระบวนการเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อปรับเปลี่ยนตนเอง นำไปสู่ผลลัพธ์ด้านการรู้คิด (Cognitive Domain) คิดตั้งเป้าหมายเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ เชื่อมโยงเข้ากับเกณฑ์การประเมินด้านการวางแผนในอนาคต เป็นต้น

นอกจากนี้ในประเด็นที่ 3 ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) จากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน เทียบเคียงกับประเภทของอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) (พรชนก พงศ์ทองมือง, 2555) ที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในฐานะของสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทในการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อประกอบรวมตัวตนใหม่ให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม อาทิ การสร้างให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความรู้ในงานอาชีพ มีพฤติกรรมที่ยุติธรรมเหมาะสมสามารถใส่ใจคนรอบข้าง มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และมีพฤติกรรมจิตสาธารณะ เป็นต้น รูปแบบดังกล่าว คือนัยหนึ่งของการเสริมสร้าง "ตัวตนใหม่" ตามเป้าหมายของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในบริบทของสถานควบคุม (Ashley Crossman, 2019)

ส่วนที่ 3 การให้ความหมายและเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากการศึกษาวิจัยตามความมุ่งหมายของงานวิจัยข้อที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมาย และเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายหลังจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ สามารถสรุปได้ ดังตาราง 11

ตาราง 11 สรุปการให้ความหมายและเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนฯ

ประเด็น	หัวข้อหลัก	หัวข้อรอง
การให้ความหมายของ การสร้างอัตลักษณ์แห่ง ตนของเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ	การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง	-
	การเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย	การเปลี่ยนตัวตนเพื่อสร้าง อนาคตที่ดีขึ้น การเปลี่ยนตัวตนเพื่อให้เกิด การยอมรับจากผู้อื่น
เงื่อนไขของการสร้าง อัตลักษณ์แห่งตน ของเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ	บทเรียนในอดีตที่ย้อนเตือน ตนเอง แรงผลักดันจากความสำเร็จ ของเพื่อน	-
	ครอบครัวช่วยเสริมพลังใจ เจ้าหน้าที่ไว้วางใจและ ให้ความช่วยเหลือ	-

3.1 การให้ความหมายของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและ อบรมฯ

จากการศึกษา พบว่า เยาวชนได้ให้นิยามต่อกระบวนการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ประกอบด้วย 1) **การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเอง** ซึ่งเป็นการรื้อถอนชุดภาพจำเดิมที่บุคคลอื่นมีต่อเยาวชน เพื่อสร้างภาพจำใหม่ให้เกิดการยอมรับในภาพลักษณ์ดังกล่าวโดยการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ตาม ทฤษฎีการประทับตรา (Labeling theory) (Becker, 1963) ที่อธิบายถึงการถูกสังคมตีตราว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ฆาตรกรหัวขโมย สิ่งเหล่านี้เป็นการตัดโอกาสสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการผลักดันให้เยาวชนกลับสู่เส้นทางของการกระทำผิดอีกครั้ง ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับตนเองเพื่อลดแรงกดดันจากการถูกตีตราทางสังคมจึงเป็นเงื่อนไข

สำคัญที่ช่วยเยาวชนสามารถเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม และ 2) การเปลี่ยนตัวตนอย่างมีเป้าหมาย ได้แก่ (1) การเปลี่ยนตัวตนเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงเริ่มจากการตระหนักต่อปัญหาของตนเอง การทบทวนเป้าหมายหรือความต้องการในชีวิต รวมทั้งการประเมินทรัพยากรที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้ และ (2) การเปลี่ยนตัวตนเพื่อให้เกิดยอมรับจากผู้อื่น เกิดจากความคาดหวังในการได้รับความยอมรับจากบุคคลอื่น เช่น ครอบครัว เจ้าหน้าที่ ที่ช่วยผลักดันให้เยาวชนเกิดความมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนตนเองไปในทางที่ดีขึ้น สามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิด “ตัวตนที่เห็นในกระจกเงา” (The Looking Glass Self) ของชาร์ล ฮอร์ตัน คูลีย์ (Cooley, 1983) ที่อธิบายเกี่ยวกับการสร้างและธำรงตัวตนของบุคคลเป็นผลสะท้อนจากการจินตนาการถึงภาพลักษณ์ของตนเองที่ปรากฏต่อบุคคลอื่น เป็นการจินตนาการว่าบุคคลอื่นจะประเมิน หรือตัดสินภาพลักษณ์นั้นอย่างไร นำไปสู่ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง โดยความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมก่อให้เกิดความคิด ความรู้สึกในเชิงลบต่อตนเอง และต้องการพัฒนาไปสู่ความรู้สึกการมีคุณค่าผ่านการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อสร้างอนาคตที่ดีขึ้น ตลอดจนต้องการได้รับความยอมรับจากผู้อื่นซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน (Significant Others) และกลุ่มอ้างอิง (Reference Others) เช่น ผู้ปกครอง เพื่อน และเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

3.2 เงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากกระบวนการของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ที่เหมาะสมของเยาวชน พบว่า เงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ (1) บทเรียนในอดีตย้อนเตือนตนเอง เยาวชนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำมาเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าในปัจจุบันและไม่หวนกลับไปตัดสินใจหรือกระทำเช่นเคย และ (2) แรงผลักดันจากความสำเร็จของเพื่อน คือ ปัจจัยกระตุ้นที่ผลักดันให้เยาวชนมีความต้องการพัฒนาตนเอง อันเกิดจากกระบวนการคิดของเยาวชนเอง และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ (1) ครอบครัวช่วยเสริมพลังใจ การรับรู้ถึงโอกาส การยอมรับและกำลังใจที่ได้รับจากครอบครัวผ่านการแสดงออกทั้งการกระทำและคำพูดคือเชื้อเพลิงที่ช่วยจุดพลังให้เยาวชนมีแรงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองต่อไป และ (2) เจ้าหน้าที่ไว้วางใจและให้ความช่วยเหลือ เมื่อเยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสม หนึ่งในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือ ให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ด้านข้อมูล ด้านอารมณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแรงผลักดันสำคัญที่

ส่งผลให้เยาวชนพยายามพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาเงื่อนไขการสร้าง
 อัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้านปัจจัยภายนอก เทียบเคียงได้กับแนวคิด
 การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) โดยเคปแลน และเฮิร์ซแมน (Kaplan & Heitzmann,
 1988) แบ่งรูปแบบของการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ
 ที่ 1 การสนับสนุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม (Tangible Support) กล่าวคือ ทั้งผู้ปกครองและ
 เจ้าหน้าที่ต่างมีบทบาทในการให้แรงสนับสนุนในด้านนี้ เช่น ผู้ปกครองบริจาคเงินหรือทำอาหาร
 เลี้ยงเยาวชนช่วงการจัดกิจกรรมวันปีใหม่ หรือเจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานเครือข่ายเพื่อรับ
 บริจาคอุปกรณ์กีฬา หนังสือ รวมถึงอุปกรณ์สำหรับการฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพต่างๆ และรูปแบบ
 ที่ 2 การสนับสนุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม (Intangible Support) เช่น ผู้ปกครองให้กำลังใจ ให้
 คำแนะนำเยาวชนระหว่างการเยี่ยมออนไลน์ หรือเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร ความรู้
 เพื่อให้เยาวชนสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าวประกอบการตัดสินใจ อีกทั้งยังเทียบเคียง
 กับงานวิจัยที่ศึกษาการสร้างอัตมโนทัศน์แห่งตน (Self-Concept) เชิงบวกในเยาวชนหญิงที่กระทำ
 ผิด ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวเป็นปัจจัยที่ลดการกระทำผิดซ้ำของ
 เยาวชน (Juliana & Mohamad, 2023)

ส่วนที่ 4 แนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

จากศึกษาวิจัยตามความมุ่งหมายของงานวิจัยข้อที่ 3 เพื่อค้นหาแนวทางการเสริมสร้าง
 อัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม สามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง
 ดังตาราง 12

ตาราง 12 สรุปแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนฯ เพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม

ลำดับ	หัวข้อหลัก	หัวข้อรอง
แนวทางที่ 1	เสริมสร้างต้นทุนชีวิตใหม่	1.1 สำรวจและค้นหาความต้องการ 1.2 จัดสถานการณ์สร้างตัวตน
แนวทางที่ 2	เสริมสร้างการคิดทบทวนชีวิต	2.1 สร้างพื้นที่ปลอดภัย 2.2 สร้างเนื้อหา
แนวทางที่ 3	เสริมสร้างบทบาทพลังครอบครัว	3.1 สร้างความตระหนักต่อบทบาท 3.2 ชี้แนะวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

แนวทางที่ 1 เสริมสร้างต้นทุนชีวิตใหม่ คือ การส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมให้เยาวชนมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สำรวจและค้นหาความต้องการ เป็นขั้นตอนของการระบุความต้องการ การรับฟัง ข้อเสนอแนะของทั้งเยาวชนในสถานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และเจ้าหน้าที่เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจที่ตรงตามต้องการ ตรงวัตถุประสงค์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน 2) จัดสถานการณ์สร้างตัวตน คือ วิธีคิดที่ว่า การสร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงความสามารถของตนเองเท่ากับการสร้างโอกาสให้เยาวชนได้ค้นพบตัวตน เกิดความภาคภูมิใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ขณะเดียวกันศักยภาพดังกล่าวยังเป็นแรงบันดาลใจและแบบอย่างที่ดีในการกล้าแสดงออกให้กับบุคคลอื่นอีกด้วย เห็นได้ว่าทั้ง 2 ขั้นตอนคือการยกระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการดำเนินของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของเยาวชนใน “บันไดแห่งการมีส่วนร่วมของเยาวชน” (Hart, 1987) พบว่า แนวทางการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตใหม่เป็นรูปแบบตรงกับบันไดในขั้นที่ 4-5 ซึ่งเป็นระดับที่มีส่วนร่วมของเยาวชน (Youth Engagement) คือ การปรึกษาเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างเยาวชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ทั้งในลักษณะของการนำเหตุผล ข้อมูล เสียงสะท้อน (Feedback) ในฐานะที่เยาวชนเป็นเจ้าของความคิด ริเริ่ม และสร้างสรรค์ด้วยตนเองผ่านการสนับสนุน การให้คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่ตอบใจต่อความต้องการของผู้รับการถ่ายทอด

แนวทางที่ 2 เสริมสร้างการคิดทบทวนชีวิต เพื่อให้เยาวชนตระหนักต่อความคิด พฤติกรรมอันนำไปสู่ผลลัพธ์ในเชิงลบที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจต่อการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดในปัจจุบันอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างพื้นที่ปลอดภัย คือพื้นที่ บุคคล หรือบริบทแวดล้อมอื่นๆ ที่เอื้อให้เยาวชนเกิดความรู้สึกลบคายใจ อบอวน และปลอดภัยต่อการพูด ระบายปัญหาของตนเองออกมาโดยปราศจากการตัดสิน การตีตราจากพื้นที่ปลอดภัย (Safe Zone) ของตนเอง 2) สร้างเนื้อหา ผ่านลักษณะของการการตั้งคำถาม ปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนตระหนัก และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนที่ก้าวพลาดในอดีตเข้ากับ อารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตามแนวคิดการทบทวนชีวิต (Life Review) (Butler, 1963) ได้อธิบายว่า กระบวนการทบทวนชีวิต คือ การที่บุคคลได้ตระหนักต่อ ประสบการณ์ในอดีตของตนเอง ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจและยังไม่ได้รับการแก้ไข เพื่อดึงกลับมาพิจารณา ผ่านการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ในอดีตเข้ากับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน เมื่อความขัดแย้งภายในจิตใจได้รับการคลี่คลายจะช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเกิด ความรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตของตนเอง

แนวทางที่ 3 เสริมสร้างบทบาทพลังครอบครัว คือ การเพิ่มบทบาทผ่านความเข้าใจ ถึงปัญหาจากรูปแบบการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง และส่งเสริมทักษะที่จำเป็นต่อการอบรมเลี้ยงดู บุตรอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักต่อบทบาทของ ครอบครัว คือ ขั้นตอนนี้เริ่มจากการสร้างให้บุคคลที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อทั้งเยาวชนและผู้ปกครอง ในการให้ข้อมูลป้อนกลับในเชิงแก้ไข (Corrective Feedback) เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหา ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2) ชี้แนะวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานวัยรุ่น เป็นขั้นตอนของการ สร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ และฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่น เช่น ทักษะการ สื่อสารเชิงบวกภายในครอบครัว ส่งเสริมการแก้ปัญหาและการให้ความช่วยเหลือกันภายใน ครอบครัว โดยการจัดกิจกรรม หรือสอดแทรกในกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ครอบครัว (ไตจุทากาญจน์, 2019) พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดว่าควร นำครอบครัวหรือบุคคลที่เยาวชนอาศัยด้วยเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างมองว่าความไม่พร้อมของครอบครัวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งเสริมให้พวกเขากระทำ ผิด และมีความต้องการให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดีขึ้น เช่น การดูแลซึ่งกัน และกัน การให้คำปรึกษา ครอบครัวหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับบุตร ตลอดจนการ สนับสนุนด้านอารมณ์ด้วยการแสดงความรัก เช่น การโอบกอด การบอกรัก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ สำหรับเยาวชน

จากผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งเป็นรูปแบบการถ่ายทอดทางสังคมใหม่อีกรูปแบบหนึ่งเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ภายใต้เนื้อหา หลักสูตร (Contents) ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในกลุ่มนี้ สอดแทรกด้วยกลวิธีที่เหมาะสมต่อบริบทภายในสถานควบคุม (Tactics) ผ่านตัวแทนในการถ่ายทอด (Agents) ทั้งเจ้าหน้าที่ เครือข่ายทางการศึกษา ทางศาสนา และอื่นๆ อีกมากมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนกลุ่มนี้ในสถานะของผู้ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมมีคุณลักษณะที่เหมาะสม เช่น การตั้งเป้าหมายในชีวิต ความใส่ใจต่อบุคคลรอบข้าง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการมีพฤติกรรมจิตสาธารณะ เป็นต้น เพื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างปกติสุข ซึ่งลำดับต่อไปคือการพัฒนาเยาวชนจากผู้ได้รับการถ่ายทอดไปสู่การเป็นผู้ถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนจากบทเรียนในอดีตที่ย้อนเตือนตนเองไปสู่บทเรียนของตนเองที่ช่วยเตือนใจ สร้างแรงคิดเชิงบวกในการดำเนินชีวิตให้กับเยาวชนอื่น เช่น การจัดกิจกรรมไอเดียไอดอลโดยเชิญเยาวชนเคยผ่านกระบวนการฝึกอบรมและประสบความสำเร็จในชีวิตด้านการเรียน การทำงานเพื่อมาบรรยายให้กับบุคคลอื่นฟัง

สำหรับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เจ้าหน้าที่ คือ ตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคม (Agents) มีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น การปรับรูปแบบกิจกรรมตามที่เยาวชนให้ความสนใจ ซึ่งเริ่มจากการสำรวจ การประเมินความต้องการ ความพร้อมก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน รวมถึงข้อมูลจากผลลัพธ์ของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สามารถเป็นข้อมูลในการวางแผน หรือจัดลำดับความสำคัญได้ว่าคุณลักษณะใดควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ระยะฝึกอบรม และระยะเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เช่น การค้นหาเป้าหมายชีวิต (Purpose in Life) ที่ช่วยกระตุ้นให้เยาวชนมีแรงจูงใจหรือมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม โดยเจ้าหน้าที่สามารถใช้ความเป็นวิชาชีพของตนเองเพื่อช่วยสนับสนุนให้เยาวชนระบุเป้าหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งการผลักดันให้หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น การให้โอกาสเยาวชนในกลุ่มนี้เข้าทดลองประกอบอาชีพกับสถานประกอบการตามเป้าหมายชีวิตที่กำหนดไว้

สำหรับครอบครัวหรือผู้ปกครอง

จากผลการศึกษา พบว่า หนึ่งในเงื่อนไขของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือ เงื่อนไขจากสังคมสภาพแวดล้อม (ปัจจัยภายนอก) ได้แก่ ครอบครัว โดยแบ่งบทบาทออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) บทบาทของครอบครัวในระหว่างที่เยาวชนอยู่ระหว่างการฝึกอบรมในสถานควบคุม โดยครอบครัวสามารถมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมค่ายครอบครัวเข้มแข็ง การติดตามพฤติกรรมผ่านครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นตัวแทนรายงานความก้าวหน้าในการฝึกอบรมของบุตรหลาน ให้การสนับสนุนด้านอารมณ์ จิตใจ (Emotional Support) และ 2) บทบาทของครอบครัวภายหลังเยาวชนได้รับการปล่อยตัว เป็นการรับช่วงต่อในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ไปสู่การเกิดและธำรงอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของเยาวชนสืบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานสามารถนำผลการวิจัยทั้งในส่วนของเงื่อนไขการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคม เพื่อกำหนดนโยบายหรือการวางกลยุทธ์สำหรับการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนที่เป็นไปตามความมุ่งหวังของสังคมแก่เยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและปรับให้เข้ากับบริบทของแต่ละศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตลอดจนเป็นการขยายผลการดำเนินงาน โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษา ชุมชนเพื่อผลักดันให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมหรือพัฒนาเยาวชนในกลุ่มที่เคยก้าวพลาด

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในภาคกลางเพียงพื้นที่เดียว ในโอกาสสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อื่นๆ ในประเทศไทยร่วมด้วย โดยสามารถใช้แนวทางการศึกษาแบบพหุกรณี (Multi-case) เพื่อก่อให้เกิดการขยายองค์ความรู้ และความแตกต่างของบริบท ทั้งความแตกต่างทางภูมิภาค ศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อที่มีต่อกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในมิติที่หลากหลายขึ้น

แม้การศึกษาครั้งนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ด้วยการวิจัยพื้นฐาน (Basic research) ยังขาดการออกแบบการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action research) ในอนาคต หากมีผู้สนใจศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้สามารถนำข้อค้นพบในประเด็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม และแนวทางการเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตน ไปประยุกต์และออกแบบเป็นโปรแกรมหรือการจัดกระทำร่วมกับแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ เช่น อาชญาวิทยา จิตวิทยา และสาธารณสุข หรือเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ รวมทั้งการขยายองค์ความรู้การศึกษาด้านผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมใหม่ในสถานควบคุมในลักษณะของการติดตาม ประเมินผล ภายหลังที่เยาวชนกลับคืนสู่สังคมและสามารถธำรงอัตลักษณ์ของตนเองที่เชื่อมโยงระหว่างอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) สู่อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ต่อไป

1109320637

บรรณานุกรม

- Andrews, D. A., Bonta, J., และ Wormith, J. S. (2006). The recent past and near future of risk and/or need assessment. *Crime & delinquency*, 52(1), 7-27.
- Ashley Crossman. (2019). *Understanding Resocialization in Sociology*. สืบค้นจาก <https://www.thoughtco.com/resocialization-3026522>
- Bailey, J. A. (2003). Self-image, self-concept, and self-identity revisited. *Journal of the National Medical Association*, 95(5), 383.
- Bandura, A., & Walters, R.H. . (1963). *Social learning and personality development*. สืบค้นจาก <https://psycnet.apa.org/record/1963-35030-000>
- Bangkok Post Public Company Limited. (2023). Another Siam Paragon shooting victim dies. <https://shorturl.asia/y0GYP>
- Becker, H. S. (1963). Relativism: Labeling theory. *Constructions of deviance: Social power, context, and interactions*, 41-45.
- Berger, P., และ Luckmann, T. (1967). *The Social. Construction of Reality, New York: Garden City*.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/4zrJn>
- Butler, R. N. (1963). The life review: An interpretation of reminiscence in the aged. *Psychiatry*, 26(1), 65-76.
- Cooley, C. H. (1983). *Looking-glass self*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/Rv1Wx>
- Davis, C., Bahr, S. J., และ Ward, C. (2013). The process of offender reintegration: Perceptions of what helps prisoners reenter society. *Criminology & Criminal Justice*, 13(4), 446-469.
- Enrique García Jiménez, R. L. G. (2014). Identity of the Inmate and new Spaces of Re-socialization after Leaving the Correctional Institution. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 132, 351-356. สืบค้นจาก <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814032315>
- Erikson, E. H. (1968). *Identity youth and crisis*. WW Norton & company.

- Erving Goffman. (2002). *The presentation of self in everyday life* 1959. *Garden City*, 259.
 สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/zGLA8>
- Goodman, N. (1985). Socialization. *A sociological overview*, 73–94. สืบค้นจาก
<https://psycnet.apa.org/record/1986-19558-001>
- Hart, R. A. (1987). Children's participation in planning and design: theory, research, and practice. ใน *Spaces for children: The built environment and child development* (217-239). Springer.
- Juliana, J., และ Mohamad, Z. S. (2023). Challenges in building positive self-concept in female adolescent offenders in juvenile detention centers in Tangerang, Indonesia. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies (FORMER NAME SILPAKORN UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, HUMANITIES, AND ARTS)*, 104–113-104–113.
- Kaplan, R. M., และ Heitzmann, C. A. (1988). Assessment of methods for measuring social support. *Health psychology*, 7(1), 75.
- Maltseva, T. V., Malyshev, K. B., Sobolev, N. G., Kirillova, E. P., และ Mikhailov, A. N. (2021). Basic model of resocialization of convicts. SHS Web of Conferences,
- Marcia J.E. (1993). *The Ego Identity Status Approach to Ego Identity*. Springer, New York, NY. สืบค้นจาก https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4613-8330-7_1#citeas
- McCall, G. J. (2003). The me and the not-me: Positive and negative poles of identity. *Advances in identity theory and research*, 11-25.
- Mead, G. H. (2013). *Symbolic interactionism*. สืบค้นจาก https://en.linkfang.org/wiki/Symbolic_interaction
- Perron, N. (2017). Bronfenbrenner's ecological systems theory. *College student development: Applying theory to practice on the diverse campus*, 197(23), 1-10.
- Romanovskaya, V. B., Voronkov, K. I., และ Yesaeva, E. A. (2021). Resocialization as prevention of deviant behavior in the Socialist Republic of Vietnam: a review of legislation and practice. SHS Web of Conferences,
- Romashov, R. A., และ Bryleva, E. A. (2019). Post-prison resocialization-myth or reality?

Вестник Санкт-Петербургского университета. Право,
10(4), 827-835.

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการลงโทษแก่เด็กและเยาวชน พ.ศ. 2558. (2558).

ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 132 ตอนที่ 3ก, น. 9-11). สืบค้นจาก

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2564). วิสัยทัศน์และพันธกิจกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ

เยาวชน <https://shorturl.asia/PzQol>

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565a). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบบริการสุขภาพ

ที่เป็นมิตรสำหรับเด็กและเยาวชน. <https://shorturl.asia/rVXMu>

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565b). รายงานสถิติประจำปี พ.ศ. 2565.

<https://shorturl.asia/RK0Dw>

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, ก. (2563). รายงานสถิติคดีประจำปี 2563. สืบค้นจาก

<http://www.djop.go.th/images/djopimage/year63-2.pdf>

กรรพิตา เชาวตะ และคณะ. (2558). การสร้างความรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนตัวตนของเด็กและเยาวชน

ผู้ก้าวพลาด. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา, 7(13), 1-15. Retrieved มกราคม -

มิถุนายน, from สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/N7Dq9>

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน

แห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564. สืบค้นจาก <http://tpso4.m->

<https://shorturl.asia/N7Dq9>
[http://tpso4.m-](http://tpso4.m-society.go.th/images/DatabaseTPSO4/News_TPSO/Advertise/2562/PlanChilden2560-2564.pdf)
[society.go.th/images/DatabaseTPSO4/News_TPSO/Advertise/2562/PlanChilden2560-2564.pdf](http://tpso4.m-society.go.th/images/DatabaseTPSO4/News_TPSO/Advertise/2562/PlanChilden2560-2564.pdf)

งามตา วรินทร์านนท์. (2536). ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่

เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร สืบค้นจาก

จันทร์เพ็ญ ทัศนียสกุลชัย. (2548). การศึกษาและพัฒนาอัตลักษณ์ของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม

เด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี (Publication Number ปริญญาโทปริญญา

มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. กรุงเทพฯ.

จิตติมา เจือไทย. (2551). การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนของคนพิการ [ปริญญาโทปริญญาตรี

บัณฑิต, สืบค้นจาก http://thesis.swu.ac.th/swudis/Dev_Ed/Jittima_J.pdf

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2550). อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง.

https://wsc.soc.cmu.ac.th/womancenter/report_upload/0.21523100-

[1533827130.pdf](#)

ชฎาภรณ์ กำแพงแก้ว, และ กัญญฐิตา ศรีภา. (2022). การเข้าสู่การกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 11(2), 139-154. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/259860>

ชวิตรา ตันติมาลา. (2560). การสร้างอัตลักษณ์ของตลาดนัดภายในมหาวิทยาลัยของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร ปริญญาโทปริญาดุสิต. สืบค้นจาก <http://bsris.swu.ac.th/thesis/55199150049RB9992555f.pdf>

ชาย โพธิ์สิตา. (2548). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ชูเกียรติ ถนอมบุญชัย. (2552). วาทกรรมเด็กดี ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านอุกเบกขา. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/iT9bz>

ฐิติวัจน์ ทองแก้ว. (2559). การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ของคนพิการที่ทำงานในองค์กรด้านการสื่อสารโทรคมนาคม. 9(3), 1443-1462. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/y5mKf>

ณัฐพล แก้วเกิด และคณะ. (2563). พฤติกรรมแห่งความผิดพลาดและความต้องการในอาชีพของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย. วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 15(1), 223-235. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/e5A8w>

ณัฐเมธี สัยเวช. (2553). *Learn-Unlearn-Relearn* – ผู้ต้องขัง: เด็กน้อยในอ้อมอกมารดาที่ชื่อว่าเรือนจำ. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/?s=learn-unlearn-relearn+>

สมปอง ดีลี. (2020). การวิเคราะห์แนวคิดและหลักปฏิบัติงานด้านพัฒนาคุณภาพนักศึกษาของกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามแนวคิดปฏิบัตินิยม ของ จอห์น ดิวอี้. วารสารปณิธาน, 16(1), 1-29.

ปริญญ์ ไตรจุฑาทากาญจน์. (2019). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 45(2), 52-79.

ปรีชา ธรรมมา. (2548). เอกลักษณ์แห่งตน. สืบค้นจาก file:///C:/Users/mintra/Downloads/5787-18809-1-SM.pdf

พรชนก พงศ์ทองมี้อง. (2555). การสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช.

https://doi.org/https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/STOU.the.2012.223

- พระชลญาณมุนี. (2019). วิถีชีวิตท่ามกลางสังคมและวัฒนธรรมมลาญของแรงงานไทย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 8(3).
- พัชรินทร์ ชำศิริพงษ์. (2561). การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 5(3), 24-30. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/NPKsv>
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับ และการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ.2554. (2554). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 128/ตอนพิเศษ 73, น. 15). สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/vwnQd>
- นันทวรรณ รัตติวัธน. (2011). การขัดเกลาทางสังคมของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ กรณีศึกษา สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี.
- ลินดา งามซิม. (2558). ชีวิตและอัตลักษณ์ของนางฟ้าชุดเขียว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].
- จิรวรรษา แซ่เจี้ย. (2561). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี [ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สืบค้นจาก file:///C:/Users/mintra/Downloads/TC1528.pdf
- ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2563). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(1), 2-19. สืบค้นจาก file:///C:/Users/mintra/Downloads/240241-Article%20Text-854519-1-10-20200821%20(7).pdf
- สมโภชน์ เขียมสุภาษิต. (2562). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายันต์ โพธิ์ทอง. (2553). อัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/w7Mnq>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). ความหมายของอัตลักษณ์. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/ym92z>
- วีรยุทธ แสนพงศ์. (2018). ประสบการณ์การปรับตัวของผู้ต้องขังสูงอายุใน เรือนจำกลางบางขวาง. e-jodil, 8(1), 191-204.

- ไสววรรณ คงสวัสดิ์. (2545). การสื่อสารกับการสร้างอัตลักษณ์ของเด็กและเยาวชนสถานสงเคราะห์
เด็กหญิงบ้านราชวิถี [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สืบค้นจาก
<https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/133812>
- ไสววิทธิธร จันทร์แสงศรี. (2559). การถ่ายทอดทางสังคมของกลุ่มบ้านเรียนโฮมสคูล: กรณีศึกษา
กลุ่มบ้านเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
8(2). สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/meuDQ>
- วราวุธ หิรัญยศิริ. (2555). การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายที่กระทำความผิดในสถาน
พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและในโรงเรียนมัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
อภิธาน เพื่อองฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด คณะกรรมการสภา
วิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

1109320637

1109320637

SWU :Thesis gsc31130209 thesis / recv: 25112566 14:14:53 / seq: 39

ประวัติผู้เขียน

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2561 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาจิตวิทยา
จากมหาวิทยาลัยนเรศวร